

Finansiell stabilitet

2013:1

Riksbankens rapport Finansiell stabilitet

Riksbankens rapport Finansiell stabilitet publiceras två gånger om året. I rapporten ger Riksbanken en samlad bedömning av de risker och hot som finns mot det finansiella systemet och värderar systemets motståndskraft mot dessa. Arbetet med stabilitetsanalysen är därmed ett verktyg direkt kopplat till Riksbankens uppgift att främja ett säkert och effektivt betalningsväsende. Genom att offentliggöra resultaten av sin analys vill Riksbanken uppmärksamma på och varna för risker och händelser som kan innebära ett hot mot det finansiella systemet, samt bidra till debatten i ämnet.

Riksbankens direktion behandlade rapporten vid två tillfällen – den 7 och den 20 maj 2013. Rapporten tar hänsyn till utvecklingen till och med den 20 maj 2013. Rapporten finns tillgänglig på Riksbankens webbplats www.riksbank.se. Där går det att utan kostnad beställa en tryckt version av rapporten eller ladda ner den i pdf-format.

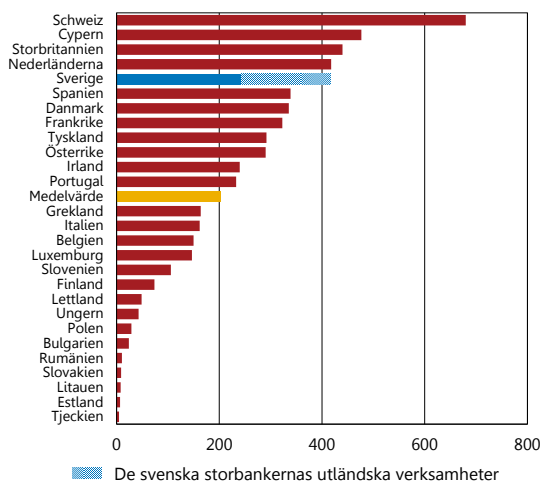

Riksbanken och den finansiella stabiliteten

- Riksbanken har fått i uppdrag av riksdagen att främja ett säkert och effektivt betalningsväsende. För att uppnå detta krävs ett stabilt finansiellt system så att betalningar och kapitalförsörjning fungerar väl. I praktiken innebär uppdraget att Riksbanken har ett ansvar för att främja finansiell stabilitet. Riksbanken definierar finansiell stabilitet som att det finansiella systemet kan upprätthålla sina tre grundläggande funktioner – förmedling av betalningar, omvandling av sparande till finansiering och riskhantering – och dessutom ha motståndskraft mot störningar som hotar dessa funktioner.
- Riksbanken är också den myndighet som har möjlighet att ge likviditetsstöd till enskilda institut om det skulle uppstå problem som hotar den finansiella stabiliteten. För att kunna använda den möjligheten på ett bra sätt behöver Riksbanken ha en god krisberedskap i form av en välfungerande krisorganisation med bra informationskanaler och analysverktyg samt ett väl utvecklat samarbete med andra myndigheter.
- Riksbanken är inte ensam ansvarig för att främja finansiell stabilitet. Ansvaret delas med Finansinspektionen, Finansdepartementet och Riksgälden. Finansdepartementet ansvarar för regleringen av de finansiella företagen och Finansinspektionen ansvarar för tillsynen. Både inom ramen för det förebyggande arbetet och vid en eventuell krishantering är samspelet mellan myndigheterna viktigt. Detta gäller även internationellt i och med att de finansiella företagen i allt större utsträckning arbetar över nationsgränserna.
- Det finansiella systemet har en viktig roll i ekonomin. Att systemet är stabilt och fungerar väl är en förutsättning för att ekonomin ska fungera och växa. En allvarlig kris i det finansiella systemet riskerar att leda till omfattande ekonomiska och sociala kostnader.
- Det finansiella systemet är känsligt. Känsligheten beror på att centrala delar av systemet, som banker och marknader, är sårbara. Banker är sårbara framför allt därför att de finansierar sig på kort löptid men lånar ut på längre löptider. Denna obalans gör banker beroende av allmänhetens och marknadens förtroende. Om marknadsaktörernas förtroende för sina motparter eller för de finansiella instrument som handlas på marknaden minskar kan handeln snabbt upphöra. De olika delarna i det finansiella systemet är dessutom nära sammankopplade med varandra, exempelvis genom att finansiella institut lånar av och handlar med varandra i stor omfattning. Det gör att problem som uppstår till exempel i ett institut eller på en marknad snabbt kan sprida sig i systemet. Spridningseffekter kan också uppstå genom att förtroendet minskar generellt för likartade verksamheter.
- Kombinationen av det finansiella systemets känslighet och de stora potentiella kostnaderna för en finansiell kris gör att staten har ett särskilt intresse av att förebygga hot mot den finansiella stabiliteten. Banker och andra marknadsaktörer har nämligen inte incitament att fullt ut ta hänsyn till de risker för den finansiella stabiliteten som de bidrar till. Detta eftersom en del av kostnaderna för en finansiell kris faller på andra både inom och utanför det finansiella systemet. Om en kris inträffar behöver staten kunna hantera den till så låg kostnad som möjligt.
- Riksbanken analyserar löpande stabiliteten i det finansiella systemet för att tidigt upptäcka förändringar och sårbarheter som kan leda till en kris. I fokus för analysen står de svenska banker samt de marknader och den infrastruktur som är viktiga för deras finansiering och riskhantering.
- I vissa fall rekommenderar Riksbanken specifika åtgärder för att motverka risker. Dessa rekommendationer kan ha sin grund i den aktuella ekonomiska utvecklingen. Men de kan också avse mer strukturella omständigheter och ha sin bakgrund i aktuella regleringsfrågor. Rekommendationerna kan riktas till såväl banker och andra marknadsaktörer som till lagstiftaren och andra myndigheter.

Diagram 1. Bankernas tillgångar i förhållande till BNP

December 2011, procent

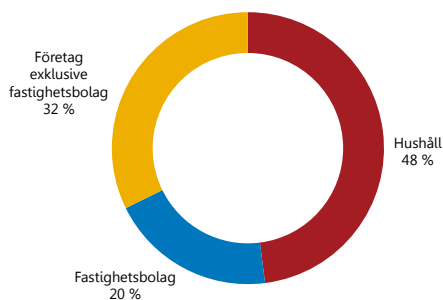

Anm. I banktillgångar inkluderas bankkoncernernas samtliga tillgångar både inom och utom landet. Den skuggade delen av den blå stapeln visar det fyra storbankernas tillgångar utomlands i förhållande till Sveriges BNP.

Källor: ECB, EU-kommissionen, Schweiz Nationalbank och Riksbanken

Diagram 2. De svenska storbankernas utlåning uppdelad på låntagarkategori

Mars 2013

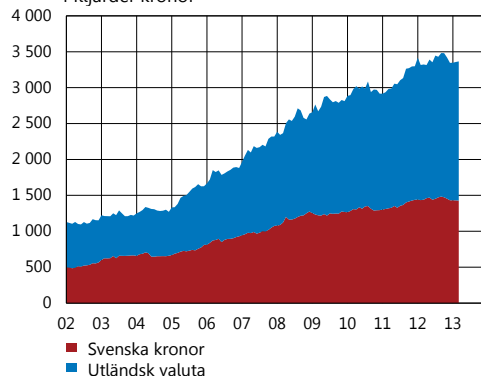

Anm. Inklusive interbankutlåning och exklusive repor.

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

Diagram 3. De svenska storbankernas marknadsfinansiering via svenska moder- och dotterbolag

Miljarder kronor

Källor: SCB och Riksbanken

Det svenska banksystemet

- Riksbankens analys i rapporten Finansiell stabilitet fokuserar på utvecklingen i de fyra svenska storbankerna, Handelsbanken, Nordea, SEB och Swedbank, eftersom dessa banker spelar en viktig roll i det svenska finansiella systemet genom att förmedla betalningar, omvandla sparande till finansiering och hantera risker.^{1,2}
- De fyra storbankerna dominerar den svenska bankmarknaden och har tillsammans en marknadsandel på omkring 70 procent av både in- och utlåningen i Sverige. Tillsammans med övriga svenska banker är de fyra storbankernas totala tillgångar i Sverige och utomlands fyra gånger större än Sveriges BNP. Sverige har således en stor banksektor i förhållande till landets ekonomi, vilket bland annat beror på att en omfattande del av storbankernas verksamheter bedrivs utomlands (se diagram 1 och tabell 1).

Tabell 1. De svenska storbankernas utlåning, geografiskt fördelad

Mars 2013, procent

	Handelsbanken	Nordea	SEB	Swedbank	Totalt
Sverige	66	27	73	87	54
De övriga nordiska länderna	22	70	4	3	36
De baltiska länderna	0	2	9	10	4
Övriga länder	11	3	15	0	7

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

- Över hälften av storbankernas tillgångar utgörs av utlåning till allmänheten. Bankernas låntagare blir därför en viktig del i bedömningen av riskerna i det finansiella systemet. Riksbanken studerar särskilt de stora låntagargrupperna (se diagram 2) och följer utvecklingen på marknader av betydelse för utlåningen, såsom den kommersiella fastighetsmarknaden och den svenska bostadsmarknaden.
- De finansiella marknaderna utgör också en viktig del av Riksbankens analys eftersom de spelar stor roll för bankernas finansiering och riskhantering. Svenska banker har ett jämförelsevis stort inslag av marknadsfinansiering – ungefär hälften av bankernas utlåning finansieras på detta sätt.

¹ Med de svenska storbankerna avses i fortsättningen Handelsbankens, Nordeas, SEB:s och Swedbanks bankkoncerner där både de inhemska och de utländska verksamheterna ingår.

² För mer information kring Riksbankens övriga arbete med finansiell stabilitet, se Riksbanken och finansiell stabilitet, 2013, och Finansiell infrastruktur, 2013.

■ Innehåll

- SAMMANFATTNING 7
- 1. STABILITETSBEDÖMNING OCH REKOMMENDATIONER 9
  - Riksbankens stabilitetsbedömning 9
  - Riksbankens rekommendationer 15
- 2. FINANSIELLA MARKNADER 23
  - Den senaste utvecklingen på de finansiella marknaderna 23
  - Marknader som är viktiga för svenska bankers finansiering 27
- 3. DE SVENSKA BANKERNAS LÅNTAGARE 33
  - Den svenska hushållssektorn 33
  - Den svenska företagssektorn 36
  - De svenska bankkoncernernas låntagare i utlandet 37
- 4. UTVECKLINGEN I DE SVENSKA BANKKONCERNERNA 41
  - Intjäning och lönsamhet 41
  - Utlåning och kreditrisk 42
  - Kapital 44
  - Finansiering och likviditetsrisker 46
- APPENDIX: STRESSTEST AV BANKERNAS KAPITALRELATIONER 53
- FÖRDJUPNINGSRUTOR
  - Hur mäts en kapitalrelation? 20
  - Internationella reformförslag för uppdelning av banker 29
  - De svenska storbankernas upplåning i amerikanska dollar 48

■ Sammanfattning

De svenska storbankernas intjäning har ökat och kreditförlusterna har varit små, vilket har bidragit till att de har god tillgång till marknadsfinansiering och är relativt väl kapitaliserade. Riksbanken bedömer därmed att storbankerna fortfarande är finansiellt starka. Den ekonomiska utvecklingen i euroområdet utgör den största risken för den finansiella stabiliteten i Sverige, men även de svenska hushållens höga skuldsättning kan medföra en risk. Storbankerna har god motståndskraft mot en sämre utveckling på kort sikt men det finns sårbarheter i det svenska banksystemets struktur som kan påverka den finansiella stabiliteten negativt på längre sikt. Därför rekommenderar Riksbanken att storbankerna fortsätter att säkerställa att de har tillräckligt med kapital och likviditet samt att de förbättrar sin offentliga likviditetsrapportering. Riksbanken rekommenderar även att ramverket för referensräntan Stibor kompletteras med ett krav på oberoende uppföljning och kontroll.

De svenska storbankerna är i dagsläget finansiellt starka

De svenska storbankernas (Handelsbanken, Nordea, SEB och Swedbank) intjäning har gynnats av de relativt goda ekonomiska förutsättningarna i Sverige. Det har dessutom bidragit till att kreditförlusterna är små. Storbankerna är dessutom relativt väl kapitaliserade jämfört med många andra europeiska banker. Dessa faktorer har bidragit till att de har god tillgång till marknadsfinansiering både i svenska kronor och i utländsk valuta. Riksbanken bedömer därför att de svenska storbankerna i dagsläget är finansiellt starka. Den svenska ekonomin väntas dock fortsätta att påverkas av den svaga utvecklingen i euroområdet. Det medför att tillväxten i Sverige, liksom de svenska företagens efterfrågan på krediter, blir svag under innevarande år. Trots detta väntas storbankernas resultat före kreditförluster öka under 2013–2015 i Riksbankens huvudscenario.

Den ekonomiska utvecklingen i euroområdet utgör största risken för den finansiella stabiliteten i Sverige

Den ekonomiska utvecklingen i euroområdet kan försämrats kraftigt om de strukturella problem som återstår i flera euroländer inte åtgärdas. En långvarig recession i euroområdet med en åtföljande oro på de finansiella marknaderna kan leda till att den svenska ekonomin påverkas mycket mer än vad som väntas i Riksbankens huvudscenario. Kreditförlusterna i de svenska storbankerna riskerar i så fall att öka och intjäningen att minska samtidigt som bankerna får svårare att finansiera sig på de finansiella marknaderna. Om Sverige drabbas av en långvarig konjunkturförsämring kan även de svenska bostadspriserna falla. Detta kan innebära att svenska hushåll minskar sin konsumtion. Om andra sektorer i ekonomin i ett sådant läge inte kan uppväga nedgången i hushållens konsumtion riskerar en låg aktivitet i ekonomin att leda till att företag måste dra ner på sin verksamhet på grund av minskad efterfrågan. Detta kan i sin tur orsaka bankerna kreditförluster. Riksbankens stresstester indikerar dock att storbankerna har god motståndskraft mot ökade kreditförluster.

Storbankerna bör fortsätta säkerställa att de har tillräckligt med kapital och likviditet

Även om de svenska storbankerna i dagsläget är finansiellt starka, finns det sårbarheter i det svenska banksystemets struktur som kan påverka den finansiella stabiliteten negativt på längre sikt. Exempelvis är banksystemet stort i förhållande till BNP och problem i en bank kan snabbt sprida sig till andra banker eftersom banksystemet är starkt sammanlänkat. Det svenska banksystemets storlek innebär att en finansiell kris kan kräva statligt ingripande och därmed bli kostsam för skattebetalarna. Därför rekommenderar Riksbanken att storbankerna fortsätter att minska sina strukturella likviditetsrisker och säkerställer att de har tillräckligt med kapital för att kunna hantera eventuella framtida förluster och störningar på de finansiella marknaderna. Riksbanken rekommenderar också att storbankerna förbättrar sin offentliga likviditetsrapportering. Samtidigt konstaterar Riksbanken att ramverket kring referensräntan Stibor har reformerats i enlighet med rekommendationen i förra stabilitetsrapporten, med undantag för ett krav på oberoende uppföljning och kontroll. Riksbanken rekommenderar därför att Stibor-ramverket även kompletteras med detta krav.

1. Stabilitetsbedömning och rekommendationer

Den ekonomiska utvecklingen i euroområdet fortsätter att präglas av den ekonomiska krisen och stora utmaningar och risker kvarstår. Stödåtgärder från ECB och andra myndigheter har förvisso skapat utrymme för reformarbete, vilket har bidragit till att läget på de finansiella marknaderna har förbättrats. Men på grund av den osäkra realekonomiska utvecklingen kan oron snabbt tillta. Trots en svag ekonomisk utveckling i Europa väntas de svenska storbankerna ha god intjäning och låga kreditförluster i Riksbankens huvudscenario. Riksbankens stresstester visar dessutom att de svenska bankerna har god motståndskraft mot ökade kreditförluster. Men om de svenska bostadspriserna skulle falla kraftigt kan hushållen välja att minska sin konsumtion, vilket påverkar tillväxten och den makroekonomiska och den finansiella stabiliteten negativt. Mot bakgrund av den aktuella stabilitetsbedömningen och de sårbarheter som ligger i det svenska banksystemets struktur rekommenderar Riksbanken att storbankerna säkerställer att de har tillräckligt med kapital och likviditet samt att de förbättrar sin offentliga likviditetsrapportering. Därtill rekommenderar Riksbanken att ramverket för referensräntan Stibor kompletteras med oberoende uppföljning och kontroll.

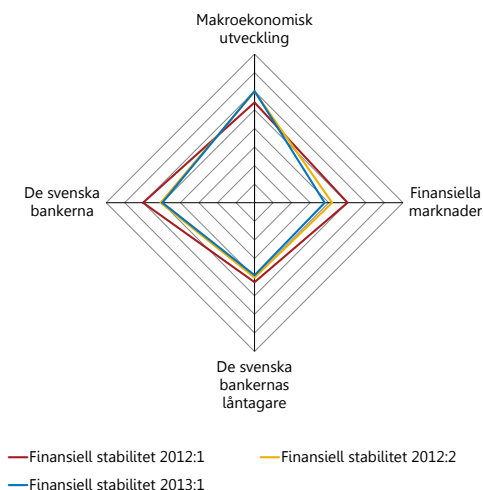
Riksbankens stabilitetsbedömning

UTVECKLINGEN PÅ DE FINANSIELLA MARKNADERNA HAR VARIT POSITIV TROTS ATT STORA STRUKTURELLA PROBLEM KVARSTÅR I EUROOMRÅDET

Den ekonomiska återhämtningen i euroområdet går långsamt och utvecklingen i flera länder präglas av svag ekonomisk tillväxt och hög arbetslöshet. Därtill är kreditillväxten låg och utlåningsräntorna höga i de skuldyngda länderna (Grekland, Italien, Irland, Portugal och Spanien), trots Europeiska centrabankens (ECB) kraftfulla åtgärder. En varaktig ekonomisk återhämtning i Europa förutsätter att ett flertal strukturella problem åtgärdas. Bland annat behöver flera europeiska länder förbättra sin konkurrenskraft och konsolidera sina offentliga finanser. Det gäller inte bara de mest skuldyngda länderna utan även kärnländer, som till exempel Frankrike. Dessutom behöver banker i flera länder stärka sin kapitaltäckning för att fungera normalt och återvinna marknadens förtroende.

Trots att de realekonomiska utmaningarna i euroområdet kvarstår har den mest akuta oron på de finansiella marknaderna dämpats (se diagram 1:1). ECB:s och andra myndigheters stödåtgärder har bidragit till lägre finansieringskostnader för både stater och banker och därmed skapat utrymme för nödvändigt reformarbete. Stödåtgärderna har också bidragit till att minska risken för att de europeiska stödfonderna skulle visa sig vara otillräckliga. Den minskade oron och en lång period med låga räntor har fått investerare att i ökad utsträckning efterfråga riskfyllda tillgångar. Detta har bland annat resulterat i stigande aktiekurser i både Europa och USA, samt låga riskpremier och låg volatilitet på flertalet finansiella marknader. Denna bild bekräftas av det europeiska stressindexet som visar att den finansiella stressen har minskat (se diagram 1:2).

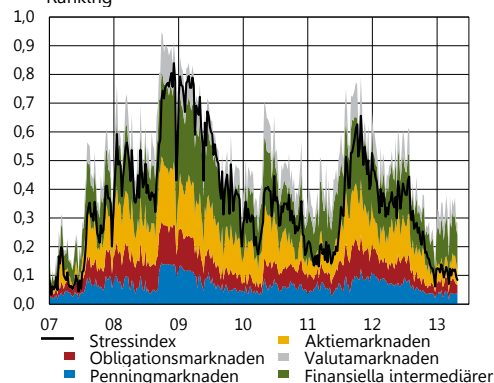
Diagram 1:1. Stabilitetsväv

Anm. Högre värden, som ligger vid utkanten av diagrammet, avspeglar större instabilitet eller högre systemrisk. Se Jönsson, Kristian och Leung, Caroline, Spindelnätsdiagram som ett redskap för en sammanfattande stabilitetsbedömning. *Ekonomisk kommentar* nr 5, 2012. Sveriges riksbank.

Källa: Riksbanken

Diagram 1:2. Europeiskt stressindex Ranking

Anm. Det europeiska stressindexet är framtaget av ECB och publiceras bland annat i ESRB:s Dashboard. Stressnivån vid en viss tidpunkt tar ett värde mellan noll och ett där ett betyder en historiskt högsta stressnivå och noll betyder en historiskt lägsta stressnivå. Se Kremer et al, *CISS - A composite indicators of systemic stress in the financial system*, Working Paper Series nr 1426, Mars 2012, ECB.

Källa: ECB

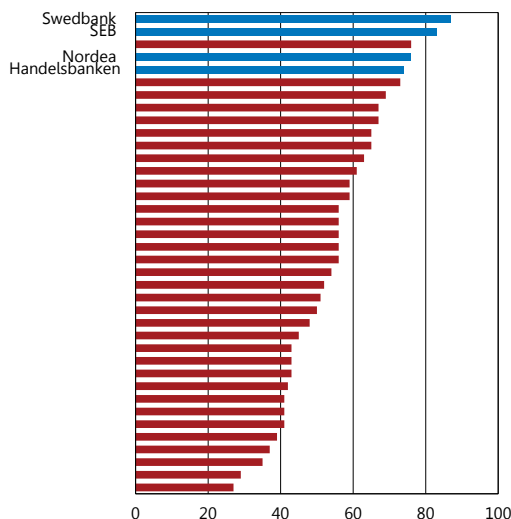
Diagram 1:3. Systemriskindikator för det svenska finansiella systemet

Anm. Indikatorn visar sannolikheten att alla de fyra storbankerna hamnar i problem. Se En systemriskindikator för det svenska banksystemet, fördjupning i *Finansiell stabilitet 2011:2*, Sveriges riksbank.

Källa: Riksbanken

Diagram 1:4. Transparensindex likviditetsrapportering, europeiska banker
Mars 2013

Anm. Transparensindex anger kvaliteten i och omfattningen av bankernas offentliga rapportering av likviditetsrisker. Ju högre värde, desto högre kvalitet och omfattning. Diagrammet visar de svenska storbankerna (blåa staplar) och ett urval av internationella banker (röda staplar).

Källa: Liquidatum

DE SVENSKA STORBANKERNA ÄR I DAGSLÄGET FINANSIELLT STARKA, MEN MER MOTSTÅNDSKRAFT BEHÖVS PÅ SIKT

Riksbanken bedömer att de svenska storbankerna i dagsläget är finansiellt starka och att risken för att de ska hamna i problem den närmaste tiden har minskat (se diagram 1:3). Det kan bland annat förklaras av att den ekonomiska utvecklingen är, och har varit, starkare i Sverige än i många andra europeiska länder. De svenska bankernas intjäning har därmed gynnats av en förhållandevis god efterfrågan på krediter, främst från hushållen. De relativt goda ekonomiska förutsättningarna har även bidragit till att bankernas kreditförluster har varit små.

Eftersom de svenska storbankerna till stor del finansierar sig på de internationella kapitalmarknaderna, är förtroendet för dem avgörande för deras möjligheter till finansiering. Den senaste tidens goda intjäning och de låga kreditförlusterna har bidragit till att storbankerna har haft god tillgång till marknadsfinansiering även på marknader som periodvis har varit svårtillgängliga för andra europeiska banker. En viktig faktor som bidragit till att bibehålla marknadens förtroende är att bankerna är transparenta med de risker de tar, vilket också har föranlett Riksbanken att rekommendera de svenska storbankerna att redovisa sina likviditetsrisker tydligare. Detta har bidragit till att storbankerna är bland de mest transparenta bankerna i Europa när det gäller likviditetsrapportering (se diagram 1:4).

Vid en internationell jämförelse står sig de svenska bankerna också väl när det gäller det korta likviditetsmättet Liquidity Coverage Ratio (LCR) (se diagram 1:5).³ De höga LCR-nivåerna kan delvis förklaras av den fördelaktiga finansieringssituationen där centralbankers extraordinära åtgärder har ökat tillgången till likviditet. Det har gjort det både lätt och billigt för de svenska storbankerna att bygga upp likviditetsbuffertar genom att emittera bankcertifikat i utländsk valuta och sedan placera pengarna i centralbanker.

De svenska storbankernas strukturella likviditetsrisker är fortfarande höga. Det framgår av Riksbankens strukturella likviditetsmått som har många likheter med Net Stable Funding Ratio (NSFR). Även om jämförbara mått visar att storbankerna har minskat sina strukturella likviditetsrisker under en längre tid, anser Riksbanken att de ska minska dessa risker ytterligare (se Riksbankens rekommendationer). Dessutom rekommenderar Riksbanken bankerna att fortsätta förbättra sin offentliga likviditetsrapportering.

Många av de brister som Riksbanken i höstas identifierade i ramverket kring referensräntan Stibor har nu åtgärdats, vilket är förtroendeingivande.⁴ Det som återstår är att komplettera ramverket med ett krav på oberoende uppföljning och kontroll. Riksbanken

³ LCR mäter en banks förmåga att hantera ett nettoutråde av likviditet vid ett stressat scenario som pågår under 30 dagar. Finansinspektionen införde i januari 2013 LCR som bindande krav baserat på Baselkommitténs definition i *Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*, december 2010, Bank for International Settlements.

⁴ Stibor är en svensk referensränta som ligger till grund för prissättningen av många finansiella kontrakt och därmed har betydelse för stabiliteten i det finansiella systemet i Sverige.

konstaterar också i detta sammanhang att Stibor används som referensränta vid prissättning av finansiella kontrakt av fler banker än enbart de banker som deltar i Stibor-panelen. Det finns också fler banker än Stibor-bankerna som kopplar finansiella kontrakt till Stibor vid sin riskhantering. Detta talar för att det finns fler aktörer som bör ha intresse av att delta i Stibor-panelen. Med fler banker i Stibor-panelen kan referensräntans legitimitet och trovärdighet enligt Riksbanken öka ytterligare.

I linje med Riksbankens rekommendation har de svenska storbankerna även kontinuerligt ökat sina kärnprimärkapitalrelationer och är enligt riskjusterade kapitalmätt väl kapitaliserade jämfört med många andra europeiska banker (se diagram 1:5 och diagram 1:6). Jämfört med många andra europeiska banker medför de låga riskvikterna dock att det egna kapitalet utgör en liten del av de totala tillgångarna för de svenska bankerna (se diagram 1:5 och diagram 1:7). Detta belyser vikten av att mäta och reglera bankernas kapital med hjälp av flera olika mått.

TROTS OSÄKER UTVECKLING I OMVÄRLDEN VÄNTAS DE SVENSKA STORBANKERNA VISA GODA RESULTAT I RIKSBANKENS HUVUDSCENARIO

I Riksbankens huvudscenario för den reala ekonomin 2013–2015 präglas euroområdet även fortsättningsvis av en svag utveckling.⁵ Det är framför allt utvecklingen i södra Europa som hämmar tillväxten. Det kommer krävas flera år av skuldsanering inom både offentlig och privat sektor i ett antal euroländer, vilket håller tillbaka BNP-tillväxten under hela prognosperioden. Detta medför att tillväxten i den svenska ekonomin, liksom de svenska företagens efterfrågan på krediter, till en början förväntas vara förhållandevis svag (se tabell 1:1).

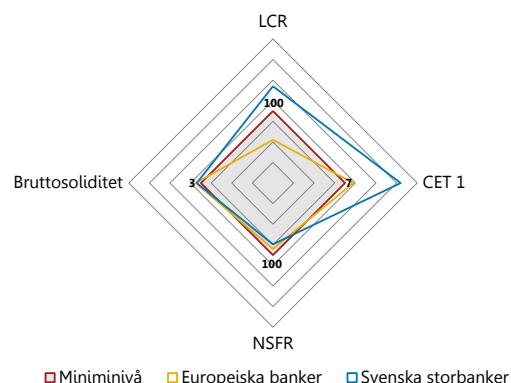
Tabell 1:1. BNP i Riksbankens huvudscenario

Årlig procentuell förändring	2013	2014	2015
Sverige	1,4	2,9	3,2
Norden exklusive Sverige	0,5	1,5	1,7
De baltiska länderna	4,0	3,5	3,7
Övriga länder	0,4	1,2	1,6

Anm. Övriga länder avser Tyskland och Storbritannien.

Källor: IMF och Riksbanken

Diagram 1:5. De fyra Basel III-måtten
Juni 2012, procent

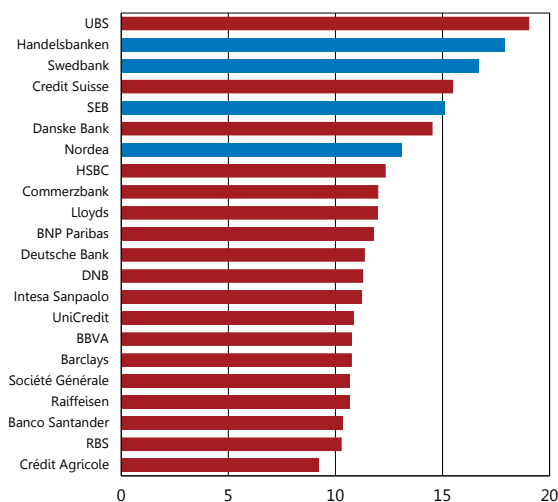

Anm. LCR avser december 2011 och baseras på Baselkommitténs definition från 2010. Kärnprimärkapitalrelationens (CET 1) minimivå motsvarar Basel III-överenskommelsens minimikrav inklusive krav på kapitalkonserveringsbuffert. Bruttosoliditeten för de svenska bankerna är beräknad som kärnprimärkapital i förhållande till totala tillgångar inklusive poster utanför balansräkningen. För de svenska bankerna är NSFR ersatt med Riksbankens strukturella likviditetsmått.

Källor: EBA och Riksbanken

Diagram 1:6. Kärnprimärkapitalrelationer enligt Basel II

December 2012, procent

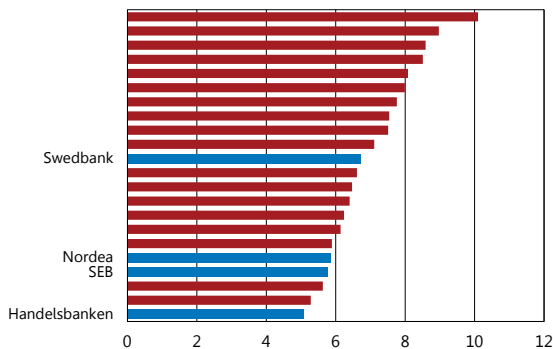

Källor: SNL Financial och Riksbanken

⁵ Huvudscenariot är baserat på de makroekonomiska prognoser som ligger till grund för bedömningarna i *Penningpolitisk rapport* april 2013, Sveriges riksbank.

Diagram 1:7. Eget kapital i relation till totala tillgångar

December 2012, procent

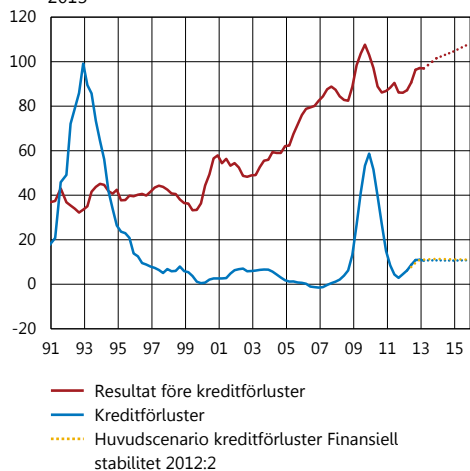

Anm. Mättet anger svenska bankers (blåa staplar) och ett urval av europeiska bankers (röda staplar) egna kapital i förhållande till deras totala tillgångar reducerat för omvända repor, derivat och försäkringstillgångar. Mättet ska inte förväxlas med Baselkommitténs bruttosoliditetsmått *leverage ratio*.

Källa: Liquidatum

Diagram 1:8. Resultat före kreditförluster och kreditförluster i de svenska storbankerna enligt huvudscenariot

Rullande fyra kvartal, miljarder kronor, fasta priser, mars 2013

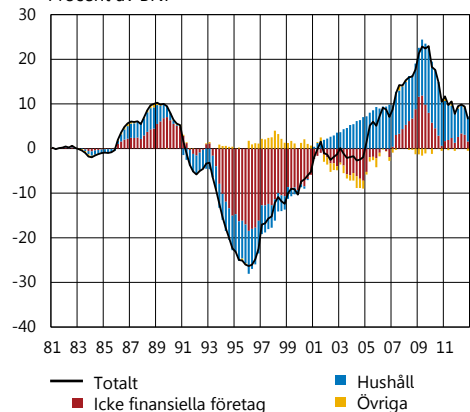

Anm. Streckade linjer avser Riksbankens huvudscenariot enligt aktuell bedömning och bedömning från föregående stabilitetsrapport.

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

Diagram 1:9. Kreditgap för Sverige

Procent av BNP

Anm. Kreditgapet visar hur mycket skuldsättningen i ekonomin avviker från den långsiktiga uppskattade trenden. Trendvärdet är uppskattat med ett Hodrick-Prescott filter.

Källor: SCB och Riksbanken

De svenska storbankernas utlåning på koncernnivå väntas i huvudscenariot sammantaget öka med ungefär tre procent per år under de närmaste tre åren. Antagandet om bankernas utlåning implicerar att deras utlåningsportföljer växer i samma takt som den allmänna utlåningstillväxten i de länder där de är verksamma. Det är framför allt utlåningen till hushåll i de nordiska länderna som förväntas växa till följd av en tilltagande tillväxt i ekonomin 2014–2015 och fortsatt låga räntor.

Även storbankernas resultat före kreditförluster väntas öka under prognosperioden. Vid sidan av den alltjämt växande utlåningen beror den ökade intjäningen på att bankernas kostnader inte ökar i samma utsträckning som intäkterna. Därtill förväntas bankernas kreditförluster vara små under prognosperioden, även om kreditförlustnivåerna i Danmark fortsätter att vara jämförelsevis höga (se diagram 1:8).

HUSHÅLLENS SKULDSÄTTNING ÖKAR FRÅN EN REDAN HÖG NIVÅ

De svenska hushållens skuldsättning är hög både i ett historiskt och i ett internationellt perspektiv. Hushållen i Sverige är mer skuldsatta än hushållen i många av de länder som under de senaste åren har fått ekonomiska problem till följd av prisfall på bostadsmarknaden (se diagram 1:9 och diagram 1:10).⁶

Den snabba ökningen i svenska bostadspriser sedan mitten av 1990-talet kan förmodligen till stor del förklaras av en stark utveckling av hushållens disponibla inkomster, få nybyggda bostäder och fallande räntor.⁷ Den svenska bostadsmarknaden saknar flera egenskaper som bidrog till bostadskrisen i exempelvis Irland, Danmark och USA. Bland annat är byggandet av nya bostäder i Sverige mycket lågt och hushåll köper normalt en bostad för att bo i och inte i spekulations- eller investeringssyfte. I Sverige har privatpersoner också ett stort juridiskt ansvar för att betala ränta och amorteringar på sina lån, vilket bland annat innebär att konkurs inte är en utväg för att bli av med sina skulder. Likväl är den höga skuldsättningen en risk.

Efter att ha dämpats något under 2012 har både bostadspriserna och tillväxten i hushållens skulder åter ökat, vilket troligen beror på att bostadsräntorna har sjunkit och att den akuta oron på de finansiella marknaderna har avtagit. Hushållen har därmed blivit mer optimistiska. Eftersom bostadspriserna och hushållens skulder redan befinner sig på höga nivåer riskerar ytterligare ökning av bostadspriserna och hushållens skuldsättning att ömsesidigt förstärka

⁶ Kreditgapet är en enkel indikator som visar hur mycket skuldsättningen i ekonomin avviker från den långsiktiga uppskattade trenden. Det har visat sig vara en användbar indikator för att förutspå finansiella problem då ett positivt kreditgap signalerar en förhöjd risk i det finansiella systemet. Riksbankens analys visar att kreditgapet möjligen kommer att slutas under de närmaste åren, vilket snarast beror på att den mekaniskt uträknade trenden anpassar sig till de senaste årens höga kreditstillväxt.

⁷ Englund, Peter (2011), Svenska huspriser i ett internationellt perspektiv. *Riksbankens utredning om risker på den svenska bostadsmarknaden*, Sveriges riksbank.

varandra.⁸ Svenska myndigheter har visserligen vidtagit åtgärder för att minska risken för en sådan utveckling, exempelvis har man infört bolånetaket och föreslagit ökade riskvikter på bolån. Regeringen har också gett Finansinspektionen i uppdrag att undersöka möjligheten till individualiserade amorteringsplaner. Därtill har Bankföreningen utfärdat principer till bankerna om att nya bolån som överstiger 75 procent av bostadens värde bör amorteras. Effekterna av dessa åtgärder är dock osäkra och kanske otillräckliga, särskilt mot bakgrund av de låga räntorna. Därför kan fler åtgärder krävas för att hindra ytterligare riskuppbbyggnad.⁹ I sin årliga rapport lyfter också Finanspolitiska rådet obalanserna på bostadsmarknaden och att det bör tas ett samlat grepp om bostadspolitik.¹⁰

Ett plötsligt och kraftigt fall i bostadspriserna skulle kunna försvaga hushållens ekonomi och leda till en längre period av lägre ekonomisk aktivitet då delar av hushållssektorn minskar sin konsumtion för att kompensera för värdeminskningen i reala tillgångar. Detta är vad som har skett i bland annat Danmark där hushållen har valt att spara i stället för att konsumera med avsikten att återställa balansen mellan tillgångar och skulder (se kapitel 3). Den svenska hushållssektorns samlade tillgångar överstiger förvisso avsevärt dess samlade skulder. Men tillgångarna är ojämnt fördelade mellan hushållen och dessutom till stor del illikvida, vilket innebär att det kan bli svårt för enskilda hushåll att snabbt omsätta tillgångarna om man behöver minska sina skulder. Om andra sektorer i ekonomin inte har kapacitet att öka sin konsumtion eller sina investeringar så att de uppväger hushållens lägre konsumtion skulle en låg aktivitet i ekonomin kunna leda till att företagen får svårare att betala sina löpande utgifter såsom räntor på lån. Det skulle i sin tur kunna orsaka bankerna betydande kreditförluster.¹¹

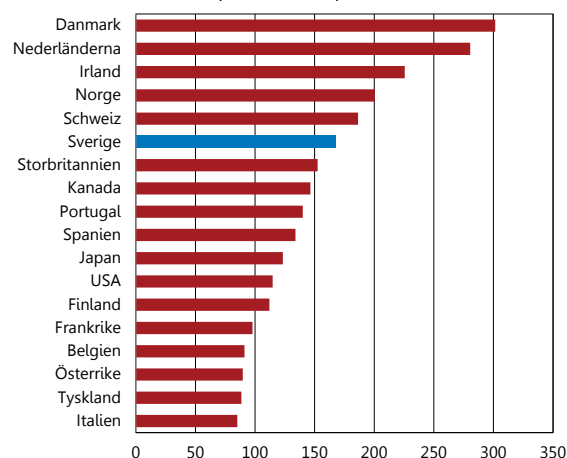
Ett plötsligt och kraftigt fall i bostadspriser skulle dessutom kunna leda till att investerare väljer att minska sin exponering mot den svenska banksektorn. Då kan efterfrågan på bankernas säkerställda obligationer minska och övrig finansiering bli dyrare, vilket försämrar de svenska bankernas möjlighet till marknadsfinansiering och skulle kunna driva på den negativa utvecklingen ytterligare.

DEN EKONOMISKA UTVECKLINGEN I EUROOMRÅDET ÄR DEN STÖRSTA RISKEN

Flera euroländer präglas fortfarande av stora strukturella problem. Det gäller inte bara euroområdets skuldtyngda länder utan även några av kärnländerna. Om dessa problem inte åtgärdas riskerar

Diagram 1:10. Hushållens skulder

December 2011, procent av disponibel inkomst

Anm. Data för Japan, Kanada och Schweiz är från 2010.

Källa: OECD

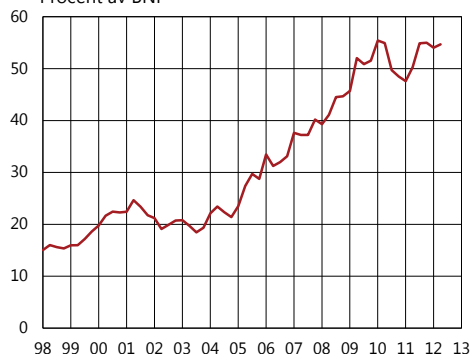
⁸ Ekonomiska studier visar att uppåtgående rörelser i kreditaggregat och fastighetspriser lätt kan bli beständiga när stigande fastighetspriser och ökande skuldsättning ömsesidigt förstärker varandra. Se Borio, Claudio, The financial cycle and macroeconomics: What have we learnt? *BIS Working Papers 395*, Bank for International Settlements.

⁹ Se även *Penningspolitisk uppföljning* april 2013, Sveriges riksbank.

¹⁰ *Finanspolitiska rådets rapport 2013*, Finanspolitiska rådet.

¹¹ Enligt Riksbankens riskenkät ser aktörerna på de svenska finansiella marknaderna fortfarande allvarigt på de eventuella konsekvenserna av en hög skuldsättning bland svenska hushåll. De negativa konsekvenserna för det finansiella systemet om hushållen skulle få problem att betala tillbaka sina lån bedöms av aktörerna som stora. Men sannolikheten för att detta ska inträffa betraktas samtidigt som förhållandevis låg. *Marknadsaktörers syn på risker och den svenska ränte- och valutamarknadens funktionsätt våren 2013*, Sveriges riksbank.

Diagram 1:11. Svenska bankers marknadsfinansiering i utländsk valuta
Procent av BNP

Anm. Avser svenska monetära institut (MFI) vilket innebär att svenska bankers utländska dotterbolag inte inkluderas. Den utländska marknadsfinansieringen är justerad för den del som swappas till svenska kronor.

Källor: SCB och Riksbanken

eurområdet att hamna i en långvarig recession som också skulle kunna påverka den svenska ekonomin negativt. Dessutom visar tidigare händelser, såsom den parlamentariska ovissheten i Italien och bankkrisen i Cypern, att oron på de finansiella marknaderna snabbt kan tillta. Om den finansiella stressen skulle öka kraftigt samtidigt som den realekonomiska utvecklingen försämras kan det leda till att intjäningen i de svenska storbankerna blir lägre och kreditförlusterna större. Storbankerna kan då även få svårt att få tillgång till marknadsfinansiering, vilket kan leda till allvarliga konsekvenser eftersom storleken på deras utlandsfinansiering gör dem särskilt beroende av de internationella finansiella marknaderna (se diagram 1:11).

Trots de svaga ekonomiska omvärldsutsikterna har den finansiella stressen på flera marknader återgått till samma låga nivåer som innan krisen. En orsak till detta är de expansiva penningpolitiska åtgärder som centralbanker vidtar för att understödja den ekonomiska återhämtningen och främja den finansiella stabiliteten. Det historiskt låga ränteläget har dock inneburit att den framtida avkastningen på tillgångar med låg risk har minskat, vilket har medfört att investerare tar mer risk än tidigare för att erhålla avkastning (se kapitel 2). Att investerare ökar sitt risktagande måttligt är en önskvärd effekt av en expansiv penningpolitik, men en sådan utveckling kan slå över i ett ohållbart stort risktagande.¹²

STRESSTESTER VISAR ATT DE SVENSKA BANKERNA HAR GOD MOTSTÅNDSKRAFT MOT STORA KREDITFÖRLUSTER

Riksbanken har genomfört ett stresstest där bankernas kreditförluster ökar kraftigt jämfört med i huvudscenariot (se appendix: Stresstest av bankernas kapitalrelationer). Stressscenariot ska ses som en möjlig makroekonomisk utveckling givet att en eller flera av de risker som har identifierats här realiserats. I stressscenariot för perioden 2013–2015 faller BNP kraftigt. Dessutom ökar arbetslösheten samtidigt som bostadspriserna faller med 20 procent såväl i Sverige som i övriga länder där de svenska bankerna har exponeringar. Sammantaget medför utvecklingen i stressscenariot att de svenska storbankernas totala kreditförluster under 2013–2015 ökar till 267 miljarder kronor, vilket kan jämföras med 33 miljarder i huvudscenariot. De största kreditförlusterna i stresstestet kommer från svenska icke-finansiella företag och från utlåningen i de baltiska länderna. Kreditförlusterna leder till att storbankernas kärnprimärkapitalrelationer minskar, men bankerna förblir relativt väl kapitaliserade. En viktig anledning till detta är att bankerna ändå uppvisar en god intjäning.

Även om kreditförlusterna i stresstestet inte leder till någon större försvagning av storbankernas kärnprimärkapitalrelationer, så kan det stressade scenariot innebära problem för bankerna. Stress-testet tar till exempel inte hänsyn till spridningsriskerna i det svenska

¹² Johansson, Tor, Search for yield – en jakt på avkastning i en lågräntemiljö, *Ekonomisk kommentar* nr 4, 2013. Sveriges riksbank.

banksystemet. Riskerna i banksystemet som helhet kan därmed vara större än vad som framgår av resultaten för de enskilda bankerna. Dessutom kan stressscenariot få desto större effekt på bankernas tillgång till marknadsfinansiering. Bland annat innebär stresstestets resultat att kreditrisken i låneportföljerna ökar, vilket medför att storbankernas kreditbetyg riskerar att sänkas. Det kan i sin tur begränsa antalet investerare som är villiga att investera i värdepapper som emitteras av bankerna.

Riksbankens rekommendationer

Även om de svenska storbankerna i dagläget är finansiellt starka, finns det sårbarheter i det svenska banksystemets struktur som på sikt kan påverka den finansiella stabiliteten negativt. Exempelvis är Sveriges banksystem mycket stort och problem i en bank kan snabbt sprida sig till andra banker eftersom banksystemet är starkt sammanlänkat. Det svenska banksystemets storlek i förhållande till den svenska ekonomin innebär också att en finansiell kris kan bli kostsam för skattebetalarna. Mot bakgrund av den aktuella stabilitetsbedömningen och de strukturella omständigheterna i det svenska banksystemet lämnar Riksbanken rekommendationer som rör storbankernas kapitalnivå och likviditetsrisker (se tabell 1:2). Riksbanken rekommenderar också att de svenska storbankerna förbättrar sin offentliga likviditetsrapportering. Riksbanken lämnar också en rekommendation som gäller ramverket för referensräntan Stibor.

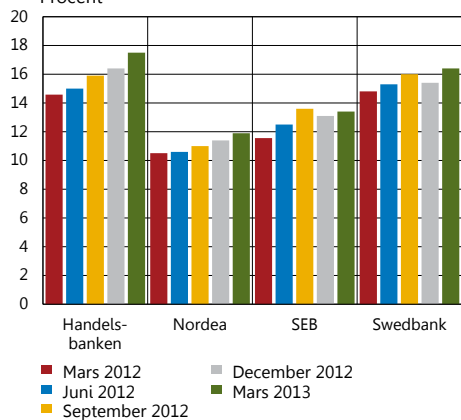
Tabell 1:2. Riksbankens aktuella rekommendationer

Aktuella rekommendationer	Införd
De svenska storbankerna bör säkerställa att de har en kärnprimärkapitalrelation på minst 12 procent den 1 januari 2015.	Finansiell stabilitet 2012:1
De svenska storbankerna bör fortsätta att minska sina strukturella likviditetsrisker och närma sig miniminivån på 100 procent i Net Stable Funding Ratio (NSFR).	Finansiell stabilitet 2011:2
De svenska storbankerna bör redovisa sin Net Stable Funding Ratio (NSFR) minst en gång per kvartal.	Finansiell stabilitet 2013:1
Ramverket för referensräntan Stibor bör kompletteras med ett krav på oberoende uppföljning och kontroll.	Finansiell stabilitet 2012:2

RIKSBANKENS REKOMMENDATION OM STORBANKERNAS KAPITAL

Banker behöver ha tillräckligt mycket kapital för att kunna hantera eventuella framtida förluster. Mer kapital minskar sannolikheten för att en bank ska hamna i kris. Sådan motståndskraft bidrar dessutom till att banken får det förtroende från allmänheten och marknaden som är avgörande för att banken ska få tillgång till finansiering. Jämfört med snittet för europeiska banker har de svenska bankerna högre kärnprimärkapitalrelationer och dessa överstiger även minimi-

Diagram 1:12. Kärnprimärkapitalrelationer enligt Basel III
Procent

Anm. Kärnprimärkapitalrelationerna för de svenska bankerna anges enligt Riksbankens egna beräkningar utifrån Basel III-överenskommelsen. Den 1 januari 2013 trädde den omarbetade redovisningsstandarden IAS 19 "Ersättningar till anställda" i kraft. Omarbetningen avser främst förmånsbestämda pensionsplaner och medför att ackumulerade aktuariella vinster och förluster redovisas direkt mot eget kapital, vilket kan få effekter på redovisad kärnprimärkapitalrelation.

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

nivån i Basel III på sju procent. Samtidigt har Riksbanken, Finansdepartementet och Finansinspektionen bedömt att de svenska storbankerna från och med 2015 bör åläggas ett kärnprimärkapitalkrav på tolv procent.¹³

Rekommendation:

De svenska storbankerna bör säkerställa att de har en kärnprimärkapitalrelation på minst 12 procent den 1 januari 2015.

Tre av fyra storbanker har redan i dag kärnprimärkapitalrelationer över tolv procent (se diagram 1:12). Dessutom hade alla storbanker kärnprimärkapitalrelationer över tio procent den 1 januari i år, vilket Riksbanken tidigare har rekommenderat.

Inom Finansdepartementet pågår för närvarande ett arbete med att ta fram ett regelverk som ålägger storbankerna nya kapitaltäckningskrav för att uppnå den nya nivån på 12 procent. Regelverket ska också införliva relevanta delar av EU:s kommande kapitaltäckningsdirektiv och kapitaltäckningsförordning CRD IV/CRR, bland annat direktivets riktlinjer för kapitaltäckningsbuffertar som syftar till att hantera systemrisk i banksektorn.¹⁴ Riksbanken anser att det är viktigt att storbankerna säkerställer att de klarar de rekommenderade kapitalnivåerna oavsett när lagen träder i kraft.

Riksbankens rekommendation avser kärnprimärkapitalrelationer beräknade utan det golv för kapitalkravet som ingår i övergångsreglerna till Basel II. Det innebär att bankerna genom att använda nya interna riskviktsmodeller för att beräkna riskvägda tillgångar skulle kunna förbättra sina kärnprimärkapitalrelationer med samma balansräkning, det vill säga utan någon förändring av tillgångar eller eget kapital. Riksbanken anser att omfattningen av ett sådant förfarande även fortsättningsvis bör begränsas genom någon form av golvregler, liknande de regler som tillämpas i dag, åtminstone fram till dess att ett bruttosoliditetskrav har införts.

RIKSBANKENS REKOMMENDATION OM STORBANKERNAS LIKVIDITETSRISKER

Skillnaden i löptid mellan tillgångar och skulder gör de svenska storbankerna känsliga för störningar på de finansiella marknaderna. Det är därför viktigt att storbankerna ökar sin förmåga att klara både längre perioder av påfrestningar och andra mer permanenta förändringar som kan påverka deras finansieringsmöjligheter.

¹³ I november 2011 enades Riksbanken, Finansinspektionen och Finansdepartementet om att nya kapitaltäckningskrav bör införas för de svenska storbankerna. Se följande pressmeddelanden för ytterligare detaljer om förslaget "Nya kapitalkrav på svenska banker", Riksbanken, (2011-11-25), "Nya kapitalkrav på svenska banker", Finansinspektionen, (2011-11-25) och "Regeringen föreslår högre kapitalkrav för svenska banker", Finansdepartementet (2011-11-25).

¹⁴ Europeiska rådets dokument 7746/13 och 7747/13.

*Rekommendation:***De svenska storbankerna bör fortsätta att minska sina strukturella likviditetsrisker och närma sig miniminivån på 100 procent i Net Stable Funding Ratio (NSFR).¹⁵**

Skillnaderna i löptid mellan de svenska storbankernas tillgångar och skulder fortsätter att vara stora, vilket innebär att storbankernas strukturella likviditetsrisker är betydande. För att minska sina strukturella likviditetsrisker, och därmed förbättra sin NSFR, behöver bankerna minska skillnaden i löptid mellan tillgångar och skulder, exempelvis genom att förlänga löptiden i sin finansiering.

Storbankernas genomsnittliga strukturella likviditetsrisker har endast förbättrats marginellt över tid (se diagram 1:13). Under 2012 har de varit i stort sett oförändrade, vilket är anmärkningsvärt då förutsättningarna att minska strukturella likviditetsrisker har varit gynnsamma. Några av de svenska bankerna kan därför få svårt att klara Basalkommitténs krav på NSFR om minst 100 procent år 2018 om de inte minskar sina strukturella likviditetsrisker i en snabbare takt än hittills. Basalkommittén har tidigare i år dessutom aviserat att arbetet med att kalibrera NSFR återupptas.

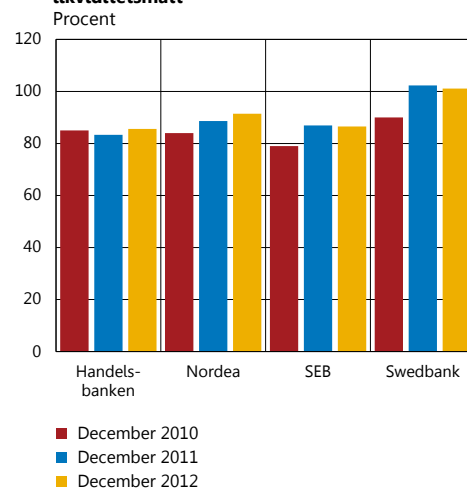
*Rekommendation:***De svenska storbankerna bör redovisa sin Net Stable Funding Ratio (NSFR) minst en gång per kvartal.**

NSFR är ett mått på strukturell likviditetsrisk som baseras på skillnaden i löptid mellan en banks tillgångar och skulder. Därigenom ger NSFR värdefull och jämförbar information om en banks motståndskraft mot längre perioder av påfrestningar och andra mer permanenta förändringar som kan påverka bankens finansieringsmöjligheter. I nuläget är det endast Swedbank som publicerar NSFR. Riksbanken anser därför att storbankerna bör förbättra sin offentliga rapportering genom att kvartalsvis publicera NSFR i enlighet med hur måttet definieras i Basel III-överenskommelsen från december 2010 (se tabell 1:3).

Tabell 1:3. Offentlig redovisning av NSFR

Redovisar NSFR minst en gång per kvartal	Handelsbanken	Nordea	SEB	Swedbank
Finansiell stabilitet 2013:1	●	●	●	●

- Uppfyller miniminivån
- Delvis uppfylld
- Ej uppfylld

Diagram 1:13. Riksbankens strukturella likviditetsmått

Anm. För en utförlig beskrivning av Riksbankens strukturella likviditetsmått se Metod för stresstester av bankernas likviditetsrisker. Fördjupning i *Finansiell stabilitet 2010:2* Sveriges riksbank.

Källor Liquidatum och Riksbanken

¹⁵ Rekommendationen utgår från Basalkommitténs definition, se *Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*, december 2010, Bank for International Settlements.

RIKSBANKENS REKOMMENDATION OM REFERENSRÄNTAN STIBOR

I sin översyn förra året identifierade Riksbanken ett antal brister i ramverket kring Stibor (Stockholm Interbank Offered Rate) som är ett samlingsnamn för ett antal referensräntor i svenska kronor. Eftersom dessa referensräntor har stor betydelse för svenska räntor och därmed för fördelningen av kapital i samhället och för de finansiella marknadernas funktionssätt rekommenderade Riksbanken att ramverket för Stibor skulle reformeras. I detta reformarbete skulle ingå att etablera tydligt ansvar för Stibor, tydlig styrning och kontroll, bättre transparens samt möjlighet till verifiering och skyldighet för bankerna att vid förfrågan genomföra transaktioner till sina angivna bud.

Sedan den förra stabilitetsrapporten publicerades i november 2012 har de banker som ingår i Stibor-panelen¹⁶ och Bankföreningen gjort stora framsteg i reformarbetet (se tabell 1:4). Den 4 mars 2013 tog Bankföreningen officiellt ansvaret för Stibor-ramverket samtidigt som ett nytt ramverk för Stibor publicerades. Det nya ramverket etablerar en organisatorisk struktur hos Bankföreningen vad gäller beslutsfattande och ärendehantering rörande Stibor inklusive tydliga villkor för deltagande i Stibor-panelen. Dessutom ställer ramverket krav på Stibor-bankernas interna styrning och kontroll. Bankföreningen införde också bindande åtaganden för Stibor-bankerna att handla till sina angivna Stibor-räntor vid förfrågan, vilket särskiljer Stibor från internationella referensräntor, samtidigt som storleken på handelsposterna och antalet löptider för Stibor reducerades. Det nya ramverket stärker dessutom möjligheterna att verifiera Stibor, bland annat genom krav på att bankerna ska ange indikativa räntor för bankcertifikat. Ramverket och annan väsentlig information finns numera tillgängliga på Bankföreningens och Nasdaq OMX:s hemsidor, vilket innebär ökad transparens. Bankföreningens nya Stibor-ramverk uppfyller därför till stora delar Riksbankens rekommendation. Riksbanken anser samtidigt att Stibors legitimitet och trovärdighet kan öka ytterligare om fler banker deltar i Stibor-panelen.

Endast på ett område uppfyller ramverket inte Riksbankens rekommendation. Det gäller krav på oberoende uppföljning och kontroll som fortfarande saknas i ramverket. Med anledning av detta rekommenderar Riksbanken att Stibor-ramverket kompletteras i detta avseende.

Riksbanken avser att genomföra en ny översyn av Stibor under 2014, för att följa upp reformarbetet och utvärdera hur det nya ramverket för Stibor fungerar.

¹⁶ De fem banker som ingår i Stibor-panelen är Danske Bank, Handelsbanken, Nordea, SEB och Swedbank.

Tabell 1:4. Uppföljning av rekommendationen om Stibor-ramverket

Stibor-rekommendationens delar	Ansvar för Stibor	Tydlig styrning och kontroll	Transparens	Möjlighet till verifiering	Skyldighet för bankerna att genomföra transaktioner i enlighet med givna bud
	Kv 1 2013 [Kv 3 2012]	Kv 1 2013 [Kv 3 2012]	Kv 1 2013 [Kv 3 2012]	Kv 1 2013 [Kv 3 2012]	Kv 1 2013 [Kv 3 2012]
Uppfylld eller ej	 	 	 	 	

 Uppfyller minimivån

 Delvis uppfylld

 Ej uppfylld

Rekommendation:

Ramverket för referensräntan Stibor bör kompletteras med ett krav på oberoende uppföljning och kontroll.

För att säkerställa förtroendet för Stibor är det angeläget att det finns en tydlig struktur för att följa upp och övervaka att ramverket efterlevs. Riksbanken anser dessutom att uppföljningen bör inkludera en oberoende granskning. En oberoende granskning, exempelvis i form av revision utförd av revisionsbolag, utgör ett viktigt komplement till Riksbankens övervakning och Finansinspektionens tillsyn.

REKOMMENDATIONER SOM STORBANKERNA UPPFYLLER

Sedan hösten 2010 har Riksbanken lämnat rekommendationer i rapporten Finansiell stabilitet. Storbankerna lever upp till ett antal av dessa rekommendationer som därför inte upprepas i denna rapport (se tabell 1:5).

Tabell 1:5. Rekommendationer som är uppfyllda

Uppfyllda rekommendationer	Införd
De svenska storbankerna bör förbättra transparensen i sin offentliga redovisning vad gäller information om graden av intecknade tillgångar.	Finansiell stabilitet 2012:2
De svenska storbankerna bör redovisa jämförbara nyckeltal i form av delkomponenterna i Liquidity Coverage Ratio (LCR).	Finansiell stabilitet 2011:2
De svenska storbankernas Liquidity Coverage Ratio (LCR) bör uppgå till minst 100 procent.	Finansiell stabilitet 2011:2
De svenska storbankernas Liquidity Coverage Ratio (LCR) bör uppgå till minst 100 procent, i euro respektive i amerikanska dollar.	Finansiell stabilitet 2011:2
De svenska storbankerna bör redovisa sin Liquidity Coverage Ratio (LCR) minst en gång per kvartal med början senast i delårsrapporter som publiceras efter den 1 juli 2012.	Finansiell stabilitet 2011:1
De svenska storbankerna bör förbättra transparensen i sin offentliga redovisning genom att redovisa löptidsinformation per tillgångs- och skuldtyp uppdelad per valuta.	Finansiell stabilitet 2011:1

Hur mäts en kapitalrelation?

Hur mycket kapital banker är tvungna att hålla i förhållande till sina tillgångar har stor betydelse för banksystemets motståndskraft mot finansiell stress. Bankernas kapitalnivåer presenteras ofta i termer av olika kapitalrelationer inom ramen för Basel I-, II- och III-överenskommelserna. I denna fördjupningsruta ges en kortfattad redogörelse för hur dessa överenskommelser påverkar svenska storbankers kapitalrelationer samt hur de håller sig i jämförelse med en grupp europeiska bankers kapitalrelationer.

Basel I är en av de första internationella standarderna för hur mycket kapital en bank minst ska hålla i förhållande till sina tillgångar och publicerades redan 1988. Denna standard utvecklades så småningom till Basel II som i större utsträckning tar hänsyn till den risk bankens olika tillgångar är behäftade med när man beräknar minsta tillåtna kapitalnivå. Basel II publicerades i sin första form 2004. I ljuset av den senaste finansiella krisen omformas detta regelverk nu till det som kallas Basel III som enligt plan ska vara fullständigt infört senast 2019. Inom ramen för Basel III har kraven på vilken typ av kapital som får ingå i beräkningarna av den minsta tillåtna kapitalnivån skärpts jämfört med tidigare standarder.

Olika regelverk ger olika riskvägda tillgångar

Ett nyckelbegrepp för förståelsen av vad som är en banks minsta tillåtna kapitalnivå inom samtliga Baselöverenskommelser är bankens *riskvägda tillgångar*. Dessa beräknas på ett relativt komplicerat sätt, men något förenklat kan man säga att ju mindre förluster banken bedöms göra i ett mycket stressat scenario, desto lägre blir de riskvägda tillgångarna.

De ovan nämnda Baselöverenskommelserna föreskriver dock olika sätt att beräkna riskvägda tillgångar. Värdet på de riskvägda tillgångarna beror i allmänhet på inom vilket regelverk de beräknas. Inom Basel I fanns få möjligheter för en bank att påverka värdet på sina riskvägda tillgångar. Inom ramen för Basel II och III kan bankerna använda en *intern riskklassificeringsmetod (IRK-metod)* i delar av sina beräkningar. Med IRK-metoden får bankerna själva möjlighet att bestämma storleken på de riskvägda tillgångarna genom att i beräkningen utgå från modeller där de riskvägda tillgångarna beräknas utifrån historiska data över förluster. Samtliga svenska storbanker använder i dag i stor utsträckning IRK-metoden.

I samband med övergången från Basel I till Basel II infördes av försiktighetsskäl övergångsregler mellan de olika regelverken. Den exakta innebörden av dessa är relativt komplicerad men svenska storbanker illustrerar effekten av övergångsreglerna genom att redovisa värdet på sina riskvägda tillgångar både med och utan beaktande av dessa. Den ursprungliga tanken var dock att dessa övergångsregler skulle fasas ut efter en tid. Således har fokus till stor del varit på riskvägda tillgångar beräknade utan hänsyn till effekten

av övergångsregler. Diagram R1:1 visar det sammanlagda värdet på de svenska storbankernas riskvägda tillgångar beräknade inom ramen för de ovan beskrivna regelverken.

Olika typer av kapital och kapitalkrav i olika regelverk

Banksystemets kapitalnivå påverkar det finansiella systemets motståndskraft mot finansiell stress. Inom de olika Baselöverenskommelserna anges därför en minsta tillåten nivå för en banks kapitalbas. Även om den precisa definitionen av begreppet kapitalbas skiljer sig åt mellan de olika överenskommelserna gäller att en banks kapitalbas inte ska understiga åtta procent av dess riskvägda tillgångar.

Kapitalbasen delas upp i flera typer av kapital. En viktig beståndsdel är primärkapitalet, som kan absorbera eventuella förluster som uppkommer i en banks verksamhet. Den del av primärkapitalet som har störst förmåga att absorbera förluster kallas för kärnprimärkapital. Kraven på hur mycket kärnprimärkapital en bank måste hålla har skärpts i Basel III jämfört med tidigare regelverk. När Basel III tillämpas fullt ut måste en bank ha ett kärnprimärkapital som inte understiger sju procent¹⁷ av dess riskvägda tillgångar om den fritt ska kunna bestämma huruvida vinster ska återföras till aktieägarna eller ej.¹⁸ Detta är en väsentlig skillnad gentemot Basel II där motsvarande regel saknas. För att säkerställa att en banks primärkapital inte hålls på en alltför låg nivå oavsett värdet på dess riskvägda tillgångar förbereder Baselkommittén ett förslag som innebär att en banks primärkapital i relation till dess totala icke riskvägda tillgångar (bruttosoliditet) inte ska understiga tre procent.

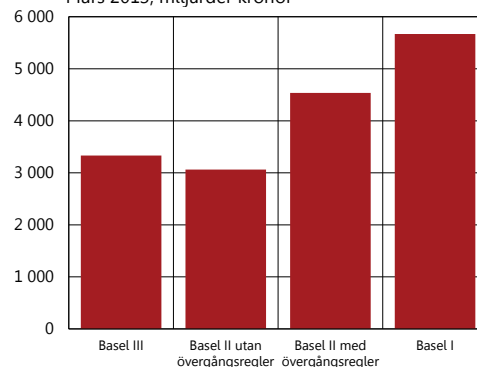
Olika kapitalrelationer inom olika regelverk med och utan övergångsregler

Primärkapitalrelationen är en banks primärkapital i förhållande till dess riskvägda tillgångar. Som tidigare nämnts beror storleken på en banks primärkapital och riskvägda tillgångar under vilket regelverk de är beräknade och på huruvida effekten av övergångsreglerna beaktats. Därför kan en och samma bank ha olika kapitalrelationer beroende på hur man räknar. För svenska storbanker kan de olika reglerna få relativt stor betydelse vid beräkningen av primärkapitalrelationer (se diagram R1:2). De stora skillnaderna i primärkapitalrelationerna förklaras av att de riskvägda tillgångarna är större med beaktande av effekten av övergångsreglerna (se diagram R1:1).

Inom ramen för Basel III redovisar bankerna även kärnprimärkapitalet i förhållande till de riskvägda tillgångarna. Denna relation kallas kärnprimärkapitalrelationen. I diagram R1:3 anges denna

Diagram R1:1. De svenska storbankernas riskvägda tillgångar

Mars 2013, miljarder kronor

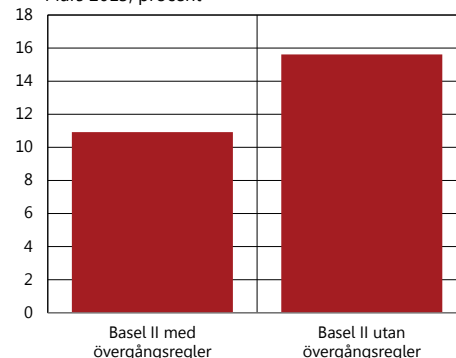

Anm. Stapeln "Basel I" visar Riksbankens uppskattning av storbankernas riskvägda tillgångar inom ramen för Basel I. Stapeln "Basel II (med övergångsregler)" visar storbankernas illustration av effekterna av övergångsreglerna.

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

Diagram R1:2. De svenska storbankernas primärkapitalrelationer

Mars 2013, procent

Anm. Stapeln "Basel II (med övergångsregler)" visar storbankernas illustration av effekten av övergångsreglerna. Båda staplarna visar ett vägt genomsnitt av svenska storbankers primärkapitalrelationer.

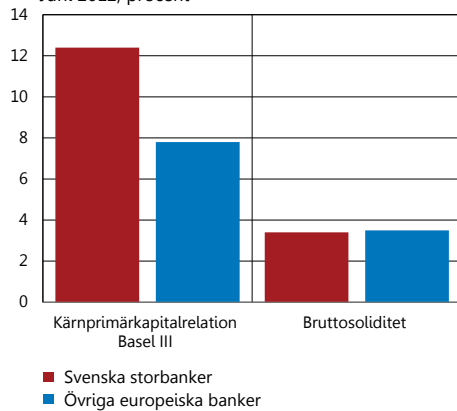
Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

¹⁷ Om bankerna vid tillfället även är ålagda en kontryckisk buffert kan denna siffra vara högre än sju procent.

¹⁸ I november 2011 enades Riksbanken, Finansdepartementet och Finansinspektionen om att nya kapitaltäckningskrav bör införas för de svenska storbankerna. Detta innebär att storbankerna från och med 2015 bör åläggas ett kärnprimärkapitalkrav på tolv procent.

Diagram R1:3. Kärnprimärkapitalrelation och bruttosoliditet

Juni 2012, procent

Anm. Staplarna "Kärnprimärkapitalrelation Basel III" visar ett viktat genomsnitt. Staplarna "Bruttosoliditet" visar ett oviktat genomsnitt. Stapeln "Bruttosoliditet" för svenska storbanker visar Riksbankens uppskattning av denna kapitalrelation.

Källor: Bankernas resultatrapporter, EBA och Riksbanken

kapitalrelation samt primärkapital i förhållande till totala tillgångar för svenska storbanker och för en jämförelsegrupp europeiska storbanker. Mätt med dessa mått framstår svenska storbanker som bättre kapitaliserade än jämförelsegruppen vad gäller kärnprimärkapital och i paritet vad gäller bruttosoliditet.

Sammanfattningsvis gäller att jämförelser av kapitalrelationer mellan banker är relevanta om kapitalrelationerna är beräknade på likartat vis och inom ramen för samma regelverk. Det är även viktigt att beakta om man vid sådana jämförelser tar hänsyn till effekten av övergångsregler. Särskilt gäller detta vid jämförelser mellan banker i olika länder då den exakta innebörden av övergångsreglerna i allmänhet skiljer sig åt.

■ 2. Finansiella marknader

Politiska beslut och centralbanksåtgärder har bidragit till att minska oron på de finansiella marknaderna. Det låga ränteläget har medfört att investerarna i större utsträckning söker sig till mer riskfyllda placeringar för att få högre avkastning. Utvecklingen på de finansiella marknaderna är dock fortfarande känslig för nya störningar, vilket exempelvis blev tydligt i samband med hanteringen av krisen i Cyperns banksystem. Det beror på att stora problem i euroländernas statsfinanser och banksektorer kvarstår samtidigt som den ekonomiska tillväxten är svag.

Den senaste utvecklingen på de finansiella marknaderna

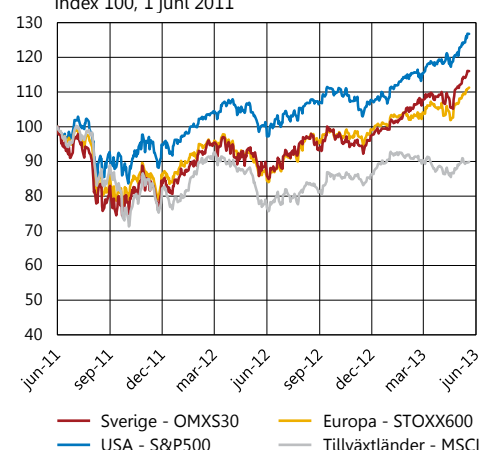
LÅGA RÄNTOR OCH MINSKAD ORO PÅ DE FINANSIELLA MARKNADERNA LEDER TILL ÖKAD EFTERFRÅGAN PÅ RISKFYLLDA TILLGÅNGAR

Den mest akuta oron har minskat på de finansiella marknaderna.

Den positiva utvecklingen beror på flera faktorer. En faktor är att ECB har åtagit sig att under särskilda villkor köpa statsobligationer utgivna av euroländerna på andrahandsmarknaden. Detta har bidragit till att minska risken för att stödfonderna European Financial Stability Facility (EFSF) och European Stability Mechanism (ESM) skulle vara otillräckliga och att länder i kris skulle tvingas att lämna eurosamarbetet.¹⁹ En annan faktor är att osäkerheten kring utvecklingen i ett antal länder har avtagit. Det gäller dels Spanien där man har tagit de första stegen för att omstrukturera och rekapitalisera landets banksystem, dels Grekland som i december fick den stödutbetalning från euroländerna och Internationella valutafonden (IMF) som blev försenad på grund av den politiska osäkerheten i samband med valet 2012. För närvarande pågår även EU-förhandlingar om en gemensam europeisk banktillsyn med målet att den ska implementeras i mars 2014, vilket också har bidragit positivt till utvecklingen på de finansiella marknaderna. Oron på de finansiella marknaderna minskade också när frågor kring den amerikanska finanspolitiken löstes i januari, även om många frågetecken kvarstår. Den ökade oron i samband med det italienska valet och hanteringen av krisen i Cyperns banksystem visar dock att de finansiella marknaderna fortfarande är känsliga för störningar som exempelvis kan uppkomma om det uppstår förnyad politisk osäkerhet eller om man inte genomför utlovade reformåtgärder.

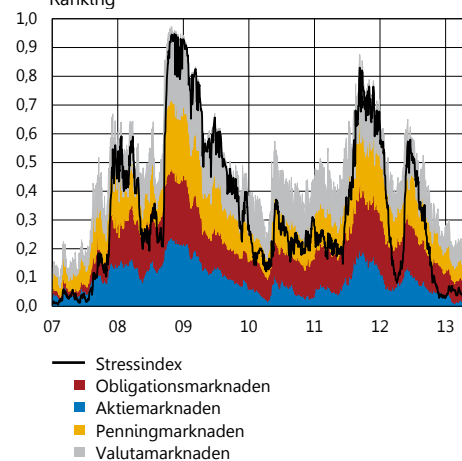
Minskad oro och en lång period med låga räntor har fått investerarna att i ökad utsträckning efterfråga riskfyllda tillgångar.²⁰ Detta uppger bland annat aktörerna på de svenska finansiella marknaderna i Riksbankens riskenkät.²¹ Den ökade efterfrågan på riskfyllda tillgångar avspeglar sig bland annat i att börserna

Diagram 2.1. Börsutveckling
Index 100, 1 juni 2011

Källa: Bloomberg

Diagram 2.2. Svenskt stressindex
Ranking

Anm. Stressindexet är ett korrelationsviktat medelvärde av stressnivån på fyra delmarknader. Stressnivån vid en viss tidpunkt tar ett värde mellan noll och ett där ett betyder en historiskt högsta stressnivå och noll betyder en historiskt lägsta stressnivå. Se Vidareutveckling av indexet för finansiell stress för Sverige, artikel i *Penning- och valutapolitik* 2013:1. Sveriges riksbank.

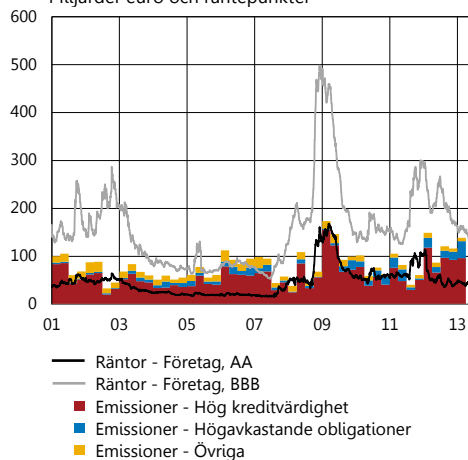
Källor: Reuters EcoWin, Bloomberg och Riksbanken

¹⁹ *Finansiell Stabilitet 2012:2*, Sveriges riksbank

²⁰ Johansson, Tor, Search for yield – en jakt på avkastning i en lågräntemiljö. *Ekonomisk kommentar* nr 4, 2013. Sveriges riksbank.

²¹ *Marknadsaktörers syn på risker och den svenska ränte- och valutamarknadens funktionssätt våren 2013*, Sveriges riksbank.

Diagram 2:3. Emissionsvolym och finansieringskostnad för europeiska företag
Miljarder euro och räntepunkter

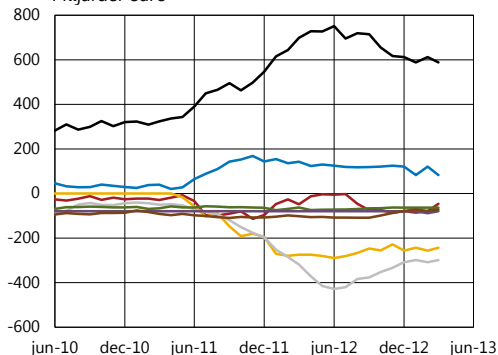

Anm. Räntorna avser skillnaden mellan räntan på respektive obligation och en ränteswap med motsvarande löptid.

Källor: Barclays Research, Dealogic och Riksbanken

Diagram 2:4. Balanser i Target2

Miljarder euro

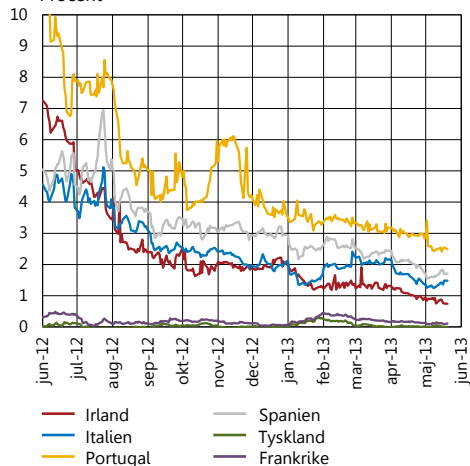

Tyskland
Frankrike
Nederländerna
Italien
Spanien
Portugal
Irland
Grekland

Anm. Targetbalansen visar respektive lands nettoposition gentemot övriga euroländer i betalningssystemet Target2.

Källa: Bloomberg

Diagram 2:5. Räntor på tvååriga statsobligationer
Procent

Källa: Reuters EcoWin

har stigit i flertalet regioner (se diagram 2:1). I och med att det generellt är låga riskpremier och låg volatilitet på flertalet finansiella marknader, vilket framgår både av det europeiska och av det svenska stressindexet (se diagram 2:2), har investerarnas intresse för högavkastande företagsobligationer fortsatt att öka. Detta har resulterat i högre emissionsvolym och lägre finansieringskostnader för företagen (se diagram 2:3). Enligt Riksbankens riskenkät gäller det också för svenska företag. Det finns också tecken på att kapitalflöden till tillväxtländerna ökar eftersom den förväntade avkastningen på investeringar i dessa länder är högre.

Investerarna har i viss mån återigen börjat placera i de skuldtyngda euroländernas banker och värdepappersmarknader.²²

Detta avspeglas i minskade obalanser i ECB:s betalningssystem Target2 (se diagram 2:4). Det har också resulterat i att räntorna på statsobligationer utgivna av de skuldtyngda länderna överlag har blivit lägre (se diagram 2:5). Fortfarande har dock de skuldtyngda länderna ett underskott i betalningssystemet och deras statsobligationsräntor är alltjämt höga.

Räntorna på investeringar som anses vara säkra är fortfarande låga i ett historiskt perspektiv (se diagram 2:6). Detta kan till viss del förklaras av låga tillväxtförväntningar, men framförallt av att efterfrågan på statsobligationer med höga kreditbetyg generellt sett brukar vara stor i tider av osäkerhet. Dessutom har utbudet av tillgångar med det högsta kreditbetyget AAA minskat sedan flera stater och företag fått sina kreditbetyg nedgraderade. Det minskade utbudet i kombination med den höga efterfrågan på säkra tillgångar har alltså lett till att räntorna på dessa är låga.

UNDERLIGGANDE PROBLEM KVARSTÅR I FLERA LÄNDER

Mycket arbete återstår för att åtgärda de underliggande problemen i flera euroländers ekonomier. I flera länder krävs åtgärder för att minska de offentliga budgetunderskotten. Dessutom behöver flera länder hantera problem i banksektorn. Samtidigt behövs åtgärder för att stärka konkurrenskraften och tillväxten på längre sikt.²³

Tillväxten i euroområdet är svag. Det gäller inte bara de skuldtyngda länderna utan även till exempel Tyskland. Arbetslösheten i södra Europa är fortsatt hög, särskilt bland ungdomar. I Spanien och Grekland uppgår arbetslösheten till över 25 procent. Svag tillväxt och hög arbetslöshet försvårar för länderna att minska budgetunderskotten och kan öka motståndet mot reformer som kan främja tillväxten på längre sikt. Stödåtgärder från ECB och andra myndigheter, som bidragit till lägre finansieringskostnader för stater och banker,

²² Med skuldtyngda euroländer avses främst Italien, Spanien, Grekland, Portugal och Irland, se Diagram 2:7.

²³ Penningpolitisk rapport, februari 2013. Sveriges riksbank.

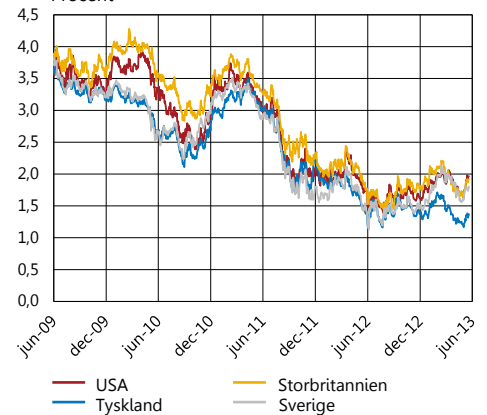
har dock skapat utrymme för fortsatt reformarbete. Men stödåtgärderna kan inte ersätta de reformer som behövs för att göra ekonomierna mer konkurrenskraftiga på sikt.

I Spanien pågår reformer av banksektorn. Den spanska staten har lånat 40 miljarder euro från stödfonden ESM för att kapitalisera landets banker. Staten har även skapat en så kallad *bad bank* (SAREB) till vilken vissa spanska banker har sålt sina problemtyngda tillgångar. I och med detta har räntor på spanska bankers säkerställda obligationer sjunkit (se diagram 2:12). ESM-lånet för att kapitalisera banksektorn bidrog dock till att den spanska statsskulden som andel av BNP ökade med fyra procentenheter (se diagram 2:7).

I Italien rådde länge osäkerhet om det politiska styret efter valet i februari. I april omvalde parlamentet den sittande presidenten och en bred koalitionsregering kunde bildas. Det är dock oklart i vilken utsträckning den nya regeringen avser att fortsätta reformarbetet. Den politiska osäkerheten i början av året ledde till stigande räntor på italienska statsobligationer och stigande CDS-premier för de italienska bankernas icke säkerställda obligationer (se diagram 2:5 och diagram 2:13). Det råder också osäkerhet om situationen för de italienska bankerna. Andelen osäkra fordringar fortsätter att öka och det har ännu inte genomförts någon extern revision av kvaliteten på bankernas tillgångar. De senaste åren har utländska investerare, som tenderar att vara mera flyktiga i tider av oro, minskat sina innehav av italienska statsobligationer. Men cirka en tredjedel av statsskulden ägs fortfarande av utländska investerare (se diagram 2:8). När utländska ägare minskat sina innehav av italienska statsobligationer har inhemska banker ökat sina innehav i motsvarande omfattning vilket har ökat kopplingen mellan den italienska staten och bankerna.

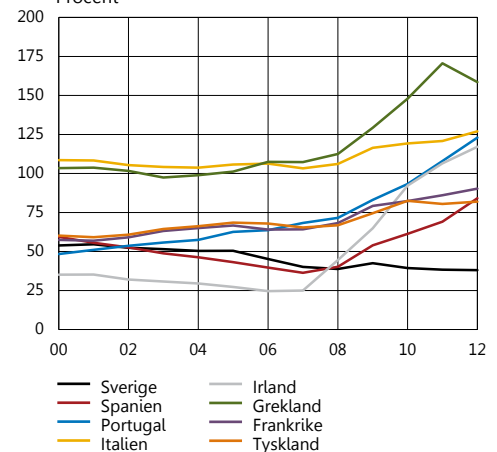
I Cypern får insättarna och obligationsägarna delvis bära kostnaden för att omstrukturera landets banksektor. Det var ett villkor för att ECB och IMF skulle bevilja Cypern ett stödpaket om 10 miljarder euro för att täcka det stora kapitalbehovet i landets banksektor. Insättningar som omfattas av insättningsgarantin påverkas inte. Däremot påverkas insättningar som överstiger insättningsgarantin genom att en viss andel konverteras till aktiekapital i bankerna. Detta stöd villkor kan leda till att företag och privatpersoner i allt högre utsträckning flyttar sina insättningar från cypriotiska banker (se diagram 2:9). För att hindra stora kapitalutflöden har Cypern infört restriktioner för hur mycket pengar som får tas ut från bankerna och för hur mycket pengar som får föras ut ur landet. Cypern ska även vidta åtgärder för att krympa banksystemet, som är mycket stort i förhållande till BNP, samt förbättra de offentliga finanserna.

Diagram 2.6. Räntor på tioåriga statsobligationer
Procent

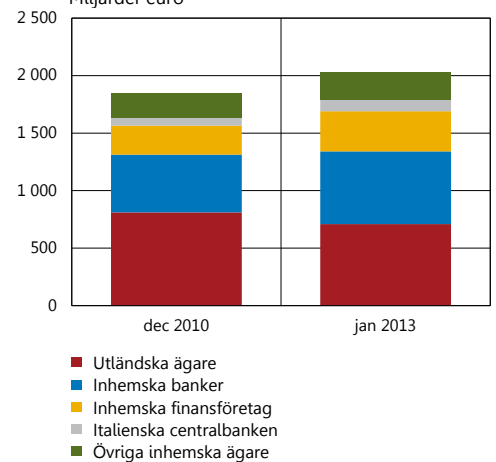
Källa: Reuters EcoWin

Diagram 2.7. Offentlig skuld i förhållande till BNP
Procent

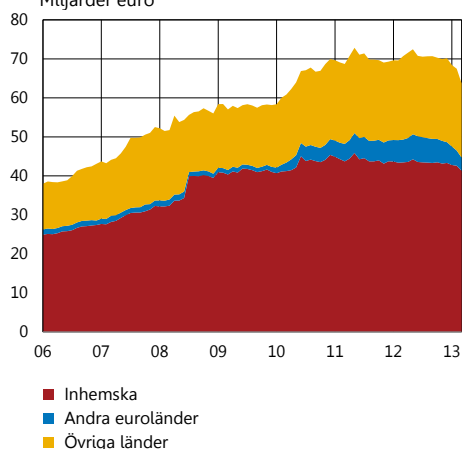
Källa: Reuters EcoWin

Diagram 2.8. Ägandestruktur för Italiens statsskuld
Miljarder euro

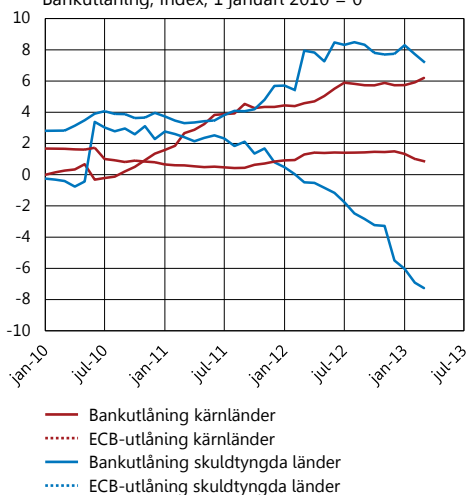
Källor: Banca d'Italia och Riksbanken

Diagram 2:9. Insättningar i cypriotiska banker
Miljarder euro

Källor: Reuters EcoWin och Riksbanken

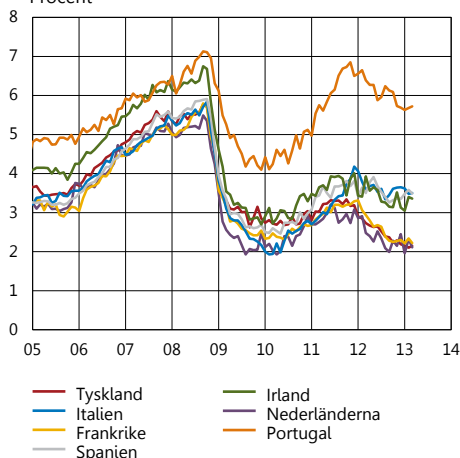
Diagram 2:10. ECB-utlåning till banksektorn och bankernas utlåning till allmänheten i euroområdet
ECB-utlåning i procent av banktillgångar
Bankutlåning, Index, 1 januari 2010 = 0

Anm. Till skuldtyngda länder räknas Grekland, Irland, Italien, Portugal och Spanien. Till kärnländer räknas Tyskland, Frankrike och Nederländerna.

Källor: ECB, Bloomberg och Riksbanken

Diagram 2:11. Räntor på företagslån i ett urval av euroländer
Procent

Anm. Nya och omförhandlade lån. Alla löptider.

Källa: ECB

Flera centralbanker fortsätter att vidta åtgärder för att stimulera ekonomin. Bland annat för flera centralbanker en expansiv penningpolitik. ECB erbjuder till exempel bankerna i euroområdet obegränsade lån till låg ränta – givet att bankerna har säkerheter. Den japanska centralbanken har annonserat omfattande tillgångsköp i syfte att uppnå ett nytt inflationsmål på två procent. Även Federal Reserve och Bank of England fortsätter att köpa tillgångar, främst statsobligationer och bostadsobligationer. Tillgångsköpen syftar till att förbättra förhållandena på de finansiella marknaderna, pressa ner de långfristiga räntorna och därigenom stimulera konsumtionen och investeringarna.

OJÄMN KREDITGIVNING I EUROOMRÅDET

Kreditgivningen till företag och hushåll i euroområdet är svag

(se diagram 2:10). Den skiljer sig också åt mellan olika länder. I Tyskland, Frankrike och Nederländerna ökar bankernas utlåning till företag och hushåll. Men i de skuldtyngda länderna är kredittillväxten negativ, vilket också kan bero på att banker i dessa länder skriver av dåliga lån. Utlåningsräntorna i de skuldtyngda länderna är också betydligt högre än i övriga länder (se diagram 2:11). Detta trots att bankerna i de skuldtyngda länderna kraftigt ökat sin upplåning från ECB sedan 2010. Den gemensamma styrräntan har alltså olika effekt på räntorna till slutkunderna.

Den låga kreditgivningen beror delvis på minskat utbud från bankerna i de skuldtyngda länderna.

Eftersom många av dessa banker inte har tillräckligt med kapital behöver de stärka sina balansräkningar genom att minska skulderna eller öka det egna kapitalet. När bankerna minskar sina skulder har de litet utrymme att öka utlåningen till företag och hushåll. För att kunna öka utlåningen behöver bankerna därför mer kapital. Men investeringarna kan vara tveksamma till att finansiera bankerna om de är osäkra på värdet av bankernas bokförda tillgångar. Ett tecken på att sådan osäkerhet för närvarande råder är att europeiska banker värderas lågt på aktie marknaden jämfört med deras bokförda värden. För att bankerna ska kunna öka sitt kapital är det därför viktigt med ökad transparens kring värderingen av bankernas tillgångar.

Hushåll och företag kan också behöva minska sina skulder. Det gäller särskilt i länder med hög privat skuldsättning som Spanien och Irland. Minskad efterfrågan på krediter kan därför vara ytterligare en faktor bakom den svaga kredittillväxten. Enkätundersökningar bland företagen visar dock att små och medelstora företag i Spanien och Italien upplever att det har blivit svårare att få banklån, vilket tyder på att utbudet av banklån har minskat. Stora företag har dock i viss utsträckning kunnat ersätta banklån med finansiering via värdepappersmarknaden (se diagram 2:3).

Marknader som är viktiga för svenska bankers finansiering

MARKNADER FÖR BANKERNAS LÅNGSIKTIGA FINANSIERING

Den minskade oron på de finansiella marknaderna har gjort det enklare för banker att finansiera sig på marknaden. Det är främst finansiellt starka banker i länder med goda statsfinanser som för närvarande kan göra detta. För bland annat tyska och svenska banker är kostnaden för finansiering via säkerställda obligationer fortsatt mycket låg (se diagram 2:12).

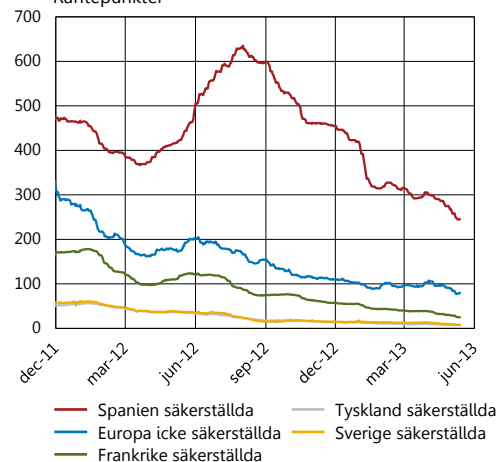
Bankernas finansiering via icke säkerställda obligationer kan bli dyrare i och med att investerare har fått bära förluster vid omstruktureringar av banker.

I Nederländerna fick de som investerat i efterställd skuld bära förluster då landets fjärde största bank SNS Reaal nationaliserades i februari. I Cypern har investerare gjort förluster på sina investeringar i bankernas seniora och efterställda obligationer då Laiki bank och Bank of Cyprus omstrukturerades i mars. Detta gjorde att det blev dyrare att försäkra sig mot förluster på bankers icke säkerställda obligationer, vilket avspeglades i högre CDS-premier under början av året (se diagram 2:13). CDS-premierna steg särskilt mycket för banker i Spanien, Italien och Frankrike, vilket indikerar att investerarna ser större risker med att investera i dessa banker. Även de svenska bankernas CDS-premier steg något men är fortsatt låga jämfört med andra länder.

Investerarnas intresse för svenska bankers säkerställda obligationer med längre löptid har ökat sedan början av 2012.

Den ökade efterfrågan på långfristiga obligationer har lett till att räntan på femåriga obligationer har sjunkit i förhållande till räntan på tvååriga obligationer (se diagram 2:14). Enligt Riksbankens riskenkät beror detta på att investerarna har blivit mer villiga att ta den extra risk som är förknippad med att äga långfristiga obligationer för att få en högre avkastning.²⁴ Den minskade skillnaden mellan räntan på de femåriga i förhållande till de tvååriga obligationerna kan också bero på att de svenska bankernas utbud av långfristiga obligationer har minskat något.

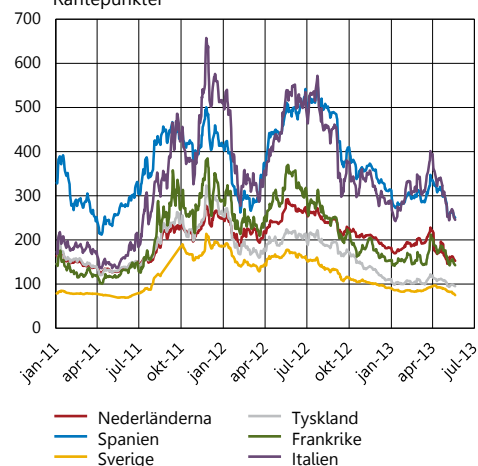
Diagram 2:12. Ränta på säkerställda obligationer
Räntepunkter

Anm. Diagrammet visar skillnaden mellan räntan på respektive obligation, utgiven i euro, och en ränteswap med motsvarande löptid.

Källa: Barclays Research

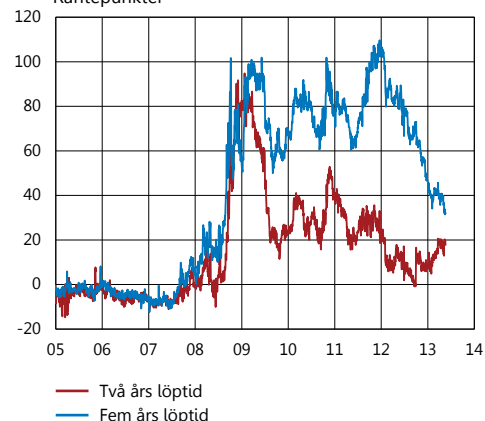
Diagram 2:13. Femåriga CDS-premier för banker
Räntepunkter

Anm. Avser ett urval av större banker i varje land.

Källor: Bloomberg och Riksbanken

Diagram 2:14. Ränta på svenska bankers säkerställda obligationer
Räntepunkter

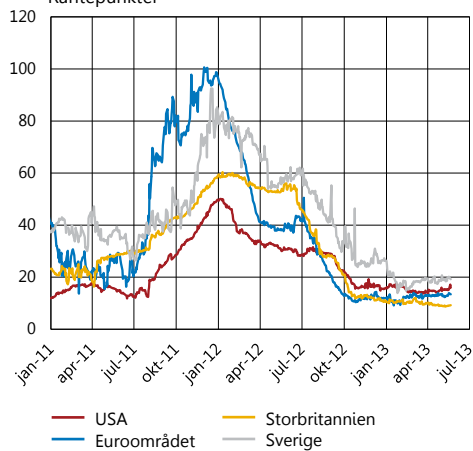

Anm. Diagrammet visar skillnaden mellan räntan på respektive obligation, utgiven i svenska kronor, och en ränteswap med motsvarande löptid.

Källor: Reuters EcoWin och Riksbanken

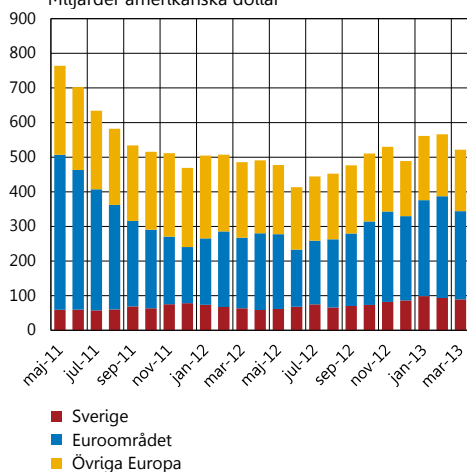
²⁴ Marknadsaktörers syn på risker och den svenska ränte- och valutamarknadens funktionssätt våren 2013, Sveriges riksbank.

Diagram 2:15. Riskpremier på interbankmarknaden
Räntepunkter

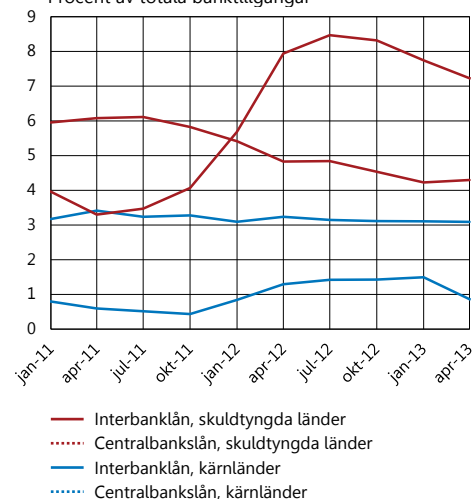
Anm. Riskpremier för Sverige beräknas som skillnaden mellan tremånaders Stibor-ränta och overnight index swapränta (STINA).
Källor: Bloomberg och Riksbanken

Diagram 2:16. Amerikanska penningmarknadsfonders exponeringar
Miljarder amerikanska dollar

Källor: Crane Data, ICI och Riksbanken

Diagram 2:17. Interbank- och centralbankslån
Procent av totala banktillgångar

Anm. Skuldyngda länder avser Grekland, Irland, Italien, Portugal, Spanien. Kärnländer avser Tyskland, Frankrike och Nederländerna. Interbanklån avser interbanklån från andra euroländer. Centralbankslån avser lån från ECB.

Källor: Bloomberg, Reuters EcoWin och Riksbanken

MARKNADER AV BETYDELSE FÖR HANTERING AV LIKVIDITET

Riskpremierna på interbankmarknaden är låga tack vare att tillgången på likviditet är god (se diagram 2:15). Detta beror till stor del på centralbankernas stödåtgärder. Även om sådana åtgärder inte finns på plats i Sverige gynnas de svenska bankerna eftersom deras kortfristiga finansiering främst sker i utländsk valuta. Därför har de svenska bankerna under en längre tid haft mycket god tillgång till kortfristig marknadsfinansiering. Sedan december 2012 har de svenska bankerna börjat placera sin överskottslikviditet i svenska kronor i Riksbankens veckovisa certifikat i stället för i de dagliga finjusteringarna.²⁵

Europeiska banker har också fått bättre tillgång till finansiering i amerikanska dollar.

Dels har kostnaden sjunkit något för att finansiera sig i euro och omvandla den finansieringen till amerikanska dollar på valutaswapmarknaden. Dels har tillgången till direkt finansiering i amerikanska dollar från exempelvis amerikanska penningmarknadsfonder ökat något (se diagram 2:16). Det indikerar att fondernas förtroende för europeiska banker har ökat. För banker i euroområdet är fondernas investeringar dock betydligt lägre än de var i början av 2011.

Framför allt banker i kärnländerna har valt att betala av på ECB:s treårslån

(se diagram 2:17).²⁶ Avbetalningarna kan bero på att bankerna kan finansiera sig till en lägre kostnad på marknaden än genom lån från ECB. De kan också bero på att bankerna bedömer att behovet av att hålla en likviditetsreserv har minskat. Det kan särskilt vara fallet för banker i länder där banksystemet har ett stort likviditetsöverskott. Att bankerna ersätter lån från ECB med marknadsfinansiering är en orsak till att obalanserna i betalningssystemet Target2 minskar (se diagram 2:4). Många banker i de skuldyngda euroländerna har däremot fortfarande svårigheter att få lån från andra banker och har därmed inte betalat av treårslånen i lika stor utsträckning.

ECB:s stödåtgärder har minskat aktiviteten på marknaderna för hantering av likviditet. Men dessa åtgärder kan också ha inneburit att övriga banker kunnat ersätta traditionella typer av kortsiktig finansiering med centralbanksfinansiering. Till exempel minskade den utestående volymen repor i euroområdet med tolv procent mellan december 2011 och december 2012.²⁷

²⁵ Certifikaten kan säljas tillbaka till Riksbanken i förtid mot en kostnad om banken skulle vara i behov av likviditet.

²⁶ Treårslånen från ECB kan återbetalas på frivillig basis varje vecka fram till att lånen förfaller i december 2014 och februari 2015.

²⁷ Enligt enkätundersökningar genomförda var sju månader av European Repo Council of the International Capital Market Associations (ICMA).

Internationella reformförslag för uppdelning av banker

Under åren som ledde fram till den senaste globala finanskrisen växte EU:s banksektor kraftigt och hade i början av 2008 tillgångar motsvarande 350 procent av EU:s BNP. Dessutom ändrade flera större finansiella institutioner världen över sin verksamhetsinriktning från traditionell bankverksamhet till en verksamhet med allt större vikt på handel med finansiella instrument. Eftersom finanskrisen har medfört stora samhälls-ekonomiska kostnader i flera länder har ett omfattande internationellt reform- och regleringsarbete nu inletts. Ett reformförslag är att dela upp banker i två tydligt separerade delar baserat på vilka av bankernas aktiviteter som bedöms vara värda att skydda med hänsyn till samhällsnyttan.

Banker fyller flera samhällsnyttiga funktioner eftersom de omvandlar sparande till investeringar (så kallad kreditintermediering), hanterar risk och förmedlar betalningar. Dessa funktioner är centrala för att ekonomin ska fungera och växa. Vissa banker ägnar sig dock även åt annan verksamhet, såsom handel med finansiella instrument för egen räkning (så kallad egenhandel eller *proprietary trading*) som i strikt mening är svårare att motivera ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. De förluster en bank gör vid sådana aktiviteter kan hota bankens överlevnad och därmed även de samhällsnyttiga funktioner som banken bidrar med. Detta innebär att bankkriser kan ge samhälls-ekonomiska kostnader som vida överstiger de kostnader som bankernas aktieägare då drabbas av. Mot denna bakgrund har idén om att dela upp bankers verksamhet vuxit fram.

Traditionell bankverksamhet stöder handel med finansiella instrument

Ett problem som uppstår när traditionell bankverksamhet och handel med finansiella instrument blandas är att den senare verksamheten kan sägas vara stödd av den förra. Det beror på att allmänhetens insättningar ger bankerna stabil och billig finansiering, särskilt som staten ofta garanterar insättningar upp till ett visst belopp, så kallad explicit statlig garanti. Vidare förväntar sig investerarna att staten vid en kris inte kommer att låta banker gå omkull, vilket kallas implicit statlig garanti. De statliga garantierna ger banken som helhet lägre finansieringskostnader än vad som annars skulle ha varit fallet. Detta kan ha medfört att bankernas egna kostnader för handel med finansiella instrument har blivit för låga och kan därmed ha lett till att bankerna har tagit större risker än vad som är samhällsekonomiskt optimalt.

Genom att dela upp bankernas verksamhet kan man dels se till att bankernas handel med finansiella instrument inte finansieras med statligt garanterade insättningar, dels isolera riskerna så att de inte spiller över på den traditionella bankverksamheten. Förespråkarna av uppdelning hävdar också att en uppdelning skulle underlätta

tillsynen av bankerna och göra det enklare att vid en framtida kris låta den icke skyddsvärda verksamheten gå omkull eftersom den redan är separerad från den skyddsvärda verksamheten.

Bankerna kan bedriva handel med finansiella instrument antingen för egen räkning (egenhandel) eller för kunders räkning (verksamhet som marknadsgarant). En marknadsaktör (till exempel ett pensionsbolag) kan vända sig till en marknadsgarant för att köpa eller sälja instrumentet. Marknadsgaranten ser till att marknaden är likvid och att handel kan ske friktionsfritt. Egenhandeln och verksamheten som marknadsgarant är närbesläktade, och det finns i praktiken inget enkelt sätt att skilja dem från varandra. Det finns även olika syn på huruvida bankernas verksamhet som marknadsgaranter bör betraktas som skyddsvärd eller inte, vilket speglas i de olika reformförslagen.

Reformförslag

Idén att separera den traditionella bankverksamheten från annan verksamhet växte fram redan på 1930-talet när den amerikanska Glass-Steagallagen trädde i kraft. Enligt lagen fick banker ägna sig åt antingen traditionell bankverksamhet eller investeringsbankverksamhet, men inte båda delarna samtidigt. Lagen avskaffades 1999 för att hjälpa amerikanska banker att konkurrera globalt. Sedan lagen avskaffades har många banker i USA åter rört sig bortom traditionell bankverksamhet till en allt mer riskfylld verksamhet som inbegriper handel med diverse finansiella instrument.

I krisens spår har förslag om en uppdelning återigen lagts fram i USA. Liknande förslag har även lanserats i enskilda europeiska länder. På EU-nivå har man presenterat förslaget från den så kallade Liikanengruppen.

USA inför Volckerregeln

I USA har man beslutat att införa den omdebatterade Volckerregeln. Volckerregeln innebär att banker som tar emot insättningar förbjuds att ägna sig åt egenhandel på koncernnivå. De får däremot genomföra affärer åt kunder, vilket inkluderar bankernas verksamhet som marknadsgaranter. För närvarande arbetar de amerikanska myndigheterna med att ta fram förslag på hur man kan skilja egenhandeln från bankernas verksamhet som marknadsgaranter för att kunna genomföra Volckerregeln i praktiken.

Europa föredrar en mellanväg

I stället för ett förbud av amerikansk modell, som gäller på koncernnivå, föreslår de europeiska reformförslagen en mellanväg där de bankverksamheter som inte bedöms vara skyddsvärda fortfarande får utföras inom samma bankkoncern, men i en egen juridisk enhet som är tydligt separerad från den andra bankverksamheten.

De olika delarna ska vara ekonomiskt oberoende av varandra, separat styrda och enkla att urskilja. De ska även uppfylla gällande

kapitaltäckningskrav och likviditetsregler på egen hand. För att försäkra sig om att den icke skyddsvärda verksamheten är helt avskild från övrig verksamhet föreslår man att integrerade bankgrupper ska anta formen av holdingbolag. Nedan beskrivs de olika europeiska reformförslagen mer i detalj.

Storbritannien

En oberoende bankkommission föreslog hösten 2011 att större banker ska placera sin traditionella bankverksamhet i en egen juridisk enhet. Det är således den skyddsvärda verksamheten som ska separeras enligt det brittiska förslaget.

Det separerade bolaget får utföra så kallade obligatoriska tjänster. I dessa tjänster ingår att ta emot insättningar och att ge kontokrediter. Det separerade bolaget får däremot inte utföra så kallade förbudna tjänster – däri ingår att det inte får agera marknadsgarant. De får heller inte erbjuda sina tjänster till kunder utanför EES-området.

EU - Liikanenrapporten

I oktober 2012 presenterade Liikanengruppen sin rapport som innehåller rekommendationen att större banker inom EU ska tvingas placera icke skyddsvärda aktiviteter i en egen juridisk enhet.

Bedömningen av vilka banker som ska omfattas av kravet på uppdelning ska göras i två steg. I det första steget tittar man på hur stor andel av bankens totala tillgångar som är avsedd för handelsändamål och som kan avyttras snabbt. Om denna andel överstiger ett tröskelvärde som föreslås ligga mellan 15 och 25 procent av de totala tillgångarna, eller om dessa tillgångar uppgår till 100 miljarder euro, går man vidare till nästa steg. I det andra steget ska tillsynsmyndigheterna avgöra om en uppdelning är motiverad.

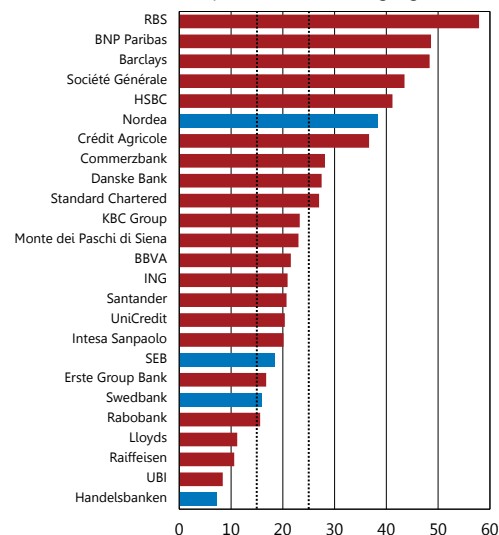
Resultaten av det första steget i bedömningen enligt Liikanengruppens förslag redovisas i diagram R2:1, där de svenska bankerna är blåmarkerade. Enligt diagrammet skulle minst en och högst tre svenska banker gå vidare till nästa steg i bedömningen, beroende på vad som beslutas om tröskelvärdet. Liikanengruppen öppnar även för en del undantag i beräkningen i steg ett vad gäller bland annat hedging mot icke-finansiella kunder. Vidare återstår att besluta hur bedömningen i steg två ska göras. Det är därför i dagsläget svårt att uttala sig om hur de svenska bankerna egentligen skulle påverkas av förslaget i denna del.

Liikanengruppen föreslår vidare att både bankens egenhandel och dess verksamhet som marknadsgarant ska ingå i det separerade bolaget. Argumentet som framförs för detta är huvudsakligen att det är för svårt att skilja verksamheterna åt.

EU-kommissionen har angett att man planerar att lägga fram ett utkast till lagtext baserat på Liikanengruppens förslag under tredje kvartalet 2013. EU-kommissionen kommer då även att presentera en konsekvensanalys av förslaget.

Diagram R2:1. Europeiska bankers tillgångar som hålls för handelsändamål och tillgångar tillgängliga för försäljning

December 2011, procent av totala tillgångar

Källa: SNL Financial

Frankrike och Tyskland

I slutet av december 2012 respektive i februari 2013 lanserade Frankrike och Tyskland sina egna reformförslag. De franska och tyska förslagen är starkt inspirerade av Liikanengruppens. Den huvudsakliga skillnaden från Liikanengruppens förslag är att verksamhet som marknadsgarant inte behöver läggas i det separata bolaget. I Frankrike blir det dock helt förbjudet att ägna sig åt vissa typer av högfrekvenshandel och även råvaruspekulation vad gäller jordbruksprodukter. I Tyskland ger man i stället den tyska tillsynsmyndigheten ett tydligt mandat att avgöra från fall till fall huruvida bankens verksamhet som marknadsgarant bör betraktas som icke skyddsvärd aktivitet och därför ska placeras i det separerade bolaget.

I tabell R2:1 nedan sammanfattas de huvudsakliga delarna i de olika reformförslagen.

Tabell R2:1. Jämförande tabell över de olika reformförslagen

	USA	Storbritannien	Liikanen	Frankrike	Tyskland
Holding-bolag med de olika verksamheterna i dotterbolag	Inte tillåtet	Tillåtet	Tillåtet	Tillåtet	Tillåtet
Insättningsbanken får ägna sig åt egenhandel i värdepapper och derivat	Inte tillåtet (undantag för amerikanska statspapper)	Inte tillåtet	Inte tillåtet	Inte tillåtet	Inte tillåtet
Insättningsbanken får agera marknadsgarant	Tillåtet	Inte tillåtet	Inte tillåtet	Tillåtet	Tillåtet
Geografiska restriktioner	Nej	Begränsningar för insättningsbanken att ha kunder utanför EES	Nej	Nej	Nej
Storleksgräns för att omfattas	Nej	Ja, banker med mer än 25 miljarder pund i insättningar (cirka 2-5 banker)	HFT+AFS >100 miljarder euro eller >15-25 % av balansräkningen (cirka 15-20 banker)	HFT+AFS >100 miljarder euro eller >20 % av balansräkningen (cirka 3 banker)	HFT+AFS >100 miljarder euro eller >20 % av balansräkningen (cirka 2-4 banker)
Ikraftträdande	2013–2014	2019	Ej beslutat	Juli 2015	Juli 2015

Anm. Insättningsbanken är den bank som tar emot insättningar, alltså inte det bolaget som ägnar sig åt egenhandel. AFS (Available For Sale) betecknar tillgångar som kan avyttras snabbt, medan HFT (Held for Trading) anger tillgångar som är avsedd för handel.

Källor: *Wholesale and investment banking outlook report*, 2013, Oliver Wyman and Morgan Stanley och Riksbanken

■ 3. De svenska bankernas låntagare

Fler hushåll än tidigare tror, trots den svaga ekonomiska utvecklingen i Europa, att den svenska ekonomin kommer att växa och att priserna på bostäder kommer att fortsätta stiga. Detta bidrar till att hushållens skulder bedöms fortsätta öka. Stora tillgångar i relation till skulderna innebär dock att hushållens nettoförmögenhet i dagsläget är stor. Företagens investeringsvilja och kreditvärdighet har dämpats något, även om det finns tecken på att företagen har blivit något mindre pessimistiska om framtiden. Situationen ser annorlunda ut i Danmark där de senaste årens bank- och fastighetskras har inneburit att den danska ekonomin fortsätter ha låg tillväxt.

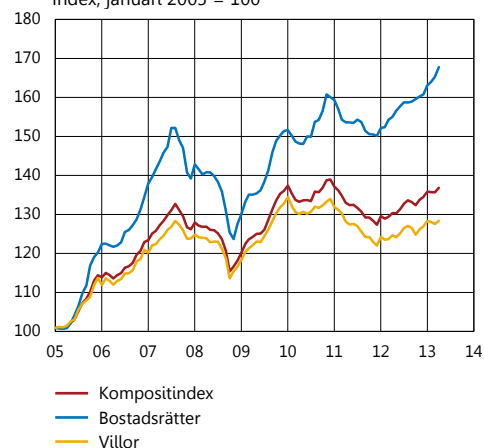
Den svenska hushållssektorn

Priserna på bostäder har fortsatt att stiga och svenska hushåll tror att trenden håller i sig.²⁸ Till viss del beror detta på att hushållens förtroende för den svenska ekonomin har ökat och att ränteförväntningarna är låga.²⁹ Priserna på både villor och bostadsrätter har också stigit den senaste tiden, vilket bidragit till den ökade optimismen. Priserna på bostadsrätter har dock ökat betydligt snabbare än priserna på villor (se diagram 3:1).

Det byggs få nya bostäder i Sverige (se diagram 3:2). Bostadsbyggandet har varit lågt under en lång tid, vilket är ett av skälen till de senaste decenniernas stora prisökningar på den svenska bostadsmarknaden.³⁰ Den låga nyproduktionen kan bland annat förklaras av höga mark- och byggkostnader samt att plan-, bygg- och miljölagstiftningen ställer höga krav på vilken typ av bostäder som får byggas.³¹ Det kommunala markmonopolet medför dessutom att landets kommuner styr standarden på nyproduktionen, vilket påverkar både viljan att bygga och konkurrensen.³² Likaså kan hyresregleringen ha minskat intresset för att bygga nya hyreslägenheter och gjort andra investeringsalternativ mer attraktiva.³³ Från 1990 och fram till 2011 har exempelvis antalet hyresrätter varit oförändrat medan antalet bostadsrätter har ökat med nästan 50 procent under samma period (se diagram 3:3).

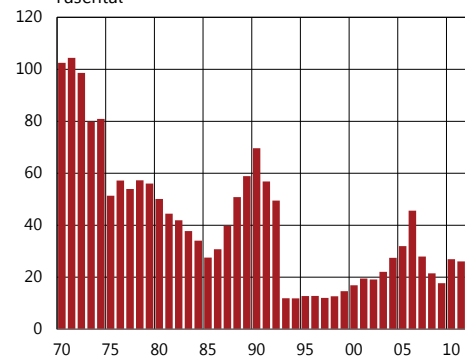
I och med att andelen bostadsrätter ökat har även skuldnivån bland hushållen ökat. Detta beror på att majoriteten av hushåll som köper en bostadsrätt tar ett bostadslån. Om andelen bostadsrätter respektive hyresrätter hade varit oförändrade sedan 1990 hade det i dag funnits drygt 230 000 fler hyresrätter och lika många färre bostadsrätter. Då hade hushållens totala skulder varit ungefär

Diagram 3:1. Reala bostadspriser
Index, januari 2005 = 100

Anm. Reala bostadspriser är definierade som nominella priser deflaterade med KPI. Bostadspriserna är säsongjusterade.
Källor: Valueguard och Riksbanken

Diagram 3:2. Antal nya bostäder
Tusental

Anm. Utfallet för 2012 är preliminärt.
Källa: SCB

²⁸ *Boprisindikatorn*, april 2013, SEB.

²⁹ *Konjunkturbarometern*, mars 2013, Konjunkturinstitutet.

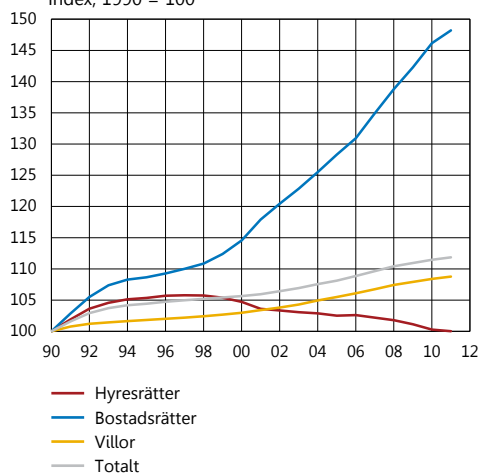
³⁰ Se till exempel Englund, Peter (2011), Svenska huspriser i ett internationellt perspektiv, *Riksbankens utredning om risker på den svenska bostadsmarknaden*, Sveriges riksbank och *Drivs huspriserna av bostadsbrist?*, 2013, Boverket.

³¹ *Så här kan vi skapa förutsättningar för fler bostäder i Sverige*, 2010, Sveriges Byggindustrier och *Vad händer på bostadsmarknaden?*, 2013, SNS Analys.

³² *Mark, bostadsbyggande och konkurrens*, 2012, Statskontoret.

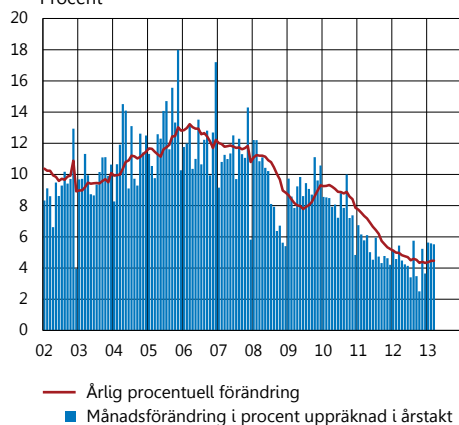
³³ *Att hyra, från en rätt för allt färre till en möjlighet för allt fler*, 2012, SOU 2012:88.

Diagram 3:3. Bostadsbestånd efter hustyyp och upplåtelseform
Index, 1990 = 100

Källor: SCB och Riksbanken

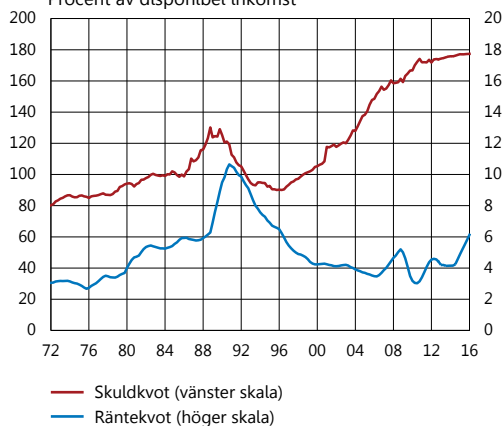
Diagram 3:4. Hushållens skulder
Procent

Anm. Säsongsjusterade data.

Källor: SCB och Riksbanken

Diagram 3:5. Hushållens skulder och ränteutgifter efter skatt
Procent av disponibel inkomst

Anm. Streckade linjer avser Riksbankens prognos.

Källor: SCB och Riksbanken

140 miljarder kronor, eller cirka 4,7 procent lägre än den nuvarande skuldnivån.³⁴

Efter att ha mattats av under 2012 har tillväxten i hushållens skulder åter börjat öka. Den initiala avmattningen berodde sannolikt på osäkerheten kring utvecklingen i euroområdet och att hushållens förtroende för den egna respektive den svenska ekonomin var lågt samtidigt som räntorna i Sverige var förhållandevis höga. Dessutom har bankerna skärpt kreditvillkoren. Förutom bolånetakets krav på kapitalinsats kräver bankerna i något större utsträckning än tidigare att nya låntagare amorterar. Sedan årsskiftet har det dock kommit tecken på att hushållens skulder åter börjat öka i en förhållandevis snabb takt, vilket till viss del kan relateras till att framtidstron bland svenska hushåll har ökat (se diagram 3:4).

De kommande åren bedöms hushållens skulder växa något snabbare än inkomsterna (se diagram 3:5). Hushållens skuldkvot (hushållens skulder som andel av disponibel inkomst) väntas därför öka något fram till slutet av 2015. Skulderna väntas öka i takt med att tillväxten blir högre, konsumentförtroendet ökar och bostadspriserna stiger. Dessutom väntas bolåneräntorna förbli förhållandevis låga. Det låga ränteläget innebär också att räntekvoten (hushållens räntekostnader som andel av disponibel inkomst) är låg. Under slutet av 2014 väntas dock räntorna bli högre och som en följd av detta väntas även räntekvoten stiga.

Skuldsättningen bland nya bolåntagare varierar starkt (se diagram 3:6). Detta framgår av stickprovet i Finansinspektionens undersökning av den svenska bolånemarknaden.³⁵ Skuldsättningen skiljer sig också åt mellan olika regioner (se tabell 3:1). I storstäderna är exempelvis skuldkvoterna betydligt högre än vad de är i resten av landet. Den aggregerade skuldkvoten för hela hushållssektorn är dock betydligt lägre än skuldkvoten för nya bolåntagare i hela riket (se diagram 3:5). Skillnaden beror på att man i det aggregerade måttet inkluderar hushåll som inte har en skuld, men som har en inkomst. Utifrån stickproven i undersökningen framgår det också att den genomsnittliga skuldsättningen har minskat mellan åren.

³⁴ Beräkningen utgår från ett antagande om att andelen hyresrätter hade varit konstant under hela perioden 1990 till 2011. Detta innebär att för varje enskilt år minskar antalet bostadsrätter så att andelarna är konstanta. Det har dessutom antagits att ett hushåll som skulle ha köpt en bostadsrätt hade lånat 75 procent av köpeskillingen och betalat det genomsnittliga priset för en bostadsrätt under ett givet år.

³⁵ *Den svenska bolånemarknaden 2013*, Finansinspektionen.

Tabell 3.1. Nya låntagares skulder

Typhushåll, total skuld som andel av disponibel inkomst

	2011	2012
Stockholms kommun	504	461
Göteborgs kommun	427	394
Malmö kommun	364	338
Övriga kommuner	321	290
Hela riket	354	318

Anm. Med typhushåll avses medianen i stickprovet.

Källor: Finansinspektionen och Riksbanken

Hushållens totala sparande är högt (se diagram 3:7). Under 2012 har hushållens totala sparande, som inkluderar avsättningar till de kollektiva försäkringarna (avtalspensioner och PPM-medel), reallt sparande (bostadsinvesteringar) och eget finansiellt sparande, ökat till en nivå som är jämförbar med sparandet under krisen på 1990-talet. Hushållens eget finansiella sparande, det vill säga nettot av köpta och sålda finansiella tillgångar och nettoamorteringar (amorteringar minus nya skulder), har också ökat och var positivt under hela 2012.³⁶ Nivån på det egna finansiella sparandet tyder dock på att hushållens nettoamorteringar är små.³⁷

Hushållen i allmänhet bedöms ha en fortsatt god betalningsförmåga den närmaste tiden. Exempelvis visar stresstester som Finansinspektionen genomfört med hjälp av uppgifter om nya bolånetagare att hushållens betalningsförmåga är god även i scenarier med kraftiga ökningar i både räntor och arbetslöshet.³⁸ Dessutom är hushållens totala förmögenhet (exklusive förmögenheten i kollektiva försäkringar) cirka tre gånger så stor som deras totala skuld (se diagram 3:8). Hushållens nettoförmögenhet, exklusive kollektivt försäkringssparande, är också 3,5 gånger större än den disponibla inkomsten. Hushållens tillgångar, som främst utgörs av bostäder och finansiella tillgångar som aktier och fonder, kan dock variera i värde medan värdet på skulderna kvarstår. Hushållens nettoförmögenhet påverkas således av värdeförändringar på bostadsmarknaden och utvecklingen på de finansiella marknaderna.³⁹

Hushåll med hög skuldsättning är känsliga för ränteförändringar (se diagram 3:9). Bland de hushåll med nytagna bolån som har en skuldkvot på över 600 procent får mer än tolv procent ett underskott i en så kallad "kvar att leva på"-kalkyl⁴⁰ om man antar att bolåneräntan ökar med tre procentenheter jämfört med den faktiska räntan

³⁶ Eget totalt sparande är summan av reallt sparande och eget finansiellt sparande, vilket är samma som totalt sparande exklusive kollektivt försäkringssparande.

³⁷ Om nettot av köpta och sålda finansiella tillgångar är noll, innebär definitionen av det egna finansiella sparandet att det utgör ett tak för storleken på hushållens nettoamorteringar.

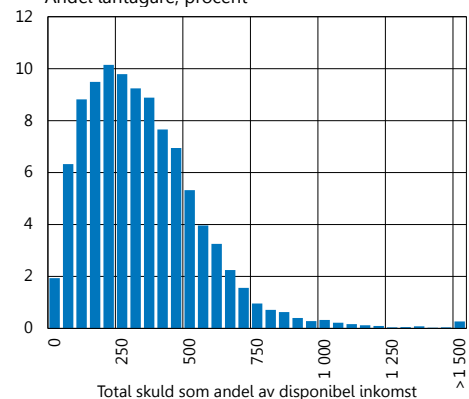
³⁸ *Den svenska bolånemarknaden 2013*, Finansinspektionen.

³⁹ Hushållens balansräkning och den makroekonomiska bedömningen, *Penningspolitisk rapport februari 2013*, Sveriges riksbank.

⁴⁰ Genom en sådan kalkyl kan bankerna se hur mycket ett hushåll har kvar av sin disponibla inkomst efter att boendekostnader och övriga levnadskostnader är betalda.

Diagram 3.6. Fördelning av skuldkvoter för nya bolånetagare, 2012

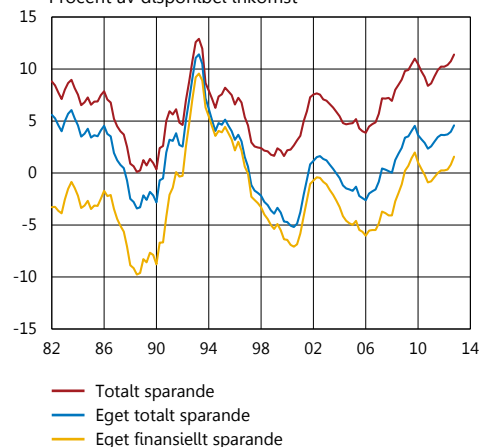
Andel låntagare, procent

Källor: Finansinspektionen och Riksbanken

Diagram 3.7. Hushållens sparande

Procent av disponibel inkomst

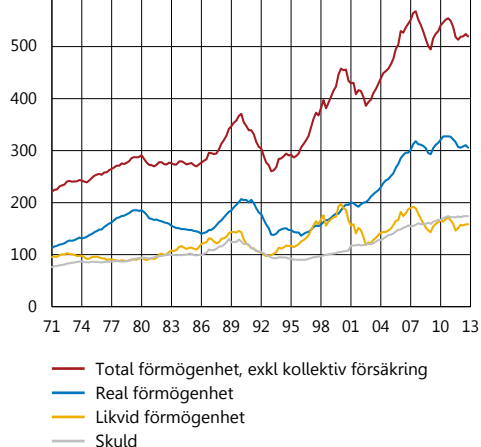

Anm. Eget finansiellt sparande är totalt sparande exklusive kollektivt och reallt sparande.

Källa: Riksbanken

Diagram 3.8. Hushållens tillgångar och skulder

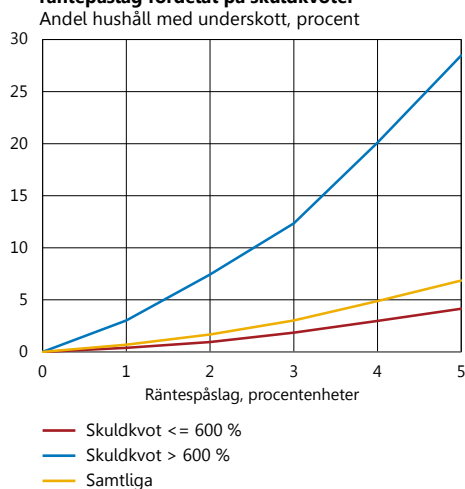
Procent av disponibel inkomst

Anm. Likvid förmögenhet avser huvudsakligen kontanta medel, bankinlåning, obligationer och aktier.

Källor: SCB och Riksbanken

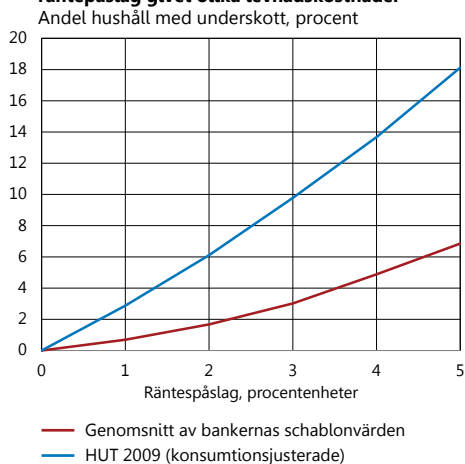
Diagram 3:9. Hushåll med underskott vid olika räntepåslag fördelat på skuldkvoter

Anm. Procentuell andel hushåll som får underskott (y-axeln) och räntehöjning i procentenheter (x-axeln).

Källa: Finansinspektionen

Diagram 3:10. Hushåll med underskott vid olika räntepåslag givet olika levnadskostnader

Anm. Procentuell andel hushåll som får underskott (y-axeln) och räntehöjning i procentenheter (x-axeln).

Källor: Finansinspektionen, SCB och Riksbanken

i avtalet. Detta trots att beräkningen inte inkluderar utgifter för eventuella amorteringar.⁴¹ Även om majoriteten av hushåll med ett bolån har en skuldkvot som är lägre än 600 procent visar denna kalkyl att många högt skuldsatta hushåll har små marginaler.⁴²

Även om ett hushåll har ett överskott i "kvar att leva på"-kalkylen kan högre räntor innebära att hushållet väljer att minska sitt sparande och sin konsumtion.

Om hushållets verkliga levnadskostnader är högre än de schablonvärden som används i bankernas kreditprövning (se tabell 3:2) kan ett bolån bli en större belastning för hushållet än vad bankernas "kvar att leva på"-kalkyl visar. Om bolåneräntan exempelvis ökar med tre procentenheter ökar också andelen hushåll med ett underskott från cirka tre procent enligt beräkningar med bankernas schablonvärden till nästan tio procent enligt beräkningar med SCB:s uppgifter om hushållens verkliga utgifter (se diagram 3:10). Hushållen kan då visserligen fortsätta att betala sina räntekostnader, men för att göra detta behöver de minska sitt sparande eller sin konsumtion. Om en stor del av hushållen väljer att minska sin konsumtion påverkas tillväxten negativ. Detta kan i sin tur dra ned lönsamheten för svenska företag och i förlängningen leda till ökade kreditförluster för bankerna.

Tabell 3:2. Hushållens levnadskostnader enligt olika beräkningsmetoder

Kronor per månad

	Genomsnitt av bankernas schablonvärden	Utgifter enligt HUT 2009
En vuxen	7 800	11 150
En vuxen ett barn	11 200	13 700
Två vuxna	14 200	21 950
Två vuxna två barn	20 050	29 050

Anm. Tabellen visar ett genomsnitt av de schablonvärden för levnadskostnader som bankerna använde vid sin kreditprövning under 2012 och motsvarande utgifter enligt SCB:s undersökning Hushållens utgifter (HUT) för 2009. Levnadskostnaderna innefattar inte boendekostnader (ränta, avgift och amortering) utan täcker de varor och tjänster (livsmedel, kläder, försäkring, förbrukningsvaror, media med mera) som hushållet behöver för att upprätthålla en rimlig konsumtionsstandard. Uppgifterna från HUT är uppräknade med förändringen i konsumtion per capita mellan 2009 och 2012.

Källor: Finansinspektionen, SCB och Riksbanken

Den svenska företagssektorn

Företagens upplåning minskade förra året (se diagram 3:11). Detta hänger samman med det svaga konjunkturläget som gjort att företagen har minskat sina investeringar. En del företag har också upplevt att det har blivit svårare att finansiera verksamheten, vilket kan ha bidragit till att kredittillväxten mattats av. Av de företag som har uppgett att de har haft det svårt att klara sin finansiering angav merparten en sämre möjlighet att få banklån som det främsta skälet.⁴³

⁴¹ Om man antar att lånet amorteras på 50 år motsvarar det en ytterligare ränteökning efter ränteavdrag på cirka 2,86 procentenheter.

⁴² I underlaget till Finansinspektionens stresstest hade cirka elva procent av hushållen en skuldkvot på över 600 procent.

⁴³ Konjunkturbarometern mars 2013, Konjunkturinstitutet.

Eftersom företagens investeringar väntas vara i stort sett oförändrade under 2013 väntas företagens skulder endast växa marginellt under året.

Konkursgraden ökar något på kort sikt men kommer att stabiliseras i takt med att konjunkturen förbättras (se diagram 3:12). Det är bland små och medelstora företag inom byggindustrin, transportsektorn och servicenäringen som konkurserna ökar mest. Dessutom upplevs efterfrågan från övriga länder i Europa som fortsatt svag, vilket pressar lönsamheten för exportföretagen. Den akuta oron på de finansiella marknaderna har emellertid minskat och flera indikatorer tyder på att företagen har blivit något mindre pessimistiska om framtiden.⁴⁴ Likaså har konkurs sannolikheten för börsnoterade svenska icke-finansiella företag fallit under början av året. De låga räntorna håller företagens räntekostnader nere, vilket även det kan minska risken för ytterligare konkurser. Jämfört med i andra europeiska länder är antalet konkurser i Sverige förhållandevis lågt (se diagram 3:13). Sammantaget bedöms de svenska företagen ha en god betalningsförmåga, givet det rådande konjunkturläget.

Den kommersiella fastighetsmarknaden utvecklades förhållandevis stabilt under 2012. Marknaden har anpassat sig till det rådande konjunkturläget, vilket bland annat återspeglas i att de senaste årens prisuppgång har stannat av.⁴⁵ Bilden är dock tudelad då efterfrågan på centralt belägna kontorslokaler stigit något under 2012. Exempelvis steg hyrorna och de genomsnittliga kvadratmeterpriserna i centrala Stockholm.⁴⁶

De svenska bankkoncernernas låntagare i utlandet

DANMARK

Dansk ekonomi fortsätter att präglas av de senaste årens bank- och fastighetskras. Anledningen till detta är att de danska hushållen fortfarande är i färd med att förstärka sina balansräkningar. Fallande bostadspriser har inneburit att flera hushåll hamnat i en situation där deras lån överstiger värdet på bostaden. För att få en bättre balans mellan tillgångar och skulder har flera danska hushåll således valt att spara i stället för att konsumera. De senaste åren har exempelvis hushållens finansiella sparande befunnit sig på en historisk hög nivå samtidigt som den privata konsumtionen har legat under det långsiktiga genomsnittet.⁴⁷ Den danska regeringens stimulansåtgärder och det låga ränteläget innebär dock att både finans- och penningpolitiken förblir expansiv under det kommande året, vilket bör understödja de danska hushållens konsumtionsförmåga.

⁴⁴ Penningpolitisk uppföljning, april 2013, Sveriges riksbank.

⁴⁵ International Property Data.

⁴⁶ Pangea property research och Strateg Fastighetskonsult.

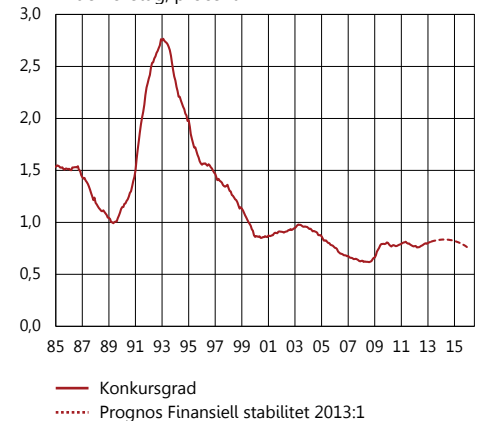
⁴⁷ Monetary review 1st Quarter Part 1, 2013, Danmarks Nationalbank.

Diagram 3:11. Företagens skulder från kreditinstitut och fasta bruttoinvesteringar
Årlig procentuell förändring

Källor: Riksbanken och SCB

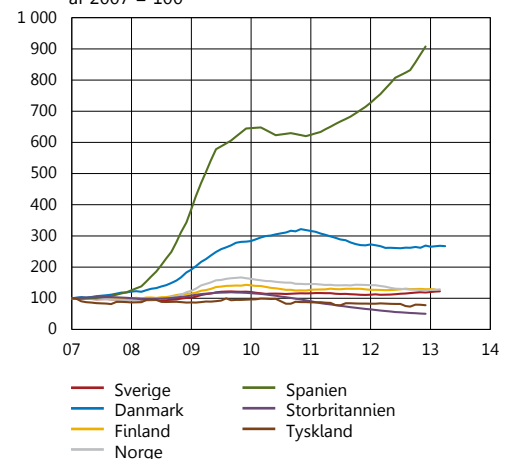
Diagram 3:12. Konkursgrad för svenska företag
Andel företag, procent

Anm. Konkursgrad definieras som antalet konkurser dividerat med antalet företag.

Källa: Riksbanken

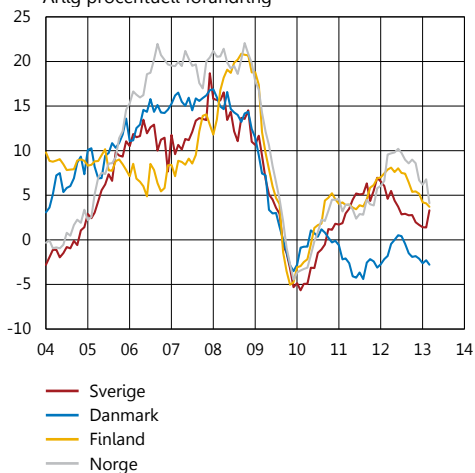
Diagram 3:13. Antal företagskonkurser
Tolv månaders glidande medelvärde, index, medelvärde år 2007 = 100

Källor: Reuters EcoWin, Destatis Statistisches Bundesamt och Riksbanken

Diagram 3:14. Företagens upplåning

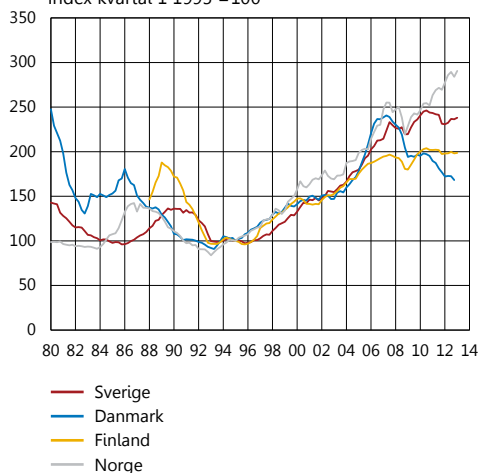
Årlig procentuell förändring

Källor: Reuters EcoWin och Finlands Bank och Riksbanken

Diagram 3:15. Reala huspriser

Index kvartal 1 1995 = 100

Anm. Reala bostadspriser är definierade som nominella priser deflaterade med KPI.

Källor: Reuters EcoWin och Riksbanken

Efterfrågan på krediter i Danmark är låg. Detta avspeglas bland annat i att kreditillväxten för de danska företagen har varit negativ det senaste året (se diagram 3:14). Det är framför allt den svaga inhemska efterfrågan och oron i euroområdet som har bidragit till att de danska företagen har valt att avvakta med att belåna sig ytterligare. Dessutom har de danska bolåneinstituten blivit något mer restriktiva i sin utlåning, främst på grund av att reglerna vid kreditgivning har skärpts. Exempelvis har de danska bolåneinstituten börjat vara mer återhållsamma med rörliga räntor och amorteringsfria lån. Efterfrågan på krediter väntas inte öka förrän hushållen har återställt sina balansräkningar och en tydlig förbättring märkts på bostads- och arbetsmarknaden.

Betalningsförmågan i Danmark bedöms vara sämre än i de övriga nordiska länderna. Detta beror främst på att utvecklingen på den danska arbetsmarknaden har varit svag och på att hushållens förmögenheter minskat snabbt efter de senaste årens prisfall på bostadsmarknaden. Utöver detta kommer högt belånade hushåll som under 2003 fick ett tio år långt uppskov med amortering bli tvungna att börja återbetala sina bolån under 2013. Hushållen med denna typ av amorteringsfria lån är också de med högst belåningsgrad i Danmark, vilket påverkar dessa hushålls betalningsutrymme.⁴⁸ Samtidigt har den svaga inhemska efterfrågan och utvecklingen i Europa bidragit till att kreditvärdigheten hos de danska företagen försämrats. Antalet konkurser befinner sig exempelvis på en fortsatt hög nivå i Danmark (se diagram 3:13). En stor del av kreditförluster för svenska banker härstammar bland annat från danska företag och väntas göra så ett tag framöver (se kapitel 4).

FINLAND

Minskad export har bidragit till att den finska ekonomin krympte under 2012.⁴⁹ I synnerhet är det viktiga exportföretag inom elektronik- och pappersindustrin som drabbats hårt av den bristande efterfrågan från omvärlden. Dessutom har de finska hushållens betalningsförmåga försämrats i takt med att arbetsmarknaden försvagats och löneökningarna varit låga. I kombination med en ökad pessimism hos både hushåll och företag har detta bidragit till att den inhemska efterfrågan dämpats, vilket även har lett till att kreditvärdigheten hos de finska företagen försämrats. Att kreditillväxten har varit förhållandevis hög under stora delar av 2012 kan till viss del förklaras av att de finska företagen utnyttjat ett lågt ränteläge genom att göra långsiktiga investeringar. Dock har de svaga tillväxtutsikterna i Finland inneburit att flera företag senarelagt sina investeringar. Detta medför att kreditillväxten väntas bli dämpad under 2013.

⁴⁸ *Monetary review 4th Quarter Part 1, 2012*, Danmarks Nationalbank.

⁴⁹ *Bank of Finland Bulletin 5, 2012*, Finlands Bank.

NORGE

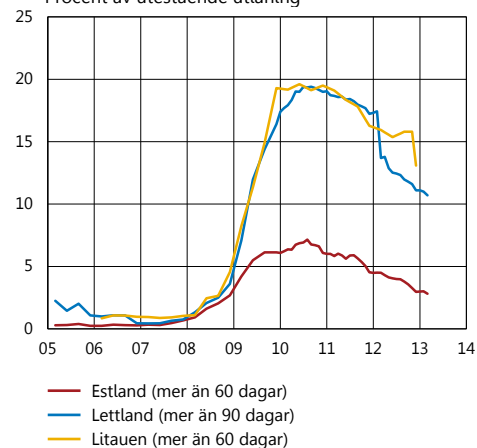
Efter en viss nedgång i slutet av 2012 visar den norska ekonomin åter styrka. Det är framför allt goda inkomster från oljesektorn som bidrar till de goda tillväxtutsikterna. Samtidigt fortsätter priserna för kommersiella fastigheter och bostäder att stiga i en rask takt (se diagram 3:15). Denna prisökning kan förklaras av höga reallöneökningar för norska hushåll som delvis beror på en fortsatt stark arbetsmarknad. Norges Bank bedömer att bostadspriserna kommer att stiga ytterligare under de kommande åren, vilket även innebär att skuldsättningen hos de norska hushållen väntas öka ytterligare från en redan historiskt hög nivå.⁵⁰ På grund av detta planerar norska myndigheter att införa höjda kapitalkrav och högre riskvikter på bostadslånen som ett sätt att dämpa kredit tillväxten samt öka motståndskraften i den norska banksektorn.

DE BALTISKA LÄNDERNA

De baltiska låntagarnas betalningsförmåga har förbättrats (se diagram 3:16). Anledningen till detta är att både hushåll och företag gynnas av ökade realinkomster och det låga ränteläget. Kredit tillväxten är emellertid svag då hushållen fortsätter att minska sin skuldsättning. Samtidigt ökar inlåningen, vilket tillsammans med den krympande lånestocken har inneburit att bankerna finansierar en allt större andel av utlåningen med inhemsk inlåning i stället för att låna från svenska moderbanker (se diagram 3:17). Trots en något ljusare bild av utvecklingen i de baltiska länderna bedöms kreditförlusterna för de svenska storbankernas verksamhet i dessa länder öka något framöver. Det hänger samman med att stora återföringar och återvinningar av tidigare gjorda reserveringar nu kommer att minska (se kapitel 4).

En stor del av de svenska storbankernas utlåning i Lettland och Litauen är denominerad i euro. En anledning till det är att det har varit förmånligare för bankerna att finansiera utlåning med hjälp av marknadsfinansiering i euro än med inhemsk finansiering. Det har i sin tur bidragit till att utlåningsräntorna för lån i euro har varit lägre än för lån i inhemsk valuta och bankernas kunder har därför i stor utsträckning valt att låna i euro. Detta medför emellertid att låntagarna utsätts för valutarisker eftersom deras inkomster i de flesta fall är i inhemsk valuta. Europeiska systemrisknämnden (ESRB) har därför rekommenderat att bankerna i sin prissättning ska ta hänsyn till de risker som utlåningen i utländsk valuta medför. Därtill ska bankernas kunder också informeras om dessa risker innan de tar beslut om att ta ett lån.⁵¹ Detta har delvis bidragit till att bankerna i dag lånar ut mer i inhemsk valuta än tidigare. Andelen lån i euro är dock fortfarande stor i både Lettland och Litauen. I Lettland är 87 procent

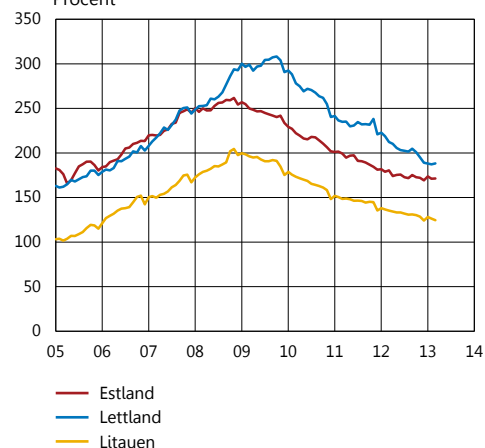
Diagram 3:16. Betalningsförseningar
Procent av utestående utlåning

Anm. Definitionen för betalningsförseningar skiljer sig åt mellan länderna. Brotten i Lettlands och Litauens serier under 2012 kan förklaras av att data från Parex Bank respektive AB Ukio Bankas exkluderats ur statistiken.

Källor: Eesti Pank, Financial and Capital Market Commission och Lietuvos bankas

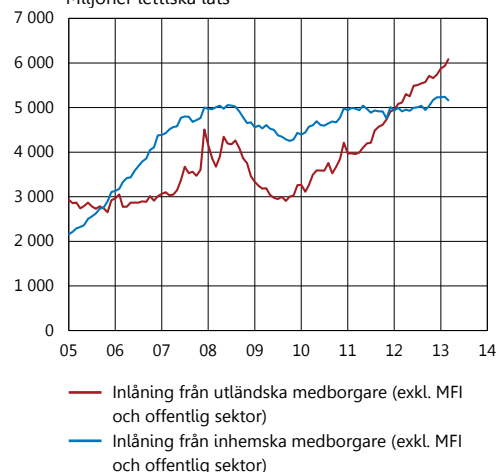
Diagram 3:17. Utlåning i förhållande till inlåning
Procent

Anm. Beräkningarna baseras på inlåning från respektive utlåning till inhemsk hushåll och företag (exklusive monetära finansiella institut).

Källor: Eesti Pank, Latvijas Banka, Lietuvos bankas och Riksbanken

Diagram 3:18. Inhemsk och utländsk inlåning i Lettland
Miljoner lettiska lats

Anm. Inlåning exklusive monetära finansiella institut (MFI) och offentlig sektor är likställt med inlåning från hushåll och företag.
Källa: Latvijas Banka

⁵⁰ Monetary Policy Report with financial stability assessment 2013:1, Norges Bank.

⁵¹ Rekommendationen är riktad till nationella tillsynsmyndigheter som i sin tur ska se till att bankerna efterlever det som har rekommenderats.

av utlåningen i utländsk valuta, främst i euro. Motsvarande siffra i Litauen är 75 procent.

Lettland har som mål att införa euron i januari 2014. En sådan övergång undanröjer en stor del av den valutarisk som de lettiska låntagarna i dagsläget är utsatta för. I Estland har utlåningen i utländsk valuta nästintill upphört sedan övergången till euron 2011. Ett slutgiltigt besked kring Lettlands eventuella medlemskap i EMU väntas i juli 2013.⁵²

Inflödet av utländskt kapital till Lettland har fortsatt att öka kraftigt. Den utländska inlåningen från hushåll och företag fortsätter att överstiga den inhemska och uppgick i mars till 54 procent av de lettiska bankernas totala inlåning (se diagram 3:18). Bankerna med svenska moderbolag är endast i begränsad utsträckning mottagare av den utländska inlåningen. I stället är det i huvudsak nischade lettiska banker som har fått ökad utländsk insättning.

---

⁵² För att kunna införa euron måste Lettland först uppfylla Maastrichtkriterierna, de så kallade konvergenskriterierna.

■ 4. Utvecklingen i de svenska bankkoncernerna

Resultatet och lönsamheten i de svenska storbankerna har förbättrats under det senaste halvåret tack vare ökad intjäning och fortsatt låga kreditförluster. Bankerna har också kontinuerligt ökat sina kärnprimärkapitalrelationer till nivåer som är höga i en internationell jämförelse. Denna ökning har dock främst skett genom att de har minskat sina riskvägda tillgångar och bara i mindre utsträckning genom att det egna kapitalet faktiskt har ökat. De låga riskvikterna på de svenska storbankernas tillgångar medför de facto att bruttosoliditeten, vilket är en icke-riskvägd kapitalrelation, inte är högre än för snittet av europeiska banker. Tillgången till marknadsfinansiering är i dag god för de svenska storbankerna. Eftersom de till stor del finansierar sig på de internationella kapitalmarknaderna är de dock fortsättningsvis beroende av marknadens förtroende och sårbara för eventuella störningar som kan uppkomma på dessa marknader. Dessutom är de strukturella likviditetsriskerna jämförelsevis höga i de svenska bankerna, vilket bland annat framgår av de låga nivåerna i Riksbankens strukturella likviditetsmått.

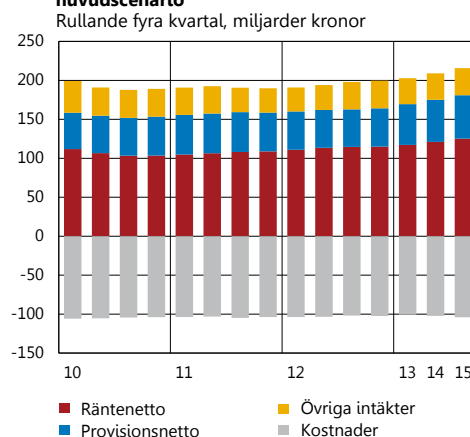
Intjäning och lönsamhet

De svenska storbankernas intjäning, det vill säga resultatet före kreditförlusterna, har ökat något det senaste halvåret. Det beror främst på att räntenettet har vuxit (se diagram 4:1). Räntenettet har i första hand påverkats av att in- och utlåningsvolymerna har ökat. Dessutom fortsatte bankerna generellt att höja vinstmarginalerna på sin utlåning, vilket innebär att de har tjänat mer på varje utlånad krona. Vinstmarginalerna på nya rörliga bolån i Sverige har dock inte ökat i samma takt som tidigare (se diagram 4:2). Bankernas utlåningsräntor för dessa lån har i princip varit oförändrade sedan årsskiftet medan deras totala upplåningskostnader har minskat svagt under samma period. Det innebär att vinstmarginalerna för dessa lån har ökat något.

Storbankernas intjäning har även ökat till följd av kostnadsbesparingar. Flera banker har infört olika typer av besparingsprogram eller kostnadstak för att förbättra sin lönsamhet. Dessa åtgärder har medfört att deras kostnader i princip har varit oförändrade eller till och med minskat något under de senaste kvartalen. I kombination med att intäkterna har ökat har detta också haft en positiv effekt på intjäningen.

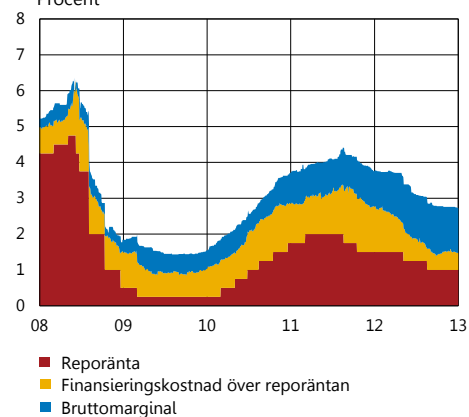
I en internationell jämförelse är lönsamheten hög i de svenska storbankerna (se diagram 4:3). Lönsamheten, mätt som avkastning på eget kapital, sjönk visserligen kraftigt i både svenska och andra europeiska banker i samband med finanskrisen 2008–2009. Sedan dess har intjäningen dock ökat kontinuerligt i de svenska storbankerna och kreditförlusterna har dessutom varit relativt låga. Många europeiska banker har å andra sidan haft betydande kreditförluster under de senaste åren och dessutom varit tvungna att göra stora nedskrivningar, bland annat på sina innehav av statsobligationer. Den förhållandevis höga lönsamheten i de svenska storbankerna är också en anledning till att de i genomsnitt värderas högre på aktiemarknaden än både amerikanska och andra europeiska banker (se diagram 4:4).

Diagram 4:1. De svenska storbankernas intäkter och kostnader samt prognos enligt Riksbankens huvudscenario

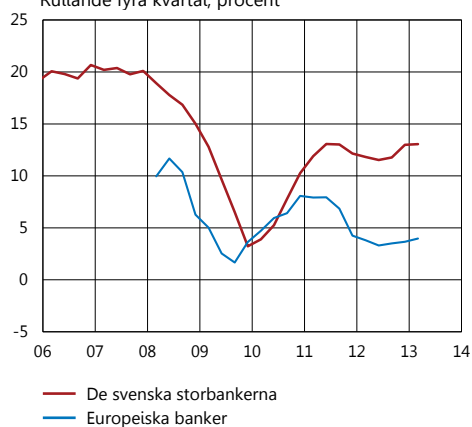
Anm. Prognos enligt Riksbankens huvudscenario 2013–2015.
Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

Diagram 4:2. Uppdelning av räntan på nya bolån med tre månaders räntebindning

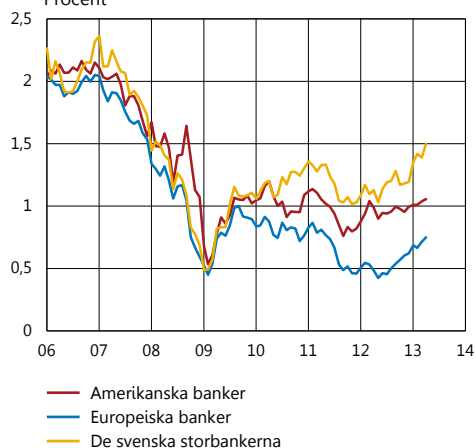
Källor: Bankernas resultatrapporter, Reuters EcoWin och Riksbanken

Diagram 4:3. Avkastning på eget kapital
Rullande fyra kvartal, procent

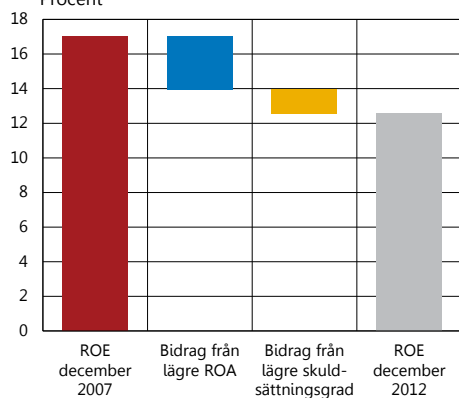
Anm. Den blå linjen visar medelvärdet för 20 europeiska banker.
Källor: SNL Financial och Riksbanken

Diagram 4:4. Värdering på aktiemarknaden i förhållande till bokfört värde
Procent

Källor: SNL Financial och Riksbanken

Diagram 4:5. De svenska storbankernas räntabilitet på eget kapital, 2007 och 2012
Procent

Anm. Avser vägt medelvärde. ROE = avkastning på eget kapital, ROA = avkastning på totala tillgångar.

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

De svenska storbankerna har dock lägre lönsamhet i dag än under åren före finanskrisen.

Den främsta anledningen till det är att deras intjäning inte har ökat i samma takt som deras tillgångar. Detta innebär med andra ord att avkastningen på bankernas totala tillgångar i dag är lägre än vad den var tidigare (se diagram 4:5). Därtill har bankerna ökat andelen eget kapital något, vilket också har bidragit till att lönsamheten har blivit lägre.⁵³

I huvudscenariot bedömer Riksbanken att de svenska storbankernas intjäning ökar framöver (se diagram 4:1). För det första väntas bankernas in- och utlåningsvolymerna fortsätta att öka i takt med att ekonomin växer vilket medför att räntenettet ökar. Därtill bedöms den ekonomiska tillväxten medföra att bankernas övriga intäkter, såsom provisionsnettot, kommer att öka. Dessutom förväntas bankerna också fortsätta att genomföra sina planerade kostnadsbesparingar. Detta medför att deras kostnader endast kommer att öka i begränsad utsträckning.

Utlåning och kreditrisk

Storbankernas utlåning har ökat i relativt måttlig takt under det senaste halvåret (se diagram 4:6). Ökningen kommer framför allt från verksamheterna i Sverige och de övriga nordiska länderna där bankerna också har den största delen av sin utlåning. Sett över en längre tid har utlåningen också främst ökat i Sverige och de övriga nordiska länderna medan utlåningen i länder där de svenska bankerna tidigare var expansiva, såsom de baltiska länderna, har minskat (se diagram 4:7).

I huvudscenariot bedömer Riksbanken att storbankernas utlåning kommer att fortsätta att öka i en måttlig takt under de kommande åren (se diagram 4:6). Det är framför allt utlåningen till hushåll i de nordiska länderna som förväntas öka till följd av starkare ekonomisk tillväxt, stigande bostadspriser och fortsatt låga räntor. Utlåningen i Danmark väntas dock öka i en lägre takt. Bankernas utlåning till icke-finansiella företag förväntas inte öka i samma takt som utlåningen till hushåll. Den främsta anledningen till det är att företagens investeringar troligtvis kommer att fortsätta att vara låga. Dessutom finns det indikationer på att bankernas kreditvillkor mot företag har skärpts. Vidare bedömer Riksbanken att kreditefterfrågan i de baltiska länderna fortsättningsvis kommer att vara låg.

⁵³ Lönsamheten mäts som resultatet efter skatt i förhållande till det egna kapitalet.

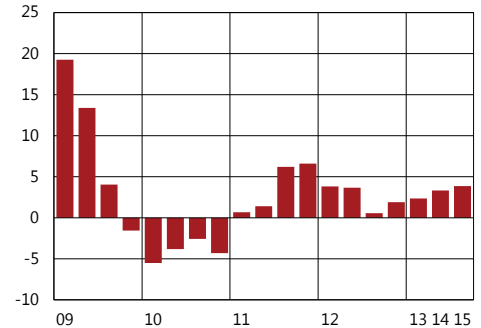
KREDITRISK

De svenska storbankernas kreditförluster ligger fortfarande på låga nivåer. Ett skäl till detta är att bankerna har fortsatt att göra återföringar av tidigare gjorda reserveringar eftersom kreditförlusterna inte har blivit så höga som befarat.⁵⁴ Dessa återföringar kommer främst från de baltiska länderna där i synnerhet Swedbank och SEB gjorde stora reserveringar under 2009 och 2010. Under det senaste året har bankernas sammanlagda kreditförluster uppgått till knappt elva miljarder kronor, vilket motsvarar 0,15 procent av deras utlåning till allmänheten. Detta kan jämföras med en genomsnittlig kreditförlustnivå på drygt 0,20 procent sedan mitten av 1990-talet.

Kreditförlustnivåerna är dock fortfarande höga i Danmark och inom sjöfartssektorn (se diagram 4:8). De banker som har störst utlåning inom dessa affärsområden har därför också haft de största kreditförlusterna. De kreditförluster som är hänförliga till sjöfartssektorn har påverkats av att värdet på de pantsatta fartygen har fallit, vilket i sin tur har medfört större reserveringar. I Danmark kommer kreditförlusterna främst från utlåningen till icke-finansiella företag som har påverkats av den svaga ekonomiska utvecklingen i landet.

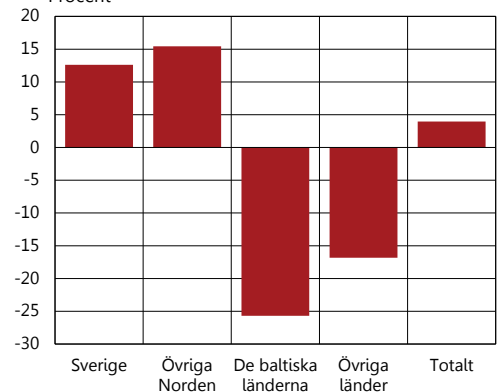
Enligt Riksbankens huvudscenariö väntas kreditförlusterna i de svenska storbankerna förbli relativt oförändrade framöver (se diagram 4:9 och tabell 4:1). Kreditförlustnivåerna förväntas fortsätta att vara högre i Danmark än i de övriga nordiska länderna. Riksbanken bedömer emellertid att förlusterna från utlåningen i Danmark kommer att avta i takt med att läget i den danska ekonomin förbättras. Medan kreditförlusterna väntas minska något i Danmark, kommer kreditförlusterna i de baltiska länderna troligtvis att öka. Under de senaste åren har storbankerna gjort stora återföringar och återvinningar av tidigare gjorda reserveringar i de baltiska länderna. Tidvis har dessa till och med varit större än förlusterna vilket har bidragit positivt till bankernas resultat. Då återföringarna och återvinningarna minskar kommer kreditförlusterna att öka – trots att bankkundernas betalningsförmåga har förbättrats. Inom sjöfartsbranschen väntas kreditförlusterna kvarstå på höga nivåer under de kommande åren. Eftersom omkring hälften av storbankernas utlåning till sjöfartsbranschen sker från bankernas norska verksamheter bidrar detta framför allt till kreditförluster i Norge.

Diagram 4:6. Årlig förändring av de svenska storbankernas utlåning samt prognos enligt Riksbankens huvudscenariö
Procent

Anm. Prognos enligt Riksbankens huvudscenariö 2013–2015.
Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

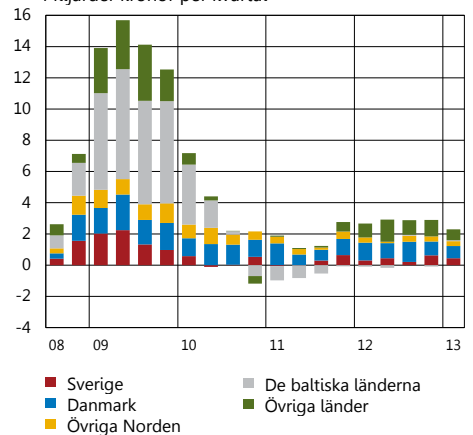
Diagram 4:7. Förändring av de svenska storbankernas utlåning mellan 2009 och 2012
Procent

Anm. Avser förändring mellan december 2009 och december 2012. Ej justerat för valutakursförändringar.

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

Diagram 4:8. De svenska storbankernas kreditförluster, geografisk uppdelning
Miljarder kronor per kvartal

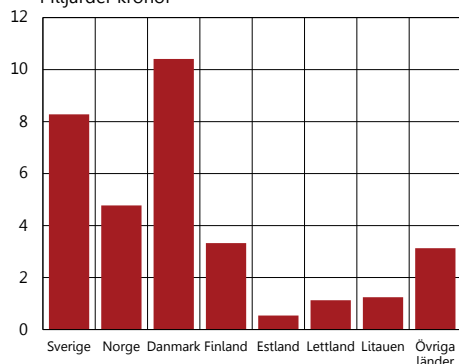

Anm. Den största delen av kreditförlusterna från sjöfartssektorn ingår i kategorin "Övriga länder".

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

⁵⁴ Med kreditförluster avses den post i bankens resultaträkningar som på redovisningsspråk kallas kreditförluster netto. Posten består dels av reserveringar för sannolika förluster och av konstaterade förluster, dels av återvinningar av tidigare konstaterade förluster och återföringar av tidigare reserveringar.

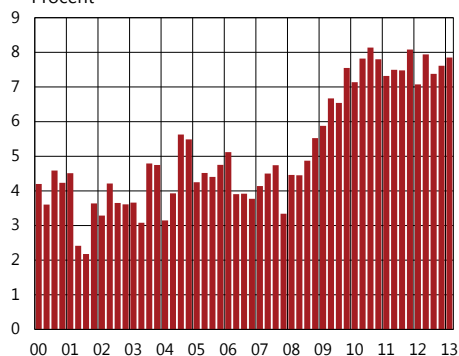
Diagram 4:9. Fördelning av de svenska storbankernas kreditförluster i Riksbankens huvudscenari
Miljarder kronor

Anm. Avser perioden 2013–2015.

Källa: Riksbanken

Diagram 4:10. Den lägsta primärkapitalrelationen för en svensk storbank efter att en annan storbank har ställt in sina betalningar
Procent

Anm. Primärkapitalrelationerna är beräknade enligt Basel II med övergångsregler.

Källa: Riksbanken

Tabell 4:1. Bedömning av kreditförluster i Riksbankens huvudscenari

Miljarder kronor

	2013	2014	2015	Totalt 2013–2015
Handelsbanken	1,5	1,7	1,8	5,1
Nordea	6,8	6,3	6,2	19,2
SEB	1,5	1,6	1,7	4,8
Swedbank	0,9	1,3	1,4	3,7
Totalt	10,8	10,9	11,2	32,8

Källa: Riksbanken

MOTPARTSRISKER

De direkta motpartsriskerna som uppkommer till följd av storbankernas exponeringar mot varandra har minskat något.⁵⁵ Det framgår av Riksbankens test som bedömer effekten av att problem i en bank kan sprida sig till de andra bankerna. I testet mäts hur mycket respektive storbanks primärkapitalrelation skulle minska om en av de andra storbankerna skulle ställa in sina betalningar.⁵⁶ Testet visar att respektive storbank i ett sådant scenario fortfarande skulle ha en primärkapitalrelation på över sju procent (se diagram 4:10).⁵⁷ Att motståndskraften mot dessa risker har förbättrats något beror både på att bankerna har ökat sina kapitalrelationer och på att deras exponeringar mot varandra har minskat något under det senaste året.

Kapital

De svenska storbankerna har fortsatt att öka sina kärnprimärkapitalrelationer. Samtliga storbanker har i dag kärnprimärkapitalrelationer som överstiger tio procent, vilket är den minimnivå som Riksbanken har rekommenderat bankerna att hålla från och med i år. Bankernas kärnprimärkapitalrelationer har till viss del ökat till följd av att bankerna har ökat det egna kapitalet med hjälp av upparbetade vinster. Den största delen av ökningen beror dock på att de riskvägda tillgångarna har minskat (se diagram 4:11). Eftersom kärnprimärkapitalrelationen är en kvot mellan bankernas kärnprimärkapital och det riskvägda värdet på deras tillgångar är det således framför allt nämnaren i kvoten nedan som har blivit mindre.

Beräkning av kärnprimärkapitalrelation

$$\text{Kärnprimärkapitalrelation} = \frac{\text{Kärnprimärkapital}}{\text{Riskvägda tillgångar}}$$

⁵⁵ Eftersom bankerna har stora lån och åtaganden gentemot varandra finns det risk för att problem i en bank kan sprida sig till de andra bankerna. Denna typ av risk kallas för motpartsrisk eller spridningsrisk.

⁵⁶ Testet baseras på uppgifter om storbankernas femton största motpartsexponeringar.

⁵⁷ Stresstestet är ett statiskt test som enbart undersöker konsekvenserna av en isolerad händelse. Således tar det inte hänsyn till de indirekta spridningsriskerna i form av finansieringsvårigheter som troligtvis skulle uppkomma om en svensk bank skulle ställa in sina betalningar.

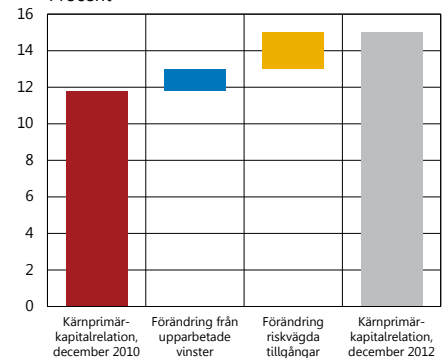
De riskvägda tillgångarna har minskat trots att storbankernas utlåning har ökat (se diagram 4:12).⁵⁸ Det är delvis ett resultat av att andelen lån med högre risk har minskat. Bland annat har andelen företagslån, som normalt är förenade med högre risker, minskat till förmån för bolån. Dessutom har bankerna i dag en mindre andel utlåning i länder med högre kreditrisk såsom de baltiska länderna. Där till finns det flera andra anledningar till att de riskvägda tillgångarna har minskat. Det gäller till exempel ökad användning av säkerheter och nya metoder för hur bankerna gör riskbedömningar av sina kunder.

En viktig anledning till att de riskvägda tillgångarna har minskat är att bankerna har börjat använda interna beräkningsmodeller.

Bankerna fick möjlighet att börja använda interna beräkningsmodeller, så kallade IRK-modeller⁵⁹, år 2007 i samband med att Basel II trädde i kraft i Sverige. Sedan dess har de svenska bankerna, efter godkännande från Finansinspektionen, börjat beräkna en allt större del av sina riskvägda tillgångar med hjälp av IRK-modeller. Modellerna är baserade på bankernas historiska kreditförluster och vanligtvis blir riskvikterna som beräknas med hjälp av dessa modeller betydligt lägre än vad de skulle bli med de schablonmodeller som annars används. När bankerna börjar använda interna modeller minskar alltså i många fall de riskvägda tillgångarna trots att den faktiska kreditrisken kan vara oförändrad. I den utsträckning bankernas kärnprimärkapitalrelationer har förbättrats av denna anledning avspeglar det därför inte en bättre motståndskraft mot kreditförluster. Detta har också uppmärksammat av Finansinspektionen som avser att införa ett riskviktsgränsvärde på bolån på grund av att de anser att de låga riskvikterna på svenska bolån inte speglar de verkliga riskerna i tillräcklig utsträckning.⁶⁰

Trots höga kärnprimärkapitalrelationer är de svenska storbankernas bruttosoliditet inte högre än snittet för andra europeiska banker (se diagram 4:13). Bruttosoliditeten är en icke riskjusterad kapitalrelation som ställer bankernas eget kapital i förhållande till deras totala tillgångar.⁶¹ De höga kärnprimärkapitalrelationerna i de svenska bankerna är alltså inte ett resultat av att de har mer förlustabsorberande kapital än andra banker, utan snarare ett resultat av att deras tillgångar generellt sett har låga riskvikter. Bankernas incitament att hålla mycket kapital är troligtvis också begränsade eftersom de framför allt strävar efter att minimera sin totala kapitalkostnad och därmed maximera vinsten till aktieägarna. Detta belyser vikten av att mäta och reglera bankernas kapital med hjälp av flera olika mått.

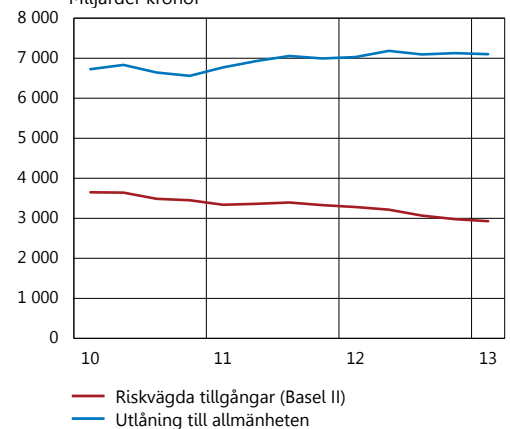
Diagram 4:11. Förändring av kärnprimärkapitalrelationer för de svenska storbankerna
Procent

Anm. Avser vägt medelvärde av storbankernas kärnprimärkapitalrelationer enligt Basel II.

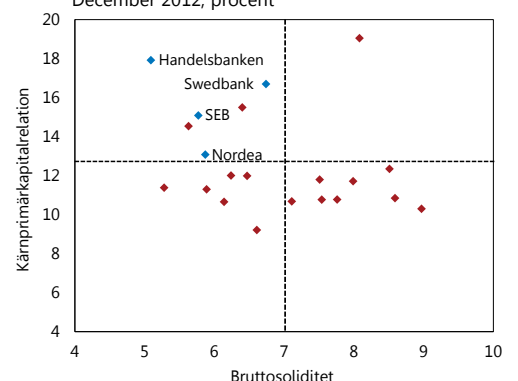
Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

Diagram 4:12. De svenska storbankernas utlåning och riskvägda tillgångar
Miljarder kronor

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

Diagram 4:13. Kärnprimärkapitalrelationer och bruttosoliditet
December 2012, procent

Anm. De streckade linjerna avser medelvärde, de röda punkterna visar ett urval av europeiska banker. Bruttosoliditeten är beräknad som eget kapital i förhållande till totala tillgångar justerat för repor, derivat och försäkringstillgångar. Måttet är därmed inte detsamma som bruttosoliditeten enligt Basel III.

Källor: Liquidatum, SNL Financial och Riksbanken

⁵⁸ De riskvägda tillgångarna för kreditrisk utgör cirka 85 procent av de totala riskvägda tillgångarna. En stor del av de riskvägda tillgångarna kommer därmed från bankernas utlåning.

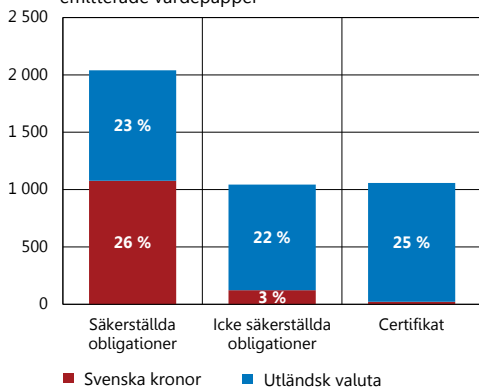
⁵⁹ IRK står för intern riskklassificeringsmetod.

⁶⁰ Riskviktsgränsvärde på svenska bolån, 2012, Finansinspektionen.

⁶¹ Enligt Basel III-regelverket beräknas bruttosoliditeten antingen som kärnprimärkapital i förhållande till totala tillgångar eller som primärkapital i förhållande till totala tillgångar.

Diagram 4:14. De svenska storbankernas utestående emitterade värdepapper

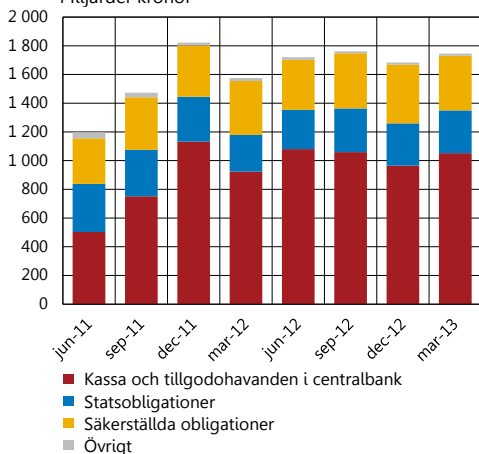
Mars 2013, miljarder kronor och procent av totala emitterade värdepapper

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

Diagram 4:15. De svenska storbankernas likviditetsbuffertar

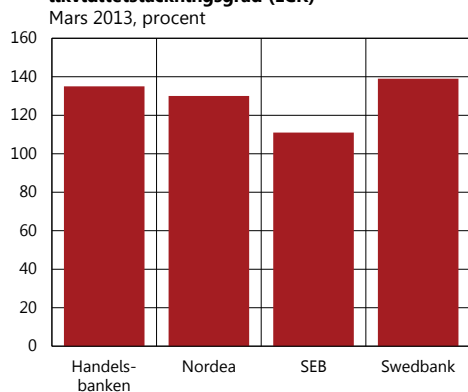
Miljarder kronor

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

Diagram 4:16. De svenska storbankernas likviditetstäckningsgrad (LCR)

Mars 2013, procent

Anm. Avser LCR/likviditetstäckningsgrad definierat enligt Finansinspektionens föreskrifter FFFS 2012:06. Motsvarar inte Baselkommitténs reviderade LCR från 2013.

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

Tillförlitligheten i hur banker beräknar sina riskbaserade kapitalrelationer diskuteras för närvarande på global nivå.

Det beror på att riskvikterna varierar mycket mellan olika banker, trots att deras verksamhetsområden tycks vara lika och att olika jurisdiktioner valt att tolka Basel III-överenskommelsen på olika sätt. Både myndigheter och andra bedömare har därför ifrågasatt om riskbaserade kapitalrelationer är jämförbara mellan banker och i vilken utsträckning de speglar riskerna i bankernas verksamheter. Till följd av detta undersöker både Europeiska myndigheten för banktillsyn och Baselkommittén just nu hur olika banker beräknar riskvikterna på sina tillgångar och om deras metoder skiljer sig åt. Dessutom har Baselkommittén föreslagit att ett bindande minimikrav för det icke riskjusterade kapitalmåttet bruttosoliditet ska införas från och med 2018.

Finansiering och likviditetsrisker**De svenska storbankerna finansierar en stor del av sina tillgångar genom marknadsfinansiering.**

Marknadsfinansieringen i form av emitterade värdepapper är ungefär lika stor som den totala inlåningen från allmänheten. Det medför att svenska banker generellt sett skiljer sig från utländska banker så till vida att andelen inlåning är förhållandevis liten.

En stor del av bankernas marknadsfinansiering är i utländsk valuta (se diagram 4:14). Den långfristiga marknadsfinansieringen består av säkerställda och icke säkerställda obligationer. Av dessa obligationer är mer än hälften i utländsk valuta, framför allt i euro.

Den kortfristiga marknadsfinansieringen utgörs till största delen av bankcertifikat som nästan uteslutande är i utländsk valuta, framför allt i amerikanska dollar. Bankerna använder finansieringen i utländsk valuta för att finansiera tillgångar i både utländsk valuta och i svenska kronor. De internationella finansmarknaderna är alltså viktiga för de svenska bankernas möjligheter att finansiera sig (se fördjupningsruta De svenska storbankernas upplåning i amerikanska dollar). För närvarande har de svenska storbankerna god tillgång till marknadsfinansiering både i svenska kronor och i utländsk valuta och kan emittera både certifikat och obligationer till mycket låga räntenivåer (se diagram 2:13 och diagram 2:14).

De svenska storbankerna har relativt stora likviditetsbuffertar

(se diagram 4:15). En anledning till detta är att Finansinspektionen vid årsskiftet införde ett bindande krav på att bankerna ska ha en likviditetstäckningsgrad (LCR) på minst 100 procent.⁶² Kravet innebär att bankerna måste klara av att täcka likviditetsutflöden vid en stress

⁶² Enligt Finansinspektionens föreskrifter (2012:6) ska bankerna ha en likviditetstäckningsgrad på minst 100 procent vid varje månadsskifte. Kravet gäller både totalt samt separat för euro och dollar. Kravet baseras på Baselkommitténs förslag om LCR från december 2010 och motsvarar alltså inte Baselkommitténs reviderade LCR från 2013.

som varar i 30 dagar. Vid årsskiftet hade alla storbanker en LCR som översteg miniminivån på 100 procent (se diagram 4:16). Under den senaste tiden har det varit både lätt och billigt för de svenska storbankerna att bygga upp likviditetsbuffertar genom att emittera bankcertifikat i utländsk valuta och sedan placera pengarna i centralbanker. Likviditetsbuffertarna består dock bara i en liten utsträckning av värdepapper i svenska kronor.

Om investerarnas förtroende för de svenska bankerna minskar kan det bli både dyrare och svårare att hålla lika stora likviditetsbuffertar. En del av investerarna som köper bankernas certifikat har tidvis varit flyktiga och dragit sig tillbaka under perioder av finansiell stress. Även vid andra tillfällen som exempelvis då det har funnits oro för nedgraderingar av bankernas kreditbetyg har investeringsviljan påverkats. I dag finns det dessutom ett överskott av likviditet i både euroområdet och i USA till följd av centralbankernas extraordinära åtgärder. När detta överskott minskar kan det också generellt sett bli svårare för banker att hålla lika stora likviditetsbuffertar.

Bankernas strukturella likviditetsrisker är fortfarande höga (se diagram 4:17). Det framgår av Riksbankens strukturella likviditetsmått som mäter andelen stabil finansiering i relation till de illikvida tillgångarna.⁶³ De förhållandevis låga nivåerna i det strukturella likviditetsmättet hör delvis samman med att de svenska bankerna har relativt liten inlåning och använder därför mycket marknadsfinansiering som också till viss del har korta löptider. Dessutom har bankerna en stor del illikvida tillgångar i form av utlåning med långa löptider i sina balansräkningar. Sett över en längre tid har de svenska storbankerna dock förbättrat resultaten i det strukturella likviditetsmättet något, vilket främst beror på att de har förlängt löptiden i sin marknadsfinansiering och därmed ökat andelen stabil finansiering (se diagram 4:18).⁶⁴

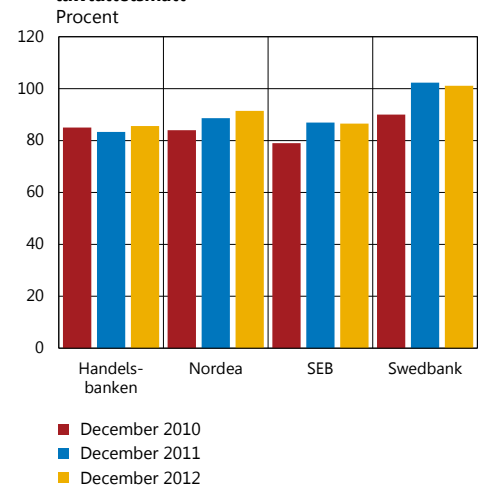
I en internationell jämförelse är storbankernas motståndskraft mot kortfristiga likviditetsrisker god, men motståndskraften mot strukturella likviditetsrisker är sämre (se diagram 4:19). I Riksbankens kortfristiga likviditetsmått har de svenska storbankerna något bättre resultat än medelvärdet för ett urval av europeiska banker. Det indikerar att motståndskraften mot kortfristiga likviditetsrisker är förhållandevis god.⁶⁵ I det strukturella likviditetsmättet har de svenska storbankerna däremot lägre resultat än de flesta andra banker i jämförelseurvalet.

⁶³ Det strukturella likviditetsmättet är konceptuellt likt Baselkommitténs likviditetsmått Net Stable Funding Ratio, men är endast baserat på offentlig information. Resultaten är därför inte helt jämförbara. För mer information om Riksbankens likviditetsmått, se Metod för stresstester av bankernas likviditetsrisker, fördjupning i *Finansiell Stabilitet 2010:2*. Sveriges riksbank.

⁶⁴ Mellan 2007 och 2010 förbättrades storbankernas sammantagna resultat i det strukturella likviditetsmättet med åtta procentenheter.

⁶⁵ Riksbankens kortfristiga likviditetsmått mäter hur väl bankernas likviditetsbuffertar klarar av att täcka likviditetsutflöden vid en stress som varar i tre månader.

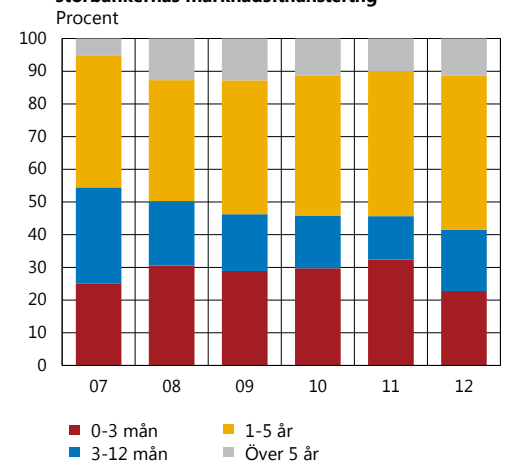
Diagram 4:17. Riksbankens strukturella likviditetsmått

Anm. För en utförlig beskrivning av Riksbankens strukturella likviditetsmått se *Finansiell stabilitet 2010:2*.

Källor: Liquidatum och Riksbanken

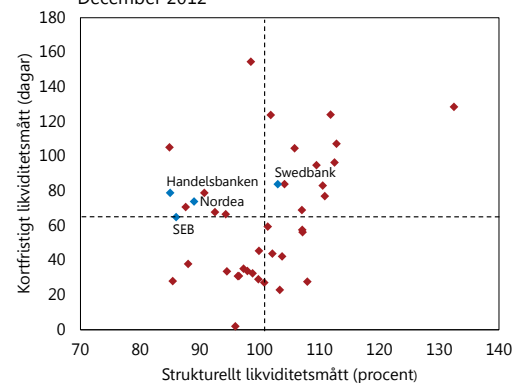
Diagram 4:18. Löptidsfördelning på de svenska storbankernas marknadsfinansiering

Anm. Avser återstående löptid per 31 december varje år.

Källor: Liquidatum och Riksbanken

Diagram 4:19. Riksbankens kortfristiga och strukturella likviditetsmått
December 2012

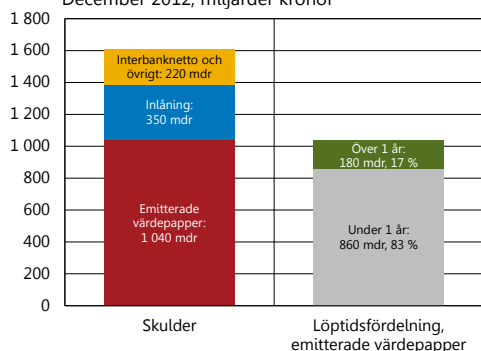
Anm. Den streckade linjen visar medelvärdet, de röda punkterna visar ett urval av 36 europeiska banker.

Källor: Liquidatum och Riksbanken

De svenska storbankernas upplåning i amerikanska dollar

Diagram R4:1. De svenska storbankernas skulder i dollar

December 2012, miljarder kronor

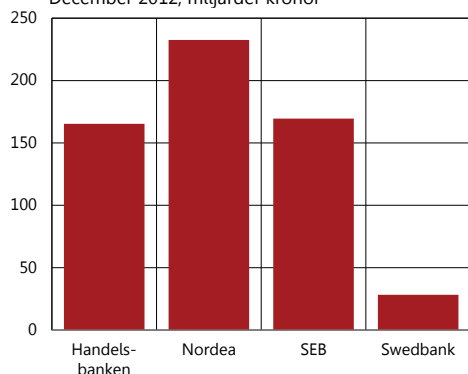

Anm. Med interbanknetto avses att bankerna har mer upplåning från banker än utlåning.

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

Diagram R4:2. De svenska storbankernas likvida tillgångar i dollar

December 2012, miljarder kronor

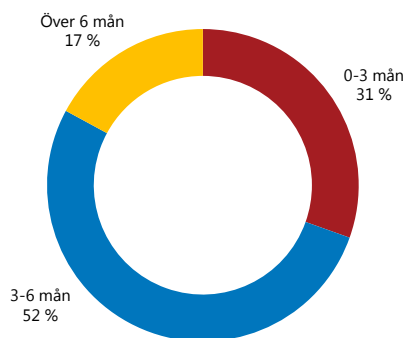

Anm. Likvida tillgångar består av placering i centralbanker och räntebärande värdepapper.

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

Diagram R4:3. Löptid för de svenska storbankernas emitterade certifikat i dollar

December 2012, procent

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

Denna fördjupningsruta beskriver hur bankernas upplåning i utländsk valuta går till, hur den används och vilka olika risker den medför. Bankernas upplåning i utländsk valuta ger dem förvisso tillgång till diversifierad finansiering, men medför också likviditetsrisker. Dessutom skulle det vara svårt att låna upp samma volymer i svenska kronor eftersom det i dagsläget inte finns en likvid svensk penningmarknad. Beskrivningen behandlar endast upplåning i amerikanska dollar, finansiering som generellt sett har kort löptid, eftersom det var den valuta som både svenska och andra europeiska banker hade svårast att låna upp under perioden 2008–2009. Rutan ger därför inte en komplett bild av bankernas likviditetsrisk i utländsk valuta. Analysen och slutsatserna kan dock till stora delar anses gälla också för andra utländska valutor, exempelvis euro.

De svenska storbankerna har skulder⁶⁶ i amerikanska dollar som i slutet av 2012 uppgick till drygt 1 600 miljarder kronor. Omkring 20 procent av dessa skulder består av inlåning, framför allt från stora icke-finansiella och finansiella företag. Den resterande delen utgörs av emitterade värdepapper och av upplåning från andra banker och finansiella institut. Knappt 85 procent av alla emitterade värdepapper har en löptid under ett år (se diagram R4:1). Enkelt uttryckt har upplåningen i dollar tre användningsområden för bankerna: uppbyggnad av likviditetsbuffertar, långfristig utlåning till företag samt finansiering av tillgångar i andra valutor via så kallade valutaswappar.

Bankerna investerar en del av upplåningen i likviditetsbuffertar

I slutet av 2012 använde bankerna lite mer än en tredjedel, motsvarande cirka 600 miljarder kronor, av sina skulder i dollar till att bygga upp likviditetsbuffertar (se diagram R4:2). Dessa buffertar utgörs framför allt av placeringar hos den amerikanska centralbanken, Federal Reserve. I och med detta kan bankerna vid behov snabbt få tillgång till likvida medel i dollar. Buffertarna finansieras emellertid med upplåning som har relativt korta löptider (se diagram R4:3).⁶⁷ Detta innebär i sin tur att bankerna inte har tillgång till sina likvida medel längre än under högst några månader innan de måste använda pengarna för att återbetala sina investerare. Den del av dollarupplåningen som placerats i likviditetsbuffertarna kan därmed ses som en buffert för att täcka likviditetsbehov under kortare perioder av stress.

⁶⁶ I rutan används termerna upplåning, finansiering och skulder synonymt.

⁶⁷ Här antas att den kortfristiga upplåningen främst används för att finansiera likvida tillgångar.

Bankerna lånar ut upplånade dollar till företag på långa löptider

I slutet av 2012 använde bankerna motsvarande cirka 350 miljarder kronor av sin upplåning i dollar för att finansiera utlåning i dollar till företag (se diagram R4:4). Det gäller främst stora företag som verkar i branscher som av tradition har stark anknytning till dollar, exempelvis sjöfart. Därtill finns det många multinationella storföretag som också efterfrågar dollar.

Att bankerna har tillgång till dollar blir därmed också viktigt för företagen eftersom bankerna försörjer dem med den utländska valutan.

Bankerna byter ut en del av finanseringen i dollar mot andra valutor

De svenska bankernas dollartillgångar i form av likvida medel och utlåning till företag uppgår sammantaget till 950 miljarder kronor.⁶⁸ Samtidigt motsvarar deras skulder i dollar 1 610 miljarder kronor. Den resterande delen av skulderna, motsvarande 660 miljarder kronor, är inte placerade i tillgångar i dollar. I stället byter bankerna dessa dollar mot andra valutor på valutaswapmarknaden.⁶⁹

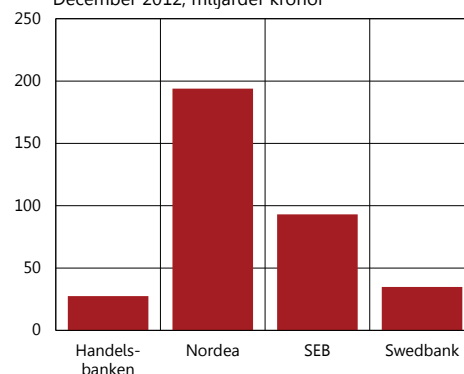
Motparterna i dessa transaktioner kan vara icke-finansiella företag, banker eller andra finansiella företag (oftast svenska pensions- och försäkringsbolag). Dessa bolag har skulder till sparare och försäkringstagare i svenska kronor men vill hålla en del av sina tillgångar i dollar för att sprida sina risker.⁷⁰ För att kunna köpa dollartillgångar utan att ta på sig valutarisk behöver de först låna dollar, vilket de gör genom att ingå valutaswappar med bankerna.^{71 72}

I en valutaswap byter banken och pensions- eller försäkringsbolaget valutor med varandra. Pensions- eller försäkringsbolaget får dollar av banken och banken får svenska kronor av pensions- eller försäkringsbolaget. Samtidigt ingår båda parter ett avtal om en framtida transaktion där pensions- och försäkringsbolaget lovar att återbetala dollar till banken och banken lovar att betala kronor. Valutaswappen möjliggör på så sätt att pensions- och försäkringsbolaget kan matcha sina tillgångar och skulder med rätt valuta, och därmed hantera sin valutarisk (se diagram R4:5).

För att de svenska bankerna ska kunna låna ut dollar i valutaswapparna behöver de först låna upp dessa på marknaden, vanligtvis genom att emittera kortfristiga värdepapper i dollar. Följaktligen tjänar bankernas "överskottsfinansiering" i dollar två syften: dels ger den pensions- och försäkringsbolagen de dollar de behöver för att

Diagram R4:4. De svenska storbankernas illikvida tillgångar i dollar

December 2012, miljarder kronor

Anm. Cirka 75 procent av utlåningen har en kvarvarande löptid över ett år.

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

Diagram R4:5. Hypotetisk balansräkning för banker och pensions- och försäkringsbolag efter valutaswap

	Tillgångar	Skulder	
Bankerna	Placering/utlåning kronor	Emitterade värdepapper dollar	Poster i balansräkningen
	Fordran/utlåning i dollar i swap	Skuld/upplåning i kronor i swap	Poster utanför balansräkningen
Pensions- och försäkringsbolagen	Placering/innehav av värdepapper i dollar	Skuld i kronor till försäkringstagare	Poster i balansräkningen
	Fordran/utlåning i kronor i swap	Skuld/upplåning i dollar i swap	Poster utanför balansräkningen

Källa: Riksbanken

⁶⁸ 600 miljarder kronor i likvida tillgångar och 350 miljarder kronor i illikvida tillgångar.

⁶⁹ Storbankerna byter ut dollar i valutaswappar, vanligtvis mot svenska kronor, andra nordiska valutor eller euro. Den här rutan handlar bara om den del av deras dollarupplåning som swappas om till kronor.

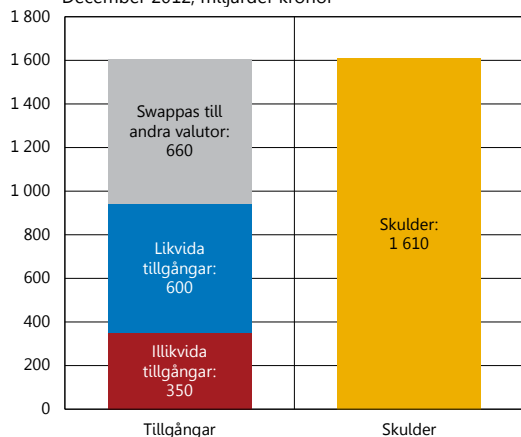
⁷⁰ Pensions- och försäkringsbolagen håller också andra utländska valutor än dollar.

⁷¹ Pensions- och försäkringsbolagen kan växla kronor till dollar på spotmarknaden utan att ingå en valutaswap men då utsätter de sig för valutarisk eftersom deras tillgångar är i dollar och skulder i kronor.

⁷² För mer detaljerad information om valutaswappar se Eklund, Johanna, Milton, Jonas och Rydén, Anders, Svenska bankers användning av valutaswappar för att omvandla upplåning i utländsk valuta till svenska kronor, *Penning- och valutapolitik 2012:2*, Sveriges riksbank.

Diagram R4:6. De svenska storbankernas tillgångar och skulder i dollar

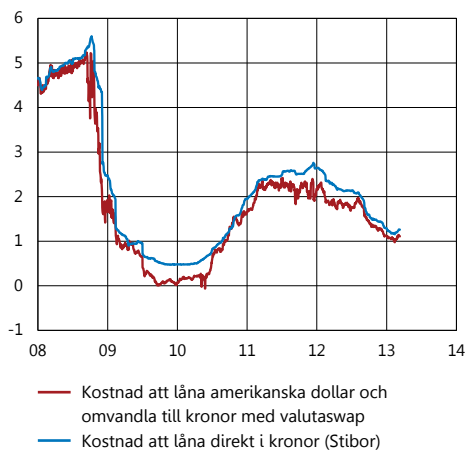
December 2012, miljarder kronor

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

Diagram R4:7. Kostnad att låna svenska kronor

Procent

Källor: Bloomberg och Riksbanken

kunna köpa dollartillgångar utan att ta valutarisk, dels får de svenska bankerna tillgång till kronor som de kan låna ut till andra låntagare eller placera i svenska tillgångar.

Väl fungerande dollarupplåning är viktigt för såväl banker som företag samt pensions- och försäkringsbolag

Bankernas upplåning i dollar används alltså primärt för tre ändamål (se diagram R4:6). Genom att placera sin upplåning i likvida dollartillgångar bygger storbankerna upp motståndskraft mot kortsiktig likviditetsstress. Därtill lånar bankerna upp pengar för att låna ut till icke-finansiella företag som vill låna dollar. Dessutom är pensions- och försäkringsbolagens placeringsbehov en av drivkrafterna bakom bankernas upplåning i dollar eftersom de efterfrågar dollar via valutaswappar. Det ska samtidigt påpekas att när de byter bort dollar mot kronor i sådana swappar med pensions- och försäkringsbolagen skapar bankerna upplåning i svenska kronor som sedan 2008 har medfört lägre finansieringskostnad än vad de hade fått om de hade lånat kronor direkt på den svenska marknaden (se diagram R4:7). Sammantaget är tillgången till väl fungerande marknader i dollar alltså viktig såväl för bankerna som för företagen och pensions- och försäkringsbolagen.

Upplåning i dollar skapar risker

Eftersom de svenska bankerna är aktiva på internationella marknader är det inte särskilt överraskande att de i så stor utsträckning använder sig av finansiering i utländsk valuta. Det ger dem tillgång till en diversifierad finansiering. Finansieringen i utländsk valuta medför dock även risker som är viktiga att känna till.

Utlåning till företag ger likviditetsrisk i utländsk valuta

Den mest uppenbara risken är att bankerna blir utsatta för likviditetsrisk i utländsk valuta. Dessa risker uppkommer främst vid utlåning till stora företag. I de flesta fall har denna utlåning långa löptider och är därmed illikvid för bankerna. För att bankerna inte ska utsätta sig för likviditetsrisker krävs därför att utlåningen är finansierad av stabil inlåning eller långfristig marknadsfinansiering. Svenska banker har illikvida tillgångar i dollar som summerar till ungefär 350 miljarder kronor. Lite förenklat finansieras detta med inlåning och långfristig marknadsfinansiering. Den långfristiga marknadsfinansieringen uppgår emellertid bara till 180 miljarder kronor (se diagram R4:1).⁷³ Denna så kallade löptidstransformering är en naturlig del av en banks verksamhet, men medför särskilda risker när den sker i utländsk valuta. Det beror på att Riksbanken inte kan bistå bankerna med

⁷³ Den långfristiga utländska marknadsfinansieringen i dollar kan också användas till att finansiera utlåning i andra valutor via valutaswappar.

obegränsad likviditet i dollar om de skulle få likviditetsproblem. Därför kan en likviditetskris i dollar snabbt övergå till en bredare samhällsekonomisk kris med stora samhällsekonomiska kostnader som följd. Riksbankens valutareserv hålls i olika valutor för att bland annat undvika ett sådant scenario.

Den del av upplåningen som swappas till kronor medför andra typer av risker

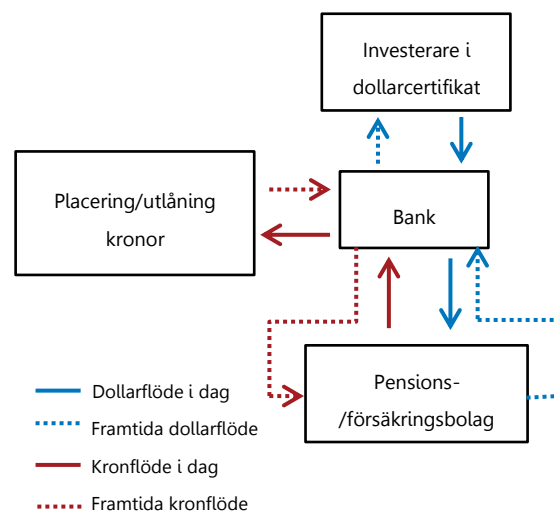
Den del av den utländska upplåningen som används för att finansiera tillgångar i svenska kronor via valutaswappar ger under normala omständigheter inte upphov till likviditetsrisk i utländsk valuta. När bankerna ska återbetala dollar till de aktörer som har investerat i deras emitterade värdepapper får bankerna nämligen tillbaka lika mycket dollar från motparten i valutaswappen (se figur R4:1).⁷⁴ Därmed är den inte lika problematisk ur ett samhälls-ekonomiskt perspektiv.

Men det innebär inte att denna del av upplåningen är helt problemfri. För det första skapar valutaswappar motpartsrisker mellan bankerna och deras motparter, framför allt pensions- och försäkringsbolag. För det andra är det inte realistiskt att tro att kortfristig värdepappersupplåning i utländsk valuta som har swappats om till kronor utan svårigheter kan ersättas med upplåning direkt i kronor eftersom det i nuläget saknas en likvid svensk penningmarknad.

Bankernas likviditetsbuffertar kommer troligtvis att minska på sikt

Som tidigare nämnts har de svenska bankerna under de senaste åren byggt upp stora likviditetsbuffertar. På kort sikt har de därför förbättrat sin motståndskraft mot likviditetsrisker. De stora buffertarna, cirka 600 miljarder kronor i slutet av december 2012⁷⁵, är dock delvis ett resultat av att de svenska bankerna har haft förmånliga upplåningskostnader under de senaste åren och därmed har kunnat bygga upp buffertar i stort sett utan kostnad. Det är dock inte troligt att de kommer att kunna hålla lika stora likviditetsbuffertar när deras finansieringskostnader återgår till mer normala nivåer och man inte längre erbjuder lika förmånlig ränta för placeringar hos Federal Reserve. Därmed kommer bankernas motståndskraft mot kortfristig stress sannolikt att minska framöver.

Figur R4:1. Flöden vid värdepappersemission i dollar och valutaswap

⁷⁴ Om bankerna vill fortsätta att försörja pensions- och försäkringsbolagen med dollar behöver de dock kontinuerlig tillgång att kunna låna upp dollar.

⁷⁵ I jämförelse motsvarade bankernas likvida tillgångar i dollar 200 miljarder kronor i december 2010.

Appendix: Stresstest av bankernas kapitalrelationer

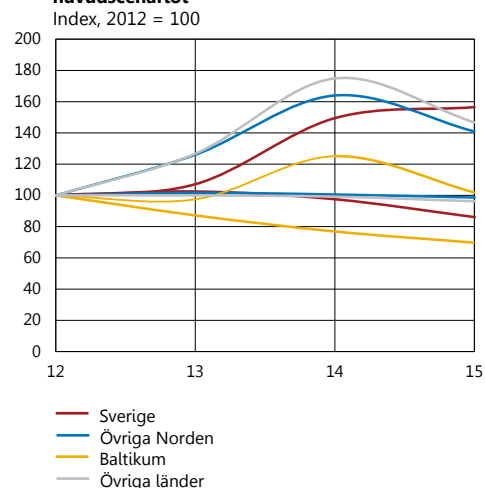
Riksbankens stresstest av de svenska storbankernas kapitalrelationer visar att bankernas totala kreditförluster vid en kraftigt försämrad makroekonomisk utveckling under 2013–2015 beräknas uppgå till sammantaget 267 miljarder kronor. De kreditförluster som uppstår i stresstestet motverkas till stor del av bankernas goda intjäning och påverkar således bankernas kapitalrelationer endast marginellt. Detta indikerar att bankerna har god motståndskraft mot en kraftigt försämrad makroekonomisk utveckling. Detta appendix redogör för resultatet av stresstestet samt det scenario som stresstestet bygger på. Appendixet redogör också för den metod som Riksbanken använder i sina stresstester.

Stresstest av storbankernas kapitalrelationer indikerar god motståndskraft

De makroekonomiska förutsättningarna i stresstestet är mycket sämre än i huvudscenariot.⁷⁶ I Riksbankens huvudscenario ökar BNP-tillväxten de närmaste åren och arbetslösheten minskar. Storbankernas resultat före kreditförluster väntas öka, och kreditförlusterna bedöms vara måttliga under prognosperioden (se kapitel 1). Utvecklingen är dock förknippad med betydande risker. Stresstestscenariot ska ses som en möjlig makroekonomisk utveckling givet att en eller flera av de risker som diskuteras i kapitel 1 realiserar. I stresstestet antas att BNP faller, i vissa fall kraftigt, och arbetslösheten ökar (se tabell A:1 och diagram A:1). Samtidigt stiger interbankräntorna till följd av höjda riskpremier (se tabell A:2).⁷⁷ I stresstestet antas också att bostadspriserna faller både i Sverige och i övriga länder där de svenska storbankerna har exponeringar. Bostadsprisfallet är som störst i slutet av perioden då bostadspriserna antas ha fallit med 20 procent.

Stresstestscenariot kan ses som en möjlig makroekonomisk utveckling om exempelvis den statsfinansiella oron i euroområdet fördjupas. Det skulle kunna medföra att den aggregerade efterfrågan och därmed BNP faller under flera år. Detta skulle påverka företagens vinstmöjligheter negativt, med ökad konkurs sannolikhet och högre arbetslöshet som följd. Likaså skulle det kunna leda till högre kreditrisker, stigande riskpremier och en förhöjd stress på de finansiella marknaderna, med högre interbankräntor och högre finansieringskostnad för bankerna som följd.⁷⁸ Detta medför i sin tur att de räntor som de svenska storbankernas låntagare möter stiger. Det högre ränteläget kan även väntas minska efterfrågan på krediter,

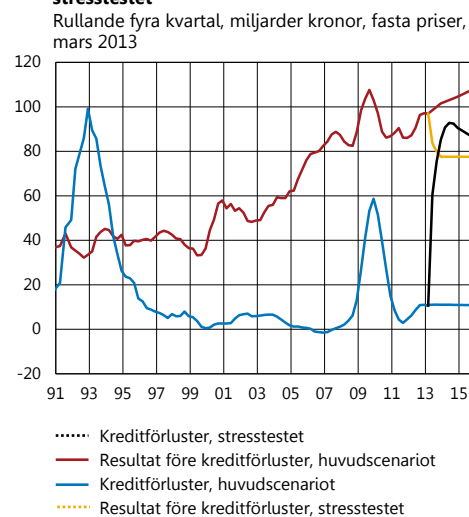
Diagram A:1. Arbetslösheten i stresstestet och i huvudscenariot

Anm. De heldragna linjerna avser stresstestet och de streckade linjerna avser huvudscenariot. Övriga Norden avser Norge, Danmark och Finland. Övriga länder avser Storbritannien och Tyskland.

Källor: Riksbanken

Diagram A:2. Resultat före kreditförluster och kreditförluster i de svenska storbankerna enligt stresstestet

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

⁷⁶ BNP, räntor och arbetslöshet utgår från EBA:s stresstestscenarier 2011.

⁷⁷ Att använda interbankräntor i stället för statslåneräntor innebär att resultaten i detta stresstest inte är helt jämförbara med resultaten i förra rapporten.

⁷⁸ I stresstestet används interbankräntornas förändringar som indikator på förändringar i bankernas finansieringskostnader.

vilket i sin tur leder till ett fall i bostadspriser som därmed anpassas till nya högre utlåningsräntor. En sådan utveckling försämrar företagets vinstmöjligheter ytterligare dels då deras räntekostnader blir högre, dels till följd av att efterfrågan på deras varor faller då hushållen minskar sin konsumtion för att kunna hantera den högre bolånekostnaden.

Tabell A:1. BNP i stresstestet och i huvudscenariot

Årlig procentuell förändring	2013	2014	2015
Sverige	0,0 (1,4)	-2,5 (2,9)	-2,7 (3,2)
Norden exklusive Sverige	-3,7 (0,5)	-3,9 (1,5)	-1,9 (1,7)
De baltiska länderna	-0,1 (4,0)	-6,6 (3,5)	-6,2 (3,7)
Övriga länder	-5,2 (0,4)	-5,5 (1,2)	-2,7 (1,6)

Anm. BNP-utvecklingen i huvudscenariot anges inom parentes. Övriga Norden avser Norge, Danmark och Finland. Övriga länder avser Storbritannien och Tyskland.

Källa: Riksbanken

Tabell A:2. Tremånaders interbankräntor i stresstestet och i huvudscenariot

Procent	2013	2014	2015
Sverige	3,3 (1,2)	5,8 (1,4)	3,7 (2,2)
Norden exklusive Sverige	2,7 (0,9)	4,4 (1,1)	2,8 (1,5)
De baltiska länderna	2,6 (0,6)	5,5 (1,0)	3,6 (1,2)
Övriga länder	1,5 (0,3)	2,7 (0,4)	1,1 (0,7)

Anm. Ränteutvecklingen i huvudscenariot anges inom parentes. Övriga Norden avser Norge, Danmark och Finland. Övriga länder avser Storbritannien och Tyskland.

Källa: Riksbanken

Sammantaget medför utvecklingen i stresstestscenariot att de svenska storbankernas totala kreditförluster under 2013–2015 uppgår till 267 miljarder kronor (se diagram A:2 och tabell A:3). Av dessa förluster motsvarar cirka 21 miljarder de direkta effekterna av bostadsprisfall i de länder där de svenska storbankerna är verk-samma. De största förlusterna uppkommer dock från utlåningen till svenska icke-finansiella företag och utlåningen i de baltiska länderna eftersom dessa låntagargrupper drabbas hårdast av det vikande konjunkturläget (se tabell A:3). Kreditförlusterna leder till att bankernas kärnprimärkapitalrelationer minskar men bankerna förblir relativt väl kapitaliserade efter tre år av stress (se diagram A:3).⁷⁹ En viktig anledning till att bankernas kapitalrelationer bara påverkas i mindre utsträckning av kreditförlusterna i stresstestscenariot är att bankerna uppvisar goda resultat före kreditförluster även i stress-testet (se diagram A:4). Resultaten från stresstestet ska ses i ljuset av hur bankernas portföljsammansättning ändrats sedan den senaste finansiella krisen. I dag är storbankerna i mindre utsträckning exponerade mot kreditrisktyngda låntagargrupper samtidigt som deras kärnprimärkapitalrelationer utvecklats positivt de senaste

⁷⁹ För att beräkna bankernas kapitalrelationer i stresstestet gör Riksbanken följande antaganden: (1) bankernas riskvägda tillgångar ökar med fem procent per år, (2) bankerna gör inga utdelningar eller återköp av egna aktier; (3) bankerna försöker varken minska sina riskvägda tillgångar, ta in nytt kapital eller på annat sätt förändra sin verksamhet; (4) en av respektive banks största motparter, mätt som utlånat belopp utan säkerhet, ställer in sina betalningar. Då Finansinspektionens förslag på höjda riskvikter för svenska bolån kommer att räknas som ett pelare 2-krav görs inget antagande om höjda riskvikter på svenska bolån i detta stresstest.

åren.⁸⁰ En liknande makroekonomisk utveckling som den som används i stresstestet hade därför sannolikt lett till omfattande problem för bankerna, om motsvarande stresstest hade applicerats på bankernas utgångslägen 2007. Detta tyder på att bankernas motståndskraft förbättrats sedan den senaste finansiella krisen.

Resultaten från stresstestet bygger på antagandet att bankernas resultat före kreditförluster minskar med 20 procent jämfört med bankernas publicerade resultat för 2012. I och med detta antagande tar stresstestet hänsyn till att bankerna inte alltid kan föra över hela den ökade finansieringskostnaden på låntagarna och att bankernas provisionsintäkter kan väntas minska i samband med en konjunkturutveckling lik den som antas i stresstestet. Det är dock svårt att exakt beräkna hur bankernas resultat hade påverkas om den verkliga utvecklingen följde stresstestscenariot. Därför kompletteras stresstestet med en enkel känslighetsanalys som undersöker vilken effekt olika antaganden om en procentuell minskning av bankernas resultat före kreditförluster har på deras kärnprimärkapitalrelationer. Denna känslighetsanalys visar att bankerna förblir väl kapitaliserade även vid ett strängare antagande om bankernas resultat före kreditförluster (se diagram A:5).

Tabell A.3. De svenska storbankernas kreditförluster i stresstestet

Procent av total utlåning för respektive låntagarkategori och för respektive land

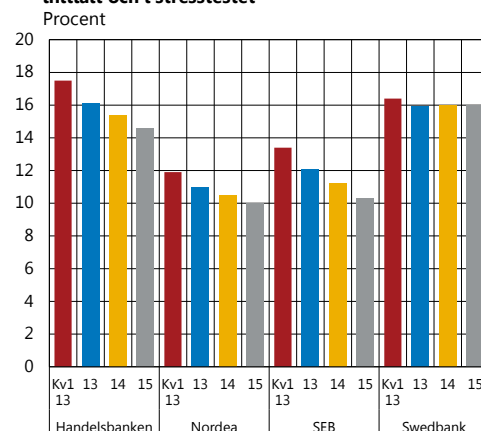
		2013	2014	2015	Totalt under perioden
Sverige	Icke-finansiella företag	2,7	2,9	2,7	2,8
	Fastighetsföretag	1,1	1,3	1,2	1,2
	Bostadsrättsföreningar	0,7	0,8	0,8	0,8
	Finansiella företag	0,4	0,4	0,4	0,4
	Hushåll	0,4	0,4	0,4	0,4
Sverige totalt		0,9	0,9	0,9	0,9
Övriga Norden		1,4	1,5	1,4	1,4
De baltiska länderna		2,4	2,6	2,5	2,5
Övriga länder		2,0	2,1	2,0	2,0
Totalt		1,2	1,2	1,2	1,2
Totala kreditförluster, miljarder kronor		86	93	89	267

Källa: Riksbanken

Metodbeskrivning

Stresstestet syftar till att undersöka bankernas motståndskraft mot olika typer av makroekonomiska störningar. Mer precist är stresstestet ett test av huruvida de svenska storbankerna har tillräckligt med kapital för att hantera de kreditförluster som kan väntas uppstå givet ett kraftigt försämrat konjunkturläge. Detta görs genom att länka data från bankernas resultatrapporter till den makroekonomiska utvecklingen i stresstestet med hjälp av ekonometrisk

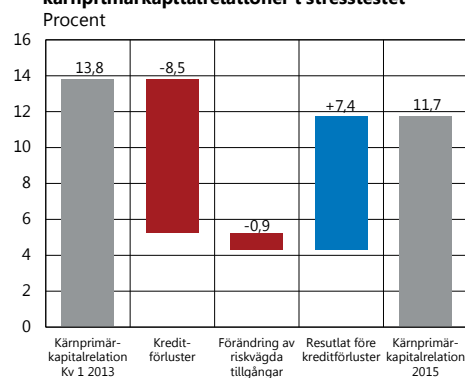
Diagram A.3. Kärnprimärkapitalrelation enligt Basel III, initialt och i stresstestet

Anm. Kärnprimärkapitalrelationerna anges enligt Riksbankens egna beräkningar utifrån en fullständig implementering av Basel III-överenskommelsen.

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

Diagram A.4. Förändring i de svenska storbankernas kärnprimärkapitalrelationer i stresstestet

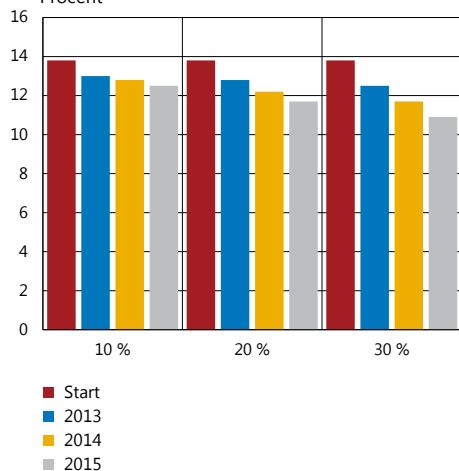

Anm. Kärnprimärkapitalrelationerna anges enligt Riksbankens egna beräkningar utifrån en fullständig implementering av Basel III-överenskommelsen.

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

⁸⁰ Se rapporten *Finansiell stabilitet 2007:1*

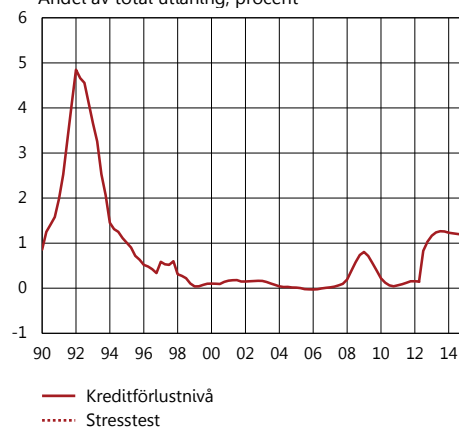
Diagram A:5. Viktade medelvärden för de svenska storbankernas kärnprimärkapitalrelationer, initialt och i stresstestet, givet olika antaganden om en minskning av resultaten före kreditförluster
Procent

Anm. Kärnprimärkapitalrelationerna enligt Basel III anges enligt Riksbankens egna beräkningar utifrån en fullständig implementering av Basel III-överenskommelsen.

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

Diagram A:6. De svenska storbankernas kreditförlustnivåer i stresstestet
Andel av total utlåning, procent

Anm. Beräknat utifrån rullande kreditförluster, fyra kvartal.

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

modeller. Beräkningsmetoden består av två steg. I ett första steg beräknar man de fyra storbankernas kreditförluster på koncernnivå utifrån det makroekonomiska scenariot i stresstestet. I ett andra steg fördelas de totala kreditförlusterna för bankkoncernerna på bankernas olika låntagargrupper.⁸¹

I metodens första steg beräknas kreditförlustnivån i stresstestscenariot med utgångspunkt i kreditförlustdata för perioden 1992–2012. I denna beräkning används tidsserierna för inhemsk respektive utländsk BNP och inhemska respektive utländska interbankräntor som förklarande makroekonomiska variabler.^{82,83}

Tabell A:4 visar hur de olika makroekonomiska variablerna i genomsnitt påverkar bankernas kreditförlustnivåer på koncernnivå. I det aktuella stresstestet beräknas bankernas kreditförlustnivåer till följd av den makroekonomiska utvecklingen uppgå till ungefär 1,2 procent av total utlåning i slutet av 2015 (se diagram A:6). Genom att multiplicera bankkoncernernas kreditförlustnivåer med deras exponeringar får man fram deras totala kreditförluster.

Tabell A:4. De makroekonomiska variabelernas påverkan på bankernas kreditförlustnivåer

Variabel	Effekt
Svensk BNP _{t-1}	-
3M STIBOR _t	+
3M STIBOR _{t-1}	-
Exponeringsviktad BNP _{1,t}	-
Exponeringsviktad 3M interbankränta _{1,t-1}	+
Exponeringsviktad 3M interbankränta _{2,t-1}	-

Anm. Med BNP avses här den årliga BNP-tillväxten.

Källa: Riksbanken

I ett andra steg fördelas de totala kreditförlusterna för bankkoncernerna på bankernas olika låntagargrupper. På så sätt får man en uppfattning om hur mycket de olika låntagargrupperna bidrar till kreditförlusterna (se tabell A:3). Fördelningen av kreditförlusterna mellan låntagargrupperna baseras på modeller av låntagargruppernas konkurssannolikhet.⁸⁴

⁸¹ Statistiska tester visar att denna metod har en god prediktiv förmåga.

⁸² Kreditförlustnivån beräknas med en dynamisk paneldatamodell. De utländska variabelerna viktas i modellen med andelen exponeringar som respektive banker har mot de olika länderna. Genom denna viktning är det möjligt att ta hänsyn till att de svenska storbankerna påverkas olika mycket av svängningar i konjunkturen i olika länder.

⁸³ Den ekonometriska specifikationen i modellen innehåller konstanta bankspecifika effekter och estimeras i förändringstakter. Eftersom de svenska storbankerna har stora exponeringar utomlands tar modellen hänsyn även till de historiska skillnaderna i bankernas exponeringar genom att bankernas kreditförlustnivåer tillåts variera med exponeringsviktade makroekonomiska variabler. De exponeringsviktade makroekonomiska variabelerna beräknas för varje storbank (i) och kvartal (t) med hjälp av följande ekvation: $X_{i,t} = \sum_j \omega_{i,j,t} \times x_{j,t}$, där vikten $\omega_{i,j,t}$ är kvoten mellan bankens exponering till land j och summan av bankens exponeringar till panelen av länder som används i stresstestet, exklusive Sverige.

⁸⁴ Konkurssannolikheten för de icke-finansiella företagen skattas utifrån en vektorautoregressiv paneldatamodell som kopplas samman med den makroekonomiska utvecklingen i stresstestet. Konkurssannolikheten för hushållen följer arbetslöshetsutvecklingen. Utvecklingen av konkurssannolikheter för de övriga låntagargrupperna följer utvecklingen för de icke-finansiella företagens konkurssannolikhet.

I stresstestet analyseras även effekterna av ett bostadsprisfall.

Denna analys utgår från antagandet att bankernas förluster ökar proportionerligt med bostadsprisfallets storlek om hushållen inte kan betala sina bolånekostnader. Detta samband baserar sig i sin tur på antagandet att ett lägre värde på de säkerheter som bankerna har för sin bostadsutlåning medför högre förluster för bankerna om bolånetagarna inte fullföljer sina skuldåtaganden. I det aktuella stresstestet antas exempelvis att bostadspriserna faller med 20 procent, vilket i kombination med det sämre makroekonomiska scenariot i stresstestet leder till att bankernas kreditförluster ökar med 21 miljarder kronor (se diagram A:7).

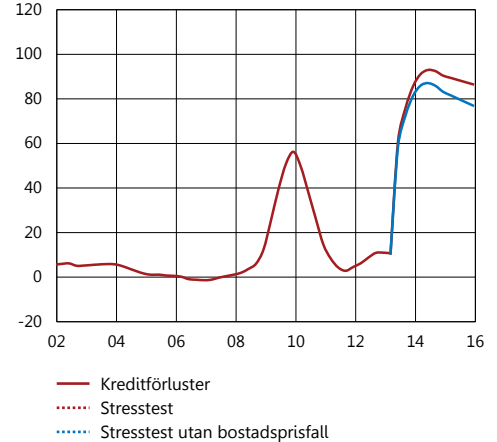
De beräknade kreditförlusterna är behäftade med stor osäkerhet och speglar endast det förväntade utfallet givet de empiriska samband som hittills har observerats. Historisk erfarenhet visar att empiriska samband som gäller i goda tider inte nödvändigtvis behöver gälla i kristider. För att illustrera detta kompletteras stresstestet med en enkel känslighetsanalys där effekten av det makroekonomiska scenariot på kreditförlusterna skiljer sig från det historiskt uppskattade sambandet. Diagram A:8 visar de svenska storbankernas kreditförluster i det aktuella stresstestet tillsammans med ett beräknat osäkerhetsintervall. I den övre delen av osäkerhetsintervallet uppgår de sammanlagda kreditförlusterna till 425 miljarder kronor under perioden 2013–2015, vilket är 158 miljarder kronor mer än de beräknade kreditförlusterna i stresstestet.

Bankernas tillgång till marknadsfinansiering kan försämrats om kreditförlusterna stiger kraftigt. Även om förlusterna i testet inte leder till någon större nedgång i bankernas kärnprimärkapitalrelationer, så minskar bankernas vinster kraftigt jämfört med i huvudscenariot. Det ökar risken för att deras kreditbetyg sänks. Ett lägre kreditbetyg kan i sin tur innebära att vissa investerarkategorier inte längre kan köpa en banks värdepapper på grund av att de endast får investera i värdepapper med ett högre kreditbetyg.

Stresstestet fångar inte spridningsriskerna i det svenska banksystemet. Testet fångar således inte att riskerna i banksystemet som helhet därmed kan vara större än vad som framgår av resultaten för de enskilda bankerna. Exempelvis är det troligt att om en bank drabbas av stora förluster så påverkar det förtroendet för alla banker i systemet.

Diagram A:7. Effekten av ett bostadsprisfall på 20 procent på bankernas kreditförluster.

Rullande fyra kvartal, miljarder kronor, löpande priser

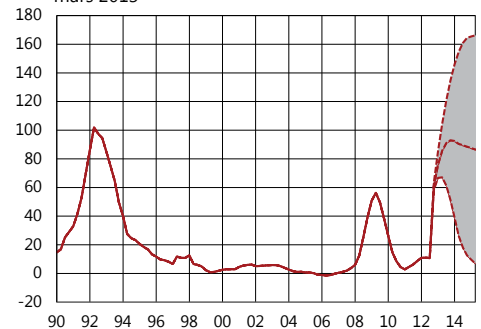

Anm. Linjärt bostadsprisfall i nio länder där priserna når sitt minimum 2015.

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

Diagram A:8. De svenska storbankernas kreditförluster i stresstestet med ett beräknat osäkerhetsintervall

Rullande fyra kvartal, miljarder kronor, fasta priser, mars 2013

Anm. Den streckade linjen visar Riksbankens uppskattning av bankernas förväntade förluster givet det makroekonomiska scenariot i stresstestet. Det gråa fältet representerar ett beräknat 75 procentigt osäkerhetsintervall.

Källor: Bankernas resultatrapporter och Riksbanken

Tabell A:5. Resultat och kapitalrelationer i stresstestet

Miljarder kronor och procent

	Handelsbanken			Nordea			SEB			Swedbank		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Resultat före kreditförluster	14,6	14,6	14,6	34,3	34,3	34,3	12,2	12,2	12,2	16,0	16,0	16,0
Kreditförluster	-17,3	-18,3	-17,9	-39,2	-41,0	-39,1	-16,0	-17,1	-16,2	-13,2	-14,1	-13,5
Resultat efter kreditförluster	-2,7	-4,1	-3,7	-4,9	-6,7	-4,7	-3,7	-5,5	-4,6	2,8	1,0	1,6
Skatt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,7	-0,2	-0,4
Resultat efter skatt	-2,7	-4,1	-3,7	-4,9	-6,7	-4,7	-3,7	-5,5	-4,6	2,1	0,7	1,2
Kärnprimärkapital i början av året (enligt Basel II)	86	84	80	186	181	174	89	85	80	79	81	82
Kärnprimärkapital i slutet av året (enligt Basel II)	84	80	76	181	174	169	85	80	75	81	82	83
Riskvägda tillgångar i slutet av året (enligt Basel II)	502	501	503	1 488	1 495	1 519	616	619	627	482	484	490
Kärnprimärkapitalrelation i slutet av året (enligt Basel II)	16,6 %	15,9 %	15,1 %	12,1 %	11,6 %	11,1 %	13,8 %	12,9 %	12,0 %	16,8 %	16,9 %	16,9 %
Kärnprimärkapitalrelation i slutet av året (enligt Basel III)	16,1 %	15,4 %	14,6 %	11,0 %	10,5 %	10,0 %	12,1 %	11,2 %	10,3 %	15,9 %	16,0 %	16,0 %
Kärnprimärkapital/tillgångar på och utanför balansräkningen (enligt Basel III)	3,3 %	3,1 %	3,0 %	3,4 %	3,3 %	3,2 %	3,1 %	2,9 %	2,7 %	3,8 %	3,8 %	3,9 %

Anm. Ingående värden för bankernas kapital och riskvägda tillgångar baseras på bankernas rapporterade positioner för första kvartalet 2013.

Källa: Riksbanken

Ordlista

Basel II: Internationellt regelverk för finansiella institut som huvudsakligen reglerar bankernas kapitaltäckning, det vill säga hur mycket kapital en bank måste hålla i förhållande till den risk den tar. Regelverket innehåller också krav på bankernas riskhantering respektive offentliga information. Basel II implementerades i Sverige under 2007.

Basel III: Internationellt regelverk för finansiella institut som ersätter Basel II-reglerna för bankernas kapitaltäckning. Jämfört med Basel II innehåller Basel III höjda kapitalkrav och regler för kapitalbuffertar. Dessutom reglerar Basel III bankernas sätt att hantera likviditet. Basel III ska implementeras gradvis fram till 2019.

Belåningsgrad: Låntagarens skuld i relation till marknadsvärdet på säkerheten för lånet. Till exempel motsvarar ett hushålls belåningsgrad på en bostad hushållets skulder med bostaden som säkerhet dividerade med bostadens marknadsvärde.

Bolånetak: Finansinspektionens allmänna råd om en maximal belåningsgrad på 85 procent av bostadens värde. Gäller endast nya lån.

Bruttomarginal på bolån: Skillnad mellan ett kreditinstituts utlåningsränta och dess upplåningskostnad för ett bolån i förhållande till utlånat belopp.

Bruttosoliditet: Måttet anger bankernas eget kapital i förhållande till deras totala tillgångar reducerat för omvända repor, derivat och försäkringstillgångar.

CDS, Credit Default Swap: Kontrakt mellan aktörer på kreditmarknaden som syftar till att överföra kreditrisken i en tillgång, exempelvis en obligation, från en aktör till en annan. Köparen av ett CDS-kontrakt köper kreditskydd från säljaren av CDS-kontraktet mot att betala en premie under kontraktets livslängd eller till dess att en kredithändelse inträffar. Om en kredithändelse inträffar överlämnar köparen den försäkrade tillgången till säljaren i utbyte mot det nominella värdet av tillgången.

CDS-premie: Årlig kostnad i räntepunkter för att köpa ett CDS-kontrakt.

Certifikat: Ett värdepapper för handel på penningmarknaden som ges ut av till exempel en bank eller ett företag i syfte att låna pengar. Löptiden är maximalt ett år.

CCR/CRDIV, Capital Requirements Regulation/Capital Requirements Directive IV: Förslag till EU-förordning med direktiv som implementerar Basel III-överenskommelsen. Regelverket innehåller bland annat regler om bankers kapitaltäckning, skuldsättningsgrad och likviditet.

Derivatinstrument: Finansiellt instrument som innebär överenskommelser om förpliktelser eller rättigheter vid en given framtida tidpunkt. Värdet på ett derivatinstrument är kopplat till en underliggande tillgång. De vanligaste derivatinstrumenten är optioner, terminer och swappar.

Disponibel inkomst: Summan av alla inkomster som en person eller ett hushåll förfogar över minus skatter och avgifter.

EBA, European Banking Authority: Europeiska bankmyndigheten som upprättar gemensamma reglerings- och tillsynsstandarder inom EU samt utför stresstester på europeiska banker.

EFSS, European Financial Stability Facility: En temporär krisanteringsfond inrättad för att säkra finansiell stabilitet i Europa genom att erbjuda finansiellt stöd till euroländer. Ersätts under 2013 av ESM.

Efterställda obligationer: Icke säkerställda obligationer där innehavaren inte har särskild förmånsrätt i händelse av konkurs. Innehavaren har lägre prioritet än investerare i seniora obligationer.

ESM, European Stability Mechanism: Ett permanent internationellt finansinstitut som euroländerna grundat för att säkra stabiliteten i euroområdet. ESM ska ersätta de tidigare krisanteringsfonderna, såsom EFSF.

ESRB, European Systemic Risk Board: Europeiska systemrisknämnden ansvarar för makrotillsynen av det finansiella systemet inom EU.

Icke säkerställda obligationer: En obligation där innehavaren inte har särskild förmånsrätt vid en eventuell konkurs. Icke säkerställda obligationer innebär normalt högre kreditrisk än säkerställda obligationer, vilket medför att uppsägningskostnaderna blir högre.

Intecknade tillgångar: Tillgångar som vissa fordringsägare har prioritet till om låntagaren inte skulle kunna betala sin skuld.

Inteckningsgrad: Värdet av intecknade tillgångar dividerat med värdet av totala tillgångar.

Interbankmarknaden: Finansiell marknad där bankerna handlar räntor och valutor sinsemellan.

Interbankränta: Räntan på lån utan säkerhet som banker erbjuder andra banker. Stibor (Stockholm Interbank Offered Rate) brukar användas som mått på den svenska interbankräntan. Stibor används som referens för räntesättning eller prissättning av derivatkontrakt.

Hybridkapital: Ett mellanting mellan eget kapital och skulder. I händelse av bankens konkurs har hybridkapital högre prioritet än aktiekapital men lägre prioritet än obligationer. Hybridkapital benämns också primärkapitaltillskott.

Kapitalkonserveringsbuffert: Ett krav på buffertkapital som består av kärnprimärkapital. Om bufferten inte är helt fylld måste banken behålla en del av vinsten för att förbättra kapitalrelationen. Buffertkravet måste vara fullt implementerat i januari 2019.

Kapitalmarknad: Samlingsnamn för aktiemarknaden, kreditmarknaden och derivatmarknaden.

Kapitaltäckningsregler: Regler om kapitaltäckning för banker. Se Basel II och Basel III.

Konkursgrad: Antalet konkurser dividerat med antalet företag.

Kreditgap: Avvikelsen från trenden i utlåningen från monetära finansiella institut till företag och hushåll i förhållande till BNP.

Kreditrisk: Risken att en låntagare inte fullgör sina förpliktelser.

Kreditvillkor: Villkor som fastställs i ett låneavtal, exempelvis ränta och avbetalningsplan. Kreditvillkor kan även innefatta den maximala belåningsgrad som tillåts för ett bostadslån.

Kärnprimärkapital: Primärkapital med avdrag för kapitaltillskott och reserver som får ingå i kapitalbasen som primärt kapital enligt 3 kap. 4 § lagen (2006:1371) om kapitaltäckning och stora exponeringar.

Kärnprimärkapitalrelation: Kärnprimärkapital i relation till riskvägda tillgångar.

LCR, Liquidity Coverage Ratio eller kortfristig likviditetskvot: Likviditetsmått definierat av Baselkommittén som mäter en banks förmåga att hantera ett stressat nettoutflöde av likviditet under 30 dagar. LCR på 100 procent innebär något förenklat att en banks likviditetsreserv är tillräckligt stor för att banken ska kunna hantera ett oväntat likviditetsutflöde i 30 dagar.

Likviditet: Mått på ett företags eller en organisations betalningsförmåga på kort sikt. Kan även beskriva hur snabbt det är möjligt att omsätta en tillgång i pengar.

Likviditetsbuffert: Medel som ett institut håller för att säkra sin kortsiktiga betalningsförmåga.

Likviditetsrisk: Risken att inte kunna klara sina betalningsförpliktelser på grund av brist på likviditet. Likviditetsrisk i ett finansiellt instrument innebär att en placering inte kan omsättas till likvida medel överhuvudtaget eller utan att förlora kraftigt i värde.

Likviditetsstöd: Åtgärder som en centralbank kan vidta för att stödja ett eller flera finansinstituts betalningsförmåga på kort sikt i syfte att undvika en allvarlig störning i det finansiella systemet och stärka förtroendet för betalningsväsendet.

LTRO, Long-term Refinancing Operation: Refinansieringsprogram där Europeiska centralbanken (ECB) lånar ut kapital på längre löptid till banker inom EU. Löptiderna är 3, 6, 12 och 36 månader.

NSFR, Net Stable Funding Ratio eller strukturell likviditetskvot: Likviditetsmått definierat av Baselkommittén. Måttet ställer en banks stabila finansiering i relation till dess illikvida tillgångar under ett stressat scenario som pågår i ett år.

Osäkra fordringar: Fordringar där betalningarna sannolikt inte kommer att fullföljas enligt kontraktvillkoren. Osäkra fordringar ingår med sitt fulla belopp i balansräkningen, även om endast delar av dessa fordringar täcks av säkerheter.

Primärkapital: Eget kapital reducerat för föreslagen utdelning, uppskjutna skattefordringar och immateriella tillgångar som till exempel goodwill. I primärkapitalet tillåts också vissa typer av förlagslån ingå, så kallat primärkapitaltillskott eller hybridkapital.

Provisionsnetto: Intäkter minus kostnader för sålda finansiella tjänster när de inte betraktas som ränta, exempelvis betalningstjänster, aktiehandel, kapitalförvaltning och kortverksamhet.

Repa: Ett finansiellt instrument som liknar ett kortfristigt lån. Den aktör som får pengar (säljaren) överlåter värdepapper till köparen. Samtidigt åtar sig säljaren att köpa tillbaka dessa värdepapper från köparen vid ett bestämt datum för en något större summa pengar. Skillnaden i belopp mellan försäljningen och återköpet motsvarar en låneränta.

Reserveringar: Reserveringar för sannolika kreditförluster.

Riskpremie: Den extra avkastning investerare kräver i kompensation för att de tar en högre risk.

Riskvikt: För att räkna fram bankens riskvägda tillgångar multiplicerar man, något förenklat, utlånat belopp med en riskvikt. Riskvikten bestäms utifrån hur troligt det är att låntagaren inte kan fullgöra sina låneåtaganden och varierar således mellan låntagarna – en hög riskvikt innebär större risk än en låg riskvikt.

Riskvägda tillgångar: Tillgångar på balansräkningen och åtaganden utanför balansräkningen värderade efter kredit-, marknads- och operativ risk enligt kapitaltäckningsreglerna, se Basel II och Basel III.

Räntenetto: Skillnad mellan ränteintäkter från utlåning minus räntekostnader för upp- och inlåning.

Ränteswap: Överenskommelse mellan två parter om att utbyta en viss ränta mot en annan ränta under en i förväg bestämd tidsperiod och i enlighet med vissa villkor.

Seniora obligationer: Icke säkerställda obligationer där innehavaren inte har särskild förmånsrätt i händelse av konkurs. Innehavaren har högre prioritet än investerare i efterställda obligationer.

Skuldkvot: Hushållens totala skulder som andel av disponibel inkomst.

Stibor: Se interbankränta.

Säkerställd obligation: En obligation där innehavaren har särskild förmånsrätt vid en eventuell konkurs. Säkerställda obligationer innebär normalt lägre kreditrisk än icke säkerställda obligationer, vilket medför att upplåningskostnaderna blir lägre.

Valutaswap: En överenskommelse om att köpa respektive sälja en valuta till dagens kurs för att sedan sälja respektive köpa tillbaka samma valuta vid ett bestämt tillfälle i framtiden till en given kurs.

Återföringar: Tidigare kvartals reservationer för sannolika kreditförluster som återförs.

Återvinningar: Tidigare kvartals konstaterade kreditförluster som återförs.

Sveriges riksbank
103 37 Stockholm

Tel 08-787 00 00
Fax 08-21 05 31
registratorn@riksbank.se
www.riksbank.se

MIX
Papper från
ansvarstulla källor
FSC® C113148

PRODUKTION: SVERIGES RIKSBANK, TRYCK: TMG STHLM AB
ISSN 1404-2193 (tryckt)
ISSN 1654-5966 (online)